

**ŠKOLENÍ PRO ÚŘEDNÍKY ÚZEMNÍ VEŘEJNÉ SPRÁVY
A ZAMĚSTNANCE V CESTOVNÍM RUCHU
V PODMÍNKÁCH ROZVOJE CESTOVNÍHO RUCHU
V CHRÁNĚNÝCH KRAJINNÝCH ÚZEMÍCH**

www.vzdelavanivcr.cz

**„Formy spolupráce veřejného a soukromého sektoru při
vytváření podmínek pro rozvoj cestovního ruchu
v marginálních oblastech“**

**Luděk Beneš, Michal Kalman,
Mariana Osvaldová, Tomáš Salov**

ORE-institut, o.p.s.

Praha 2008

„Formy spolupráce veřejného a soukromého sektoru při vytváření podmínek pro rozvoj cestovního ruchu v marginálních oblastech“

Vydalo: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha, 2008.

Staroměstské náměstí 6, 110 15 Praha 1, www.mmr.cz

Tato skripta byla vytvořena pro projekt „Školení pro úředníky územní veřejné správy a zaměstnance v cestovním ruchu v podmínkách rozvoje cestovního ruchu v chráněných krajinných územích“ CZ.04.1.03/4.2.00.1/0011 Operační program Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ), Opatření 4.2., Specifické vzdělávání.

Tento vzdělávací program je spolufinancován Evropským sociálním fondem (ESF)
a státním rozpočtem ČR.

Obsah

1	Marginalita a marginální oblasti.....	8
1.1	Typy marginality - marginální oblasti	8
1.2	Marginální oblast jako indikátor trvale udržitelného rozvoje	10
1.3	Regionální politika EU a marginální oblasti	11
1.4	Fondy Evropské unie a marginální oblasti	12
1.4.1	Základní rozdělení projektů	12
2	Příčin hlavních regionálních disparit	15
3	Klasifikace regionů soudržnosti ČR	16
4	Tendence disparit	18
5	Systém a kompetence v oblasti řízení cestovního ruchu v ČR	20
5.1	Stát, MMR, CzechTourism	20
5.2	Kraje	21
5.3	Sdružení obcí	21
5.4	Obec	21
5.5	Partnerství	22
6	Chráněná území (Národní parky, CHKO, další chráněná území)	24
6.1	Chráněná území v České republice	24
6.2	Kategorie chráněných území	24
6.2.1	Národní park	24
6.2.2	Chráněná krajinná oblast	29
6.2.3	Národní přírodní rezervace	30
6.2.4	Národní přírodní památka	30
6.2.5	Přírodní rezervace	30
6.2.6	Přírodní památka	31
6.2.7	Přírodní park	31
6.2.8	Významný krajinný prvek	31
7	Vymezení postavení CHKO, NP	32
7.1	Úloha chráněné krajinné oblasti	32
7.1.1	Úloha AOPK ČR	32
7.2	Úloha Národních parků	33
7.3	Vybrané cíle a úlohy správ chráněných oblastí	34

8	Nástroje řízení CHKO a NP	35
8.1	Řízení národních parků	35
8.1.1	Legislativní zajištění národních parků	36
8.1.2	Administrativní nástroje	37
9	Charakter jednotlivých CHKO a NP - možnosti turistiky	40
9.1	Rekreační a turistické využívání NP	40
10	Formy doprovodných programů a volnočasových aktivit cestovního ruchu..	41
10.1	FORMY CESTOVNÍHO RUCHU	43
10.1.1	Kulturní a vzdělávací cestovní ruch	43
10.1.2	Zábavní a atrakční cestovní ruch	43
10.1.3	Sportovní cestovní ruch	43
10.1.4	Zdravotní cestovní ruch	43
10.1.5	Gurmánský cestovní ruch	43
10.1.6	Kongresový cestovní ruch	43
10.1.7	Incentivní cestovní ruch	44
10.1.8	Městský cestovní ruch	45
10.1.9	Venkovský cestovní ruch (agroturismus)	45
10.1.10	Náboženský cestovní ruch	45
10.1.11	Cestovní ruch seniorů	45
10.1.12	Cestovní ruch mládeže	46
10.1.13	Cestovní ruch zdravotně postižených	46
10.1.14	Lovecký cestovní ruch	46
10.2	Doprovodné programy turismu	47
10.2.1	Charakteristika doprovodných programů	47
10.3	Příklady turistického využití některých velkoplošných chráněných oblastí	48
11	Podnikání v cestovním ruchu v CHKO a NP	49
11.1	Zakládání podniku, podnikání	49
11.1.1	Živnost	49
11.2	Právní úprava vybraných druhů podnikání v oblasti cestovního ruchu	51
11.2.1	Ubytovací služby	51
11.2.2	Stravovací služby	52
11.2.3	Průvodcovská činnost	52
11.2.4	Cestovní kanceláře	52
11.3	Vybrané České státní normy v oblasti cestovního ruchu	52

11.4	Možnosti certifikace služeb v cestovním ruchu	53
11.4.1	Příklady kritérií pro certifikaci služeb	53
12	Potřebná legislativa subjektů působících v cestovním ruchu	53
13	Udržitelný cestovní ruch v marginálních oblastech	55
13.1	Obdoby udržitelného CR	57
13.2	Principy trvale udržitelného rozvoje:	59
14	PPP V CR „PUBLIC PRIVATE PARTNERSHIPS“	60
14.1	Fenomén „partnerství veřejného a soukromého sektoru“	60
14.2	Čistě smluvní PPP a právo Společenství upravující veřejné zakázky a koncese	63
14.3	Čistě smluvní partnerství: rozhodnutí o uzavření smlouvy označené jako „veřejná zakázka“	64
15	PFI v CR „PRIVATE FINANCE INITIATIVE“	66
15.1	Smluvní rámec projektu	67
15.2	Svěření určitých úkolů dalším smluvním partnerům (subdodavatelům)	68
16	Přeshraniční spolupráce jako nástroj rozvoje CR v marginálních oblastech	69
16.1	Obecná charakteristika	69
16.2	Organizace cestovního ruchu v marginální oblasti	70
16.3	Analýza tržních segmentů	72
16.4	Pozitiva pro území	77
16.5	Negativa pro území	80
17	Formy spolupráce veřejného a soukromého sektoru při vytváření podmínek pro rozvoj CR v marginálních oblastech	83
18	Možnosti spolupráce – příklady z praxe	87
19	Možnosti spolupráce veřejné správy a podnikatelského sektoru v CR (příklady z praxe)	90
19.1	Přeshraniční spolupráce v cestovním ruchu	91
19.2	Možnosti využívání marketingu v marginální oblasti cestovního ruchu	92
20	Spolupráce veřejného a soukromého sektoru jako nástroj rozvoje CR v marginálních oblastech	99
20.1	Cestovní ruch a volnočasové aktivity	99
20.2	Internet	101
21	Finanční i nefinanční podpory	103
22	Typy veřejné podpory	105
22.1	Podpora de minimis	105

22.1.1.	Vybraná ustanovení dokumentů:	105
22.2.	Regionální podpora	106
22.2.1.	Vybraná ustanovení dokumentů Evropské Komise:	106
22.3.	Služby obecného hospodářského zájmu	110
22.3.1.	Vybraná ustanovení dokumentů:	110
23	Literatura	113

1 Marginalita a marginální oblasti

Adjektivum marginální označuje ve svém nejobecnějším (etymologickém) významu umístění nebo pozici na okraji. Tohoto výrazu (popřípadě i substantiva) se používá k označení výše uvedeného jevu či vlastnosti v nejrůznějších kontextech. Příkladem mohou posloužit marginálie - poznámky na okraji stránek nebo marginální četnosti - sumy řádkových respektive sloupcových četností nacházející se zpravidla na okraji tabulky, pohybujeme-li se v oblasti korelačního počtu. Mluvíme-li tudíž o marginalitě, je nutné v první řadě definovat také kontext (zorný úhel), aby bylo jasné, o co se vlastně jedná. Marginalita není nikdy absolutní, má charakter relace, ve které je nutné definovat kdo/co se nachází na okraji vůči komu/čemu.

1.1 Typy marginality - marginální oblasti

Podle hodnotícího kritéria tak můžeme rozlišit jednotlivé typy marginality jako marginalita odvětví, ekonomická, sociálně kulturní, prostorová apod.

- Z makroekonomického pohledu je marginalita odvětví většinou definována jeho podílem na tvorbě národního důchodu. Při klesajícím podílu, hovoříme o marginalizaci významu odvětví z hlediska rozvoje národního hospodářství. Příkladem odvětvové marginalizace je vývoj zemědělství v České republice i v ostatních státech střední a východní Evropy. Politické změny od počátku 90-tých spojené s liberalizací ekonomiky jsou spojeny se zásadní změnou postavení zemědělského sektoru v rámci národního hospodářství. Zemědělství ztratilo svoji silnou společenskou prioritu.
- V kontextu sociálně kulturním se marginalita chápe jako nemožnost jednotlivých členů společnosti (nebo celých sociálních skupin) podílet se na hlavních společenských trendech a aktivitách
- Marginální z ekonomického hlediska znamená produkčně nezajímavý, stojící mimo hlavní ekonomické cíle, toto vymezení platí obecně pro odvětví i oblasti.

Prostorová dimenze marginality, kterou lze definovat vymezením tzv. marginálních oblastí, v sobě může obsahovat všechny výše zmíněné typy marginality (odvětvovou, sociálně kulturní i ekonomickou). S jistým zjednodušením lze říci, že právě výskyt určitých typů marginality v nějakém území (prostorová alokace marginality) vytváří z daného území marginální oblast. Marginální oblasti jsou vlastně kumulací jednoho či více typů marginality v určitém území, lokalitě. Tak například ekonomická marginalita určité oblasti (vzdálenost od trhu, zpracovatelských center, atd.) je většinou provázána marginalitou sociálně kulturní (Těšitel et al., 1999a). Pro vymezení takovýchto území se pak používají kromě ekonomických i sociální a demografická kritéria. Marginální oblasti stojí na okraji ekonomického zájmu zpravidla proto, že nemají dostatečně silné výrobní faktory : půdu, práci a kapitál. Zdroje pracovních sil jsou v marginálních oblastech nedostatečné co do počtu i kvalifikace. Půda má nízkou bonitu a technický a finanční kapitál zpravidla chybí. Ekonomické charakteristiky jako průměrný příjem a osobní spotřeba jsou v těchto oblastech nižší než je společenský průměr. Vznik marginálních oblastí je většinou důsledkem kombinace společenských a přírodních podmínek. Jde většinou o horské a podhorské oblasti vzdálené od produkčních center společnosti. V případě sousedství států s různým politickým zřízením, jsou to i oblasti příhraniční (Bartoš et al., 1999). Při vymezení marginálních oblastí je nutné si uvědomit že záleží vždy na úhlu pohledu, nikdy nejde o marginalitu v "absolutním" slova smyslu, ale vždy ve vztahu k něčemu, hodnotiteli a jeho kritériu, účelu hodnocení. Oblast marginální z jednoho hlediska (v rámci jednoho kontextu) se nachází ve středu zájmu, posuzujeme-li ji z odlišného hlediska (či v jiném kontextu). Například z agrárního hlediska "marginální oblasti" vznikají jako průnik horších výrobních podmínek (kratší vegetační doba, nižší úrodnost půdy, vyšší svažitost, atd.) a ochoty či neochoty trhu akceptovat tyto podmínky v ceně. Projevem a kritériem marginálních podmínek jsou ekonomické výsledky hospodaření. Za marginální oblasti lze potom považovat takovou oblast, kde hospodářský výsledek z daného produktu, skupiny produktů či převládající části zemědělské výroby je takový, že nezabezpečuje potřebnou reprodukci výroby" (Střeleček, 1996). Tento přístup akcentuje produkční (a tudíž ekonomickou) roli zemědělství a posuzuje využitelnost území z hlediska jednoho sektoru. Oblasti takto vymezené se pak více méně kryjí s oblastmi vhodnosti pro pěstování určitých plodin a chovů jednotlivých kategorií užitkových zvířat. Kritériem vymezení jsou výlučně kategorie ekonomiky zemědělství. Ovšem oblast vymezená jako marginální z produkčně zemědělského pohledu může být velice významná

např. z hlediska rekreace (Kušová et al., 1998, Bartoš et al., 1998a) nebo vojensko strategické pozice (jako např. Šumava).

1.2 Marginální oblast jako indikátor trvale udržitelného rozvoje

Jedním z důležitých požadavků trvalé udržitelnosti je zachování pravidla sociální rovnosti, která platí jak uvnitř mezi občany státu, tak mezi státy a národy i mezi generacemi. Aby mohlo být tohoto cíle dosaženo v rámci určité země, mělo by to znamenat, že příjmy nejchudší skupiny obyvatel budou růst rychleji než příjmy bohatých, čímž by se měl snižovat rozdíl mezi příjmem nejbohatších a nejchudších členů společnosti. Pokud je situace opačná, příjmové nůžky se rozevírají, dochází k nerovnoměrné distribuci bohatství společnosti a tudíž nelze hovořit o trvale udržitelném rozvoji, není splněna podmínka sociální rovnosti. Důležitý je poměr mezd, příjmů bohatých a chudých, je možné, že počet chudých se snižuje, že dokonce i jejich absolutní mzda se zvyšuje, ale jestliže se současně zvyšuje disparita, rozdíl mezi příjmy bohatých a chudých, pak nelze hovořit o trvalé udržitelnosti rozvoje. (Pearce et. al., 1993). Vznik a existence marginálních oblastí a jejich odchylování od průměru společnosti je možno chápat jako prostorová analogie rozvírajících se příjmových nůžek tentokrát mezi nejchudšími a nejbohatšími regiony státu. V makro měřítku může být existence marginálních oblastí chápána jako výraz nedokonale fungující ekonomiky, selhání funkce trhu, podobně jako inflace, nezaměstnanost apod. Lze je považovat za prostorový výraz neefektivního využívání zdrojů společnosti a nerovnosti v rozdělování. Podobně jako v sociální oblasti není důležitý absolutní počet marginálních oblastí, ale jejich charakteristika, odchylování se od celostátního průměru pokud jde o ukazatele jako je životní úroveň apod. Marginalita území je v této souvislosti často spojována s kategorií chudoby, jinými slovy, marginální oblast znamená chudá oblast z hlediska průměrných příjmů a životní úrovně obyvatel v porovnání s celostátním průměrem. Někteří autoři (McFarquhar, 1996) hovoří dokonce o tom, že přerozdělování v rámci oblastí je lepší chápat jako problém chudoby lidí než problém chudoby oblastí. Argumentuje tím, že mnoho chudých lidí může žít v bohatých regionech. Jako příklad je uváděno Německo, jedna z nejbohatších zemí Evropy, kde žije 40% chudých z EU. Politika přerozdělování do chudých oblastí může znevýhodňovat chudé žijící v bohatých, prosperujících oblastech. Podporou periferních oblastí si stát kupuje voliče těchto oblastí, je to spíše politická než ekonomická otázka. Jestliže souhlasíme s vymezením marginální oblasti jako oblasti chudé, je třeba si blíže všimnout samotné kategorie chudoby a její

definice V původním pojetí byla hranice chudoby určena subsistenčním minimem, tedy prostředky dovolujícími uhradit potřeby holého přežití. Na rozdíl od této absolutní definice je relativní deprivace dána vzdáleností od jistého společenského standardu, za určitou hranicí člověk sice může přežít, nicméně cítí se být vyloučen ze společnosti. Podle tohoto přístupu, který již delší dobu rozvíjí např. Peter Townsend, nikoli fyzické, nýbrž sociální strádání je základem chudoby (Townsend, 1970, 1979). Zatímco podíl chudých v absolutním slova smyslu ve vyspělých zemích systematicky klesá - jak např. ukázalo porovnání počtu chudých v Yorku provedené S. Rowntreem v letech 1899, 1936 a 1950 - (Atkinson, 1989), podíl chudých v relativním smyslu může být ex definitione neměnný.

Životní úroveň není definována ani druhem zboží, ani jejich vlastnostmi, ani jejich užitečností. Podstatné jsou schopnosti lidí “žít bez pocitu hanby”(ve smyslu definice chudoby A. Smithe), nebo podílet se na životě komunity (v pojetí Townsendově), či uchovat si sebeúctu (ve smyslu Rawlse). Zatímco existuje dvojí konceptualizace chudoby, máme k jejímu měření jen jednu možnost a to je výše příjmů (Večerník, 1999). Průměrný příjem je také jedním z indikátorů vymezení marginální oblasti v ČR.

1.3 Regionální politika EU a marginální oblasti

V politice EU se nehovoří zpravidla o marginálních oblastech, ale o nerovnoměrném vývoji jednotlivých regionů a oblastí. Tyto oblasti jsou znevýhodněny z ekonomického pohledu a jde o to, zmírnit tuto nevýhodu a vyrovnat existující rozdíly. V Anglii jsou tyto oblasti nazývány less favoured areas (LFAs,) jsou to většinou rurální oblasti, oblasti vzdálené od ekonomických center, oblasti na perifériích. Trend, vyrovnávání rozdílů plynoucích z nerovnoměrného vývoje jednotlivých regionů, je součástí regionální politiky EU a je zakotven v oficiálních smlouvách a dokumentech EU, jako je Akt o jednotné Evropě z roku 1986 nebo dokument Evropa 2000+.

Z roku 1986 pochází definice regionální politiky citovaná v dokumentu Akt o jednotné Evropě, která zní: “Společenství rozvíjí a uskutečňuje aktivity vedoucí k podpoře celkového harmonického vývoje a k posilování své hospodářské a sociální soudržnosti. Společenství se zaměřuje zvláště na zmenšování nerovnoměrností mezi různými regiony a soustřeďuje se na zaostalé regiony, jimž se dostává nejmenší podpory.”

roce 1994 byl Evropskou komisí schválen dokument Evropa 2000+, v němž je pojednána problematika rozvoje evropského prostoru ve vazbě na perspektivní rozšíření EU po roce 2000. Navazujícím dokumentem jsou Principy rozvojové politiky evropského prostoru, jež byl přijat Radou ministrů pro regionální rozvoj rovněž v roce 1994. Úkolem těchto dokumentů je přispět k dosažení dvou základních cílů Společenství, tj. hospodářské a sociální soudržnosti a dobudování vnitřního trhu. Tyto materiály nemají právní závaznost, ale jsou základními dokumenty regionálního rozvoje předznamenávajícími nové trendy v rozvoji evropského prostoru, včetně nových přístupů k jeho usměrňování. Jejich racionálním východiskem je regionální plánování jako základní předpoklad harmonického rozvoje Společenství, snaha o hlubší integraci periferních regionů, a skutečnost, že výhody jednotného vnitřního trhu je možno lépe využít, jsou-li vyřešeny či alespoň zlepšeny regionální i lokální problémy.

1.4 Fondy Evropské unie a marginální oblasti

Fondy EU jsou nástrojem pro realizaci politiky hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie, která má za cíl **snížování rozdílů mezi úrovní rozvoje regionů a členských států EU a míry zaostávání nejvíce znevýhodněných regionů.**

Česká republika se řadí mezi chudší státy Evropské unie a v období 2007-2013 může ke zlepšení životní úrovně svých obyvatel čerpat z fondů EU přibližně **26,7 miliard €**, což je **zhruba 752,7 miliard Kč**. Pro srovnání: výše rozpočtu ČR pro rok 2007 je 1 040,8 miliard Kč. Podpora z fondů EU, kterou může Česká republika v období 2007-2013 čerpat, tak odpovídá 74 % státního rozpočtu ČR roku 2007. Projekty mohou předkládat obce, kraje, ministerstva, podnikatelé, vlastníci dopravní infrastruktury, neziskové organizace, školy, výzkumná centra a další.

1.4.1 Základní rozdělení projektů

- **Rozvoj dopravy a dopravní infrastruktury**

Např. výstavba a opravy silnic, železnic, dálnic, obchvatů, říční infrastruktury, budování přestupních terminálů integrované veřejné dopravy, nákupu dopravních prostředků městské hromadné dopravy apod.

- **Ochrana životního prostředí**

Např. budování čistíren odpadních vod, rozvodných sítí pitné vody, výsadba regenerační zeleně, instalace větrných elektráren, budování systémů odděleného sběru odpadů, investiční podpora vzdělávacích, poradenských a informačních center environmentálního vzdělávání apod.

- **Rozvoj měst a obcí, přeshraniční spolupráce**

Např. úpravy veřejných prostranství, včetně výsadby okrasné zeleně, infrastruktura pro poskytování sociálních, vzdělávacích a zdravotnických služeb, infrastruktura pro poskytování zájmových a volnočasových aktivit, přeshraniční spolupráce v oblasti rozvoje mezilidských vztahů, společenských a kulturních aktivit, regenerace bytových domů apod.

- **Rozvoj cestovního ruchu**

Např. rozvoj kapacit ubytovacích zařízení, vybudování, rekonstrukce a obnova skanzenů, muzeí apod., budování cyklostezek a cyklotras s využitím pro cestovní ruch, prezentace turistických destinací apod.

- **Rozvoj lidských zdrojů**

Např. rekvalifikační kurzy pro nezaměstnané, poskytování sociálních služeb, zvyšování kvality výuky cizích jazyků, vytvoření systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, inovace vzdělávacích programů, vzdělávání pracovníků výzkumu a vývoje, podpora dalšího vzdělávání apod.

- **Zlepšování kvality služeb poskytovaných veřejnou správou a samosprávou**

Např. výstavba datových sítí pro potřeby služeb veřejné správy, zavádění moderních metod zvyšování výkonnosti, kvality a transparentnosti veřejné správy apod.

- **Podpora podnikání, vědy a výzkumu**

Např. podpora při zakládání podniků, nákupu výrobních technologií, podpora patentové aktivity podniků, vědeckovýzkumných institucí a vysokých škol, výstavba a další rozvoj existujících průmyslových parků, podpora rozvoje poradenství v oblasti eko-technologií a environmentálních systémů řízení, podpora marketingových služeb apod.

- **Program rozvoje venkova**

Oproti období 2000-2006 již **pod strukturální fondy nepadá** podpora konkurenceschopnosti zemědělství, lesnictví a rozvoje venkova. Tyto oblasti jsou financovány prostřednictvím [Programu rozvoje venkova](#) financovaného z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD). Podrobné informace o Programu rozvoje venkova se dozvíte na stránkách Ministerstva zemědělství.

2 Příčin hlavních regionálních disparit

Vývoj v jednotlivých regionech České republiky se projevoval diferencovanou územní hospodářskou dynamikou. Podobně byly rozrůzněny také intenzita a rozsah proměn ekonomických struktur jednotlivých regionů. Tento vývoj byl přitom ovlivňován zejména prostorovou diferenciací regionální rozvoj ovlivňujících faktorů. Zmíněné faktory byly závislé především na rozdílných výchozích sociálně-ekonomických podmínkách, poloze a stupni urbanizace daného území.

Hlavní příčiny nerovnovážného rozvoje regionů a vzniku regionálních disparit:

- **Výrazný pokles výroby a zaměstnanosti v těžkém průmyslu** – těžba uhlí, hutnictví, těžké strojírenství, chemie, který dominoval a nadále je nosným v ekonomické struktuře regionů soudržnosti Moravskoslezsko a Severozápad. Nicméně lze předpokládat, že určitá míra zaměstnanosti v těžkém průmyslu bude i v budoucnosti zachována, zejména v oblasti chemie a v hutnictví.
- **Pokles výroby textilního a elektrotechnického průmyslu**, což se projevilo vážnými dopady zejména na ekonomiku a zaměstnanost v regionu soudržnosti Severovýchod (Liberecký a Královéhradecký kraj, v případě textilního průmyslu i v kraji Pardubickém) a **odvětví oděvního a obuvnického průmyslu** s dopady zaměstnanosti v regionech soudržnosti Severovýchod (Pardubický kraj - zejména oděvní průmysl), Střední Morava (Zlínský kraj) a Jihovýchod (Vysočina).
- **Snižování počtu pracovníků v zemědělství**, které bylo výrazné zejména v horských a podhorských oblastech a v oblastech s relativně vysokým zastoupením tohoto odvětví, zejména v regionech soudržnosti Jihovýchod a Střední Morava (Olomoucký kraj).
- **Rozvoj terciárního sektoru**, kterým byla absorbována podstatná část pracovníků uvolňovaných z neefektivních výroby. **Rozvoj terciárního sektoru se s větší intenzitou koncentroval do velkých měst a aglomerací.**
- **Nestejný rozvoj soukromého podnikání**, zejména malého a středního podnikání, kde se nepodařilo vytvořit dostatečně silný sektor malých a středních firem zaměřených na výrobu hmotných statků a na průmyslové služby.

- **Kvalita lidských zdrojů** (vzdělanost, podnikatelská tradice) a **místní samosprávy** (orientace na koncepční přístupy, strategické plánování apod.).
- **Nerovnoměrná vybavenost území technickou infrastrukturou.**
- **Nerovnoměrná územní dostupnost zdravotnické infrastruktury** a nerovnoměrná dostupnost jak standardní, tak i komplexní zdravotně-sociální péče.
- **Nízká meziregionální mobilita pracovních sil**, spojená s omezenou možností získání bytů v místech pracovních příležitostí a se zhoršující se dopravní obslužností zajišťovanou prostředky hromadné osobní dopravy, tíživě se projevující především v oblastech s nízkou hustotou zalidnění a většími vzdálenostmi mezi obcemi.
- **Přetrvávající neuspokojivý stav životního prostředí** zejména v těžebních oblastech s kumulací starých ekologických zátěží – brownfields a v oblastech s nepříznivou strukturou průmyslové základny – Moravskoslezsko a Severozápad – a v důsledku kumulace různorodých škodlivých vlivů ve velkých městech – Praha, Brno, Plzeň, Ústí nad Labem, Pardubice-Hradec Králové a jejich okolí.
- **Existence řady územně-technických specifíků a problémů** ztěžujících rozvoj některých regionů. Jedná se zejména o důsledky těžby nerostných surovin a o mimořádně velkou členitost krajiny (podíl horských a podhorských oblastí na území regionu), způsobující problémy v oblasti dopravní dostupnosti a ekonomické efektivnosti regionů.
- **Rozdílná geografická poloha regionů** v rámci České republiky i vzhledem ke státům EU a hlavním evropským dopravním koridorům, přetrvávající periferní postavení převážné většiny příhraničních regionů.

3 Klasifikace regionů soudržnosti ČR

Z hlediska úrovně socioekonomického rozvoje regionů soudržnosti České republiky lze identifikovat následující typy regionů:

1. **Regiony rychle se rozvíjející** – v případě České republiky se jedná pouze o jeden region soudržnosti, a to region Praha. Tento region disponuje proti ostatním regionům celou řadou komparativních výhod, které se pozitivně projevují i v rámci dosažených ukazatelů. Mezi hlavní výhody regionu patří postavení regionu jakožto

ekonomického, společenského, kulturního, vzdělanostního a politicko-administrativního centra České republiky. Region zároveň disponuje v podmínkách ČR i nadprůměrně rozvinutou infrastrukturou, avšak s určitými nedostatky v dopravě. Region vykazuje nejvyšší úroveň průměrných mezd v ČR, což se mimo jiné projevuje příznivě i z hlediska celkové koupěschopné poptávky. Vysoká úroveň vzdělanosti stejně jako umístění sídel společností pozitivně ovlivnily a ovlivňují příliv přímých zahraničních investic a posílily pozici Prahy jako dominantního centra inovačního podnikání v ČR. Region byl v podmínkách ČR již na počátku transformačního procesu nadprůměrně orientován na z dnešního pohledu klíčový sektor služeb. Transformace postavení tohoto sektoru ještě více posílila. Na druhé straně je ale třeba upozornit na dopravní, ekologické a sociálně patologické problémy Prahy, které mají zjevný negativní vliv i na okolní regiony a v podstatě na celou ČR. Důležitým faktorem je i nevýhodná věková struktura obyvatel. Je tedy nezbytné, aby i Praha jakožto rozvinutý region v budoucnu pečovala o svůj rozvoj a udržení svého postavení, pokud si bude chtít udržet svou konkurenceschopnost v mezinárodním měřítku. Lze do značné míry očekávat, že Praha bude patřit k nejvyspělejším regionům v rámci celé Evropské unie a nebude vykazovat žádné zásadní problémy hospodářského a sociálního charakteru, pokud bude její další rozvoj ve výše uvedených problémových oblastech podpořen.

2. **Regiony rozvíjející se** – mezi tyto regiony řadíme regiony soudržnosti Jihozápad a Střední Čechy. Zařazení regionu Jihozápad do této skupiny je ovlivněno především úspěšným rozvojem Plzeňského kraje a jeho centra, města Plzně, přičemž významnými faktory jsou zde geografická poloha, průmyslové tradice, příliv zahraničních investic a vzdělanostní úroveň. Region Jihozápad vykazuje vysokou dynamiku růstu v celé řadě ukazatelů. Region soudržnosti Střední Čechy v sobě skrývá významný růstový potenciál související s polohou Prahy uvnitř tohoto regionu. Region má několik silných růstových center či celých okresů, a to jak stávajících, např. Mladá Boleslav, Praha- východ, Praha-západ, tak i potenciálních – Kolín, Kladno, Beroun. Na území regionu soudržnosti zároveň dochází k rozvoji služeb a průmyslové produkce přímo související s Prahou. Jedná se např. o výstavbu logistických center, obchodních center či výzkumných pracovišť.
3. **Regiony s nízkou dynamikou růstu** – do této skupiny lze zařadit regiony soudržnosti Jihovýchod a Severovýchod. Zařazení regionu Jihovýchod do této skupiny je ovlivněno především jeho vnitřní heterogenitou, poněvadž tento region

je tvořen dvěma odlišně se vyvíjejícími se kraji – Vysočinou a Jihomoravským krajem. Jihomoravský kraj se svým socioekonomickým centrem Brnem patří, na rozdíl od kraje Vysočina, k dynamicky se rozvíjejícím. Region soudržnosti Severovýchod se skládá ze tří krajů, přičemž především úspěšný rozvoj center těchto krajů (Liberec, Hradec Králové, Pardubice) pozitivně ovlivňuje výkonnost celého regionu soudržnosti. V rámci regionu soudržnosti jsou však významné rozdíly na úrovni NUTS 3 a mikroregionů.

4. **Regiony zaostávající** – zařazení regionu Střední Morava do této skupiny vychází z celkově slabších charakteristik. Region soudržnosti vykazoval a vykazuje i nadále některé nedořešené problémy jako je např. nízká rozvinutost jeho nejsevernější a nejvýchodnější části (Jesenicko a Valašsko), relativně nízká dynamika růstu v oblasti Hané.
5. **Regiony upadající** – sem patří regiony soudržnosti Moravskoslezsko a Severozápad. Zařazení těchto regionů do skupiny upadajících vychází především z jejich neuspokojivých ekonomických výsledků, které se navíc nezlepšují. Konkrétně lze tyto výsledky charakterizovat např. na vývoji HDP. Oba regiony soudržnosti navíc dlouhodobě vykazují nejvyšší míry nezaměstnanosti v ČR, což souvisí s celkově nedokončeným procesem restrukturalizace.

4 Tendence disparit

Růstové tendence lze očekávat v **Praze** včetně přilehlých oblastí Středních Čech, což při vysokém zatížení jejího prostoru to může mít i **negativní dopady v dopravě a životním prostředí**. Problémy se mohou rovněž vyskytnout v souvislosti s **nedostatkem pracovních sil**. Naopak tendence k pomalému růstu až stagnaci se projeví v Ostravsko-karvinské a Severočeské aglomeraci vlivem úbytku pracovních míst. Jde o oblasti s nadměrnou koncentrací ekonomických aktivit, jejichž část prochází útlumem. Tendence snižování neúměrně vysoké koncentrace a neúměrného zatěžování území v regionech soudržnosti Moravskoslezsko a Severozápad není nutno do určité míry hodnotit negativně, nicméně bude třeba v této souvislosti **vytvořit nová pracovní místa**. Podstatně hůře se změny promítnou v periferních oblastech, např. při hranicích s Polskem a Slovenskem. Úbytek pracovních míst a celková odlehlost hrozí snižováním již dnes nedostatečné zalidněnosti a tedy celkovým zaostáváním těchto území. Výhodná poloha České republiky na komunikačních spojnicích sever–jih a východ–západ může být významným faktorem

pro rozvoj přilehlých regionů. V souvislosti s tím je však nutno **dokončit systém komunikačních tras**, které by svým charakterem zapadaly do transevropských dopravních sítí a navazovaly na ně. Spolu se soustavou **pobídek pro investice** by se mohlo uplatnit posílení již stávajících urbánních prostorů a nastartování urbanizačních procesů v dosud venkovských regionech.

Meziregionální disparity jsou velmi silně polarizovány mezi Prahou na straně jedné a zbytkem republiky na straně druhé. Disparity mezi ostatními regiony soudržnosti, pominemeli region soudržnosti Praha, nejsou již tak zřetelné. Rozdíly narůstají s klesající hierarchickou úrovní regionů, tzn., že jsou mnohem výraznější na úrovni krajů a zejména mikroregionů.

Nelze tedy opomenout, že je nutno **věnovat pozornost také intraregionálním disparitám**, čemuž by měla být věnována odpovídající pozornost v regionálních operačních programech. Výhody velkých center (pólů rozvoje) se projevují mnohostranným způsobem, ať již z hlediska diferenciaci a prosperity ekonomických činností či z hlediska vybavenosti infrastrukturou. **Determinující role velkých center** může být navíc v blízké budoucnosti dále **zesílena rozvojem** potřebné **velké infrastruktury** napojující český prostor na celoevropské systémy.

Póly rozvoje a oblasti podél rozvojových os (resp. urbanizované oblasti) **se potýkají se specifickými problémy**, které by neměly být opomíjeny. Jedná se např. o dopravní infrastrukturu kvalitativně a kapacitně neodpovídající rostoucí automobilové dopravě a s ní související poškozování životního prostředí, vznik brownfieldů a neoptimální funkční využití území, komplexní problémy bydlení (regenerace panelových sídlišť), nedostatek zeleně apod.

5 Systém a kompetence v oblasti řízení cestovního ruchu v ČR

Míra úspěšnosti využití předpokladů pro faktický růst cestovního ruchu závisí v první řadě na funkčním systému řízení tohoto sektoru na všech úrovních, národní počínaje a místní konče. V současné době v ČR, jak na úrovni zákonodárné, tak na úrovni výkonné, nemá tento sektor jasně rozdělené kompetence a jeho významu odpovídající postavení. Problematika cestovního ruchu spadá jak na úrovni poslanecké sněmovny, tak na úrovni senátu do kompetence více orgánů (výborů, podvýborů). Rovněž na úrovni vlády se prolíná problematika cestovního ruchu více ministerstvy a v každém z nich tvoří pouze více či méně významný úsek činnosti. To se pak odráží v programových i strategických dokumentech a v realizaci jejich opatření. To se projevuje stagnací, resp. poklesem řady ukazatelů charakterizujících úroveň odvětví cestovního ruchu.

Rovněž na úrovni krajů, které se více či méně hlásí k cestovnímu ruchu jako k jedné ze svých priorit, neodpovídá tomuto často organizační, personální či odborné zajištění. Zejména se zrušením okresních úřadů nedošlo k patřičnému posílení cestovního ruchu na krajských, ale ani na municipálních institucích.

Úlohy veřejné správy na jednotlivých úrovních územní správy:

5.1 Stát, MMR, CzechTourism

Stát ze zákona zodpovídá za strategii regionálního rozvoje. Ta by měla řešit celkový pohled státu na regionální rozvoj, včetně cestovního ruchu a jeho podpory. Řízením cestovního ruchu je podle kompetenčního zákona č. 2/1969 Sb., v platném znění, pověřeno **Ministerstvo pro místní rozvoj ČR**, které je zřizovatelem státní příspěvkové organizace **CzechTourism**. V oblasti cestovního ruchu v souvislosti s jeho silným multiplikačním charakterem spolupracuje s dalšími ministerstvy a orgány státní správy a jimi zřízenými organizacemi. Pro koordinaci jejich činností byla zřízena **Meziresortní koordinační komise pro cestovní ruch**, která se zabývá problematikou cestovního ruchu s průřezovým charakterem. Státní politika v oblasti cestovního ruchu je zaměřena na podporu rozvoje regionů a s tím souvisejícími oblastmi (legislativa ČR i EU, Koncepce

státní politiky ČR, statistika cestovního ruchu, Národní rozvojový plán, Státní program podpory cestovního ruchu, metodika vzdělávání v cestovním ruchu s vazbou na ESF). Hlavní činností agentury CzechTourism je prezentace a propagace České republiky v zahraničí, prezentace regionů na veletrzích, výstavách a workshopech. Dále pak garance jednotné metodiky informačních systémů v cestovním ruchu.

5.2 Kraje

Povinností a zodpovědností krajů je ze zákona realizace rozvoje kraje. Pořizují proto programy rozvoje krajů, zahrnující i oblast rozvoje cestovního ruchu územně plánovací dokumentaci a územně analytické podklady, v rámci kterých je rovněž problematika rekreace řešena. Kraj by měl zastřešit marketing cestovního ruchu i statistiku v rámci svého regionu. Garance rozvoje cestovního ruchu na území kraje vyplývá ze zákona a souvisí s odpovědností za územní rozvoj celého kraje, včetně podpory soukromého podnikání.

5.3 Sdružení obcí

Podle zákona o obcích může nabývat mnoha podob a zákon jim neukládá žádné povinnosti. Může se jednat o svazky obcí, sdružení s právní subjektivitou i bez právní subjektivity, mohou to být i agentury, které působí podnikatelským způsobem. Sdružení mohou podporovat konkrétní produkty cestovního ruchu, které vytváří na jejich území podnikatelské subjekty. Měly by být garantem činnosti a propojenosti turistických informačních center, rozvoje služeb v cestovním ruchu, sběru informací, prezentace mikroregionů, včetně marketingu. Právě na této úrovni by měla být stěžejní spolupráce veřejnoprávních subjektů s podnikatelskými subjekty.

5.4 Obec

Jedním ze základních poslání obce je zodpovědnost za celkový rozvoj obce. S tím souvisí i územní příprava v celé šíři od pořízení příslušné územně plánovací dokumentace, přes realizační záměry až po různé strategické nebo rozvojové plány obce. V návaznosti na to je dána povinnost obce realizovat na svém území vybudování infrastruktury, včetně

turistické, podporovat investice, ať už vlastní nebo dalších subjektů, které řeší konkrétní problémy cestovního ruchu. V případě, že nemá na svém území turistické informační centrum, měla by usilovat o svoji propagaci v nejbližším existujícím centru a zveřejnit turistické informace pomocí webových stránek.

5.5 Partnerství

Jako klíčový princip (nástroj) řízení cestovního ruchu v regionech (destinacích) lze jednoznačně označit fungující **partnerství soukromého, veřejnoprávního a neziskového sektoru s občany regionu**. V destinaci je velmi důležitá spolupráce všech zainteresovaných právnických i fyzických osob s místní veřejnou správou. Ta reprezentuje v obci či regionu celou komunitu a musí tudíž usilovat o trvalé hledání a řešení společných problémů, dosažení společných cílů. Partnerství sdružuje a znásobuje energii a vkládané prostředky zúčastněných subjektů (místních obyvatel, správy, podnikatelů, neziskových organizací atd.), na něm je závislá kvalita výsledného produktu. Je to vlastně systém práce, který přináší velké možnosti a nutí nás preventivně čelit potenciálním problémům. Z pohledu návštěvníků jsou služby cestovního ruchu podnikatelskými subjekty i subjekty veřejné správy komplementární a navzájem se do jisté míry podmiňující. V případě, že v této síti některá služba funguje špatně nebo vůbec, pak to má pochopitelně dopady na další provozovatele služeb cestovního ruchu a v konečném důsledku na rozvoj cestovního ruchu v celé destinaci.

Dlouhodobě eliminovat tato negativa může jedině kvalitní systém řízení cestovního ruchu na všech rozhodovacích úrovních, který v sobě obsahuje vnitřní provázanost, jasně vymezené kompetence a odpovědnosti na jednotlivých úrovních územně - správních celků a vycházející z legislativních norem.

Základnou cestovního ruchu je území, které disponuje základními podmínkami pro jeho rozvoj – přírodními, kulturními, infrastrukturou CR, systémem služeb pro CR. Území vhodné pro cestovní ruch je označované jako turistický region či destinace.

Destinace znamená cílové místo, které může označovat turistickou lokalitu, region, stát, skupinu zemí a dokonce kontinent. Na atraktivitu v cílovém místě se nabalují služby jako

je ubytování, stravování, doprava, průvodcovské služby atd., které společně vytvářejí produkt destinace. Atraktivity mají často unikátní povahu danou přírodním prostředím, kulturními památkami nebo se jedná o aktivity, jakými jsou nejrůznější sportovní a kulturní akce.

Jednotlivé subjekty si pak v rámci platformy partnerství nekonkurují, ale spoluvytvářejí ucelenou nabídku svého regionu, která je dobře uplatnitelná na trhu cestovního ruchu. Při účinné kooperaci vznikají synergické efekty, dochází k efektivnějšímu využívání prostředků, implementaci inovací, zavádění nových metod řízení a tím lze lépe čelit narůstající konkurenci i dopadům na životní prostředí.

V moderním strategickém řízení cestovního ruchu vyspělých států je již řadu let úspěšně uplatňován systém řízení nazývaný destinační management. Tento inovativní nástroj řízení je na jedné straně zmiňován snad ve všech krajských, resp. regionálních programech rozvoje cestovního ruchu v ČR jako základ pro fungování regionálního cestovního ruchu, není však definována přesně jeho činnost, ani financování.

6 Chráněná území (Národní parky, CHKO, další chráněná území)

6.1 Chráněná území v České republice

Chráněné území v Česku definuje zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. V zákoně se používá pojem zvláště chráněná území. Zvláštní územní ochranou se rozumí – na rozdíl od obecné ochrany území uvedené v první a druhé části zákona – přísnější režim ochrany, vztažený na konkrétní území s přesným plošným vymezením.

6.2 Kategorie chráněných území

Zvláště chráněná území jsou vyhlašována v následujících kategoriích:

- národní parky (NP)
- chráněné krajinné oblasti (CHKO)
- národní přírodní rezervace (NPR)
- přírodní rezervace (PR)
- národní přírodní památky (NPP)
- přírodní památky (PP)
- přírodní parky (PřP)
- významný krajinný prvek

Pro CHKO a NP se používá označení velkoplošná na rozdíl od ostatních, která jsou zahrnována pod pojem maloplošná.

6.2.1 Národní park

Je to celosvětově užívaná kategorie, v níž jsou vyhlašována mezinárodně nebo celostátně významná a jedinečná území s dochovanými přírodními nebo málo ovlivněnými ekosystémy. Jsou zřizovány zákonem.

Na území Česka jsou dosud vyhlášeny 4 národní parky.

Přehled a rozlohy:

Národní park	Rok vyhlášení	Rozloha v ha
Krkonošský národní park	1963	36 300
Národní park Podyjí	1991	6 300
Národní park Šumava	1991	69 000
Národní park České Švýcarsko	2000	7 900

V § 15 odst. 1 a 2 ZOPK jsou národní parky definovány takto:

„Národní parky (NP) jsou rozsáhlá území, jedinečná v národním či mezinárodním měřítku, jejichž značnou část zaujímají přirozené nebo lidskou činností málo ovlivněné ekosystémy, v nichž rostliny, živočichové a neživá příroda mají mimořádný vědecký a výchovný význam.“

a

„Veškeré využití národních parků musí být podřízeno zachování a zlepšení přírodních poměrů a musí být v souladu s vědeckými a výchovnými cíli sledovanými jejich vyhlášením.“

Podle mezinárodních „Zásad pro kategorizaci chráněných území na základě managementu“ (vydaných Světovou komisí IUCN pro chráněná území ve spolupráci s Federací EUROPARC), bylo na základě cíle managementu stanoveno VI. kategorií chráněných území. Pro kategorizaci chráněných území IUCN (International Union of Conservation of Nature) je kategorie II (národní park) definována jako chráněné území, udržované především pro ochranu ekosystémů a pro rekreaci. Podrobná definice zní:

„Přírodní suchozemská a/nebo mořská oblast, vyhlášená pro (a) ochranu ekologické integrity jednoho či více ekosystémů pro současnou i budoucí generace, (b) vyloučení exploatace nebo jiného využívání, odporujícího účelu, pro nějž bylo území zřízeno a (c) poskytující základnu pro duchovní, vědecké, vzdělávací, rekreační a návštěvní příležitosti, z nichž všechny musí být environmentálně i kulturně slučitelné s posláním oblasti.“

Podrobná charakteristika definičních znaků NP (kritéria pro zařazení území do NP)

Rozsáhlá území:

- podle zásad IUCN lze na pevnině zařadit území do kategorie NP, pokud jeho rozloha překračuje výměru 1.000 ha,
- podle národní legislativy není minimální rozloha jednoznačně definována, ale z dosavadní praxe lze dovodit, že se jedná o území o rozloze desítek až stovek km²,
- při výběru plochy a stanovování její výměry by jedním z hlavních kritérií měly být potřeby zajištění biotopu druhů, které jsou předmětem ochrany národního parku a které jsou svými ekologickými nároky vázány na přirozené a člověkem málo pozměněné ekosystémy ponechané samovolnému vývoji.

Území jedinečná v národním či mezinárodním měřítku:

- jedná se o území s jedinečným výskytem ekosystémů unikátních nebo reprezentativních v národním nebo mezinárodním měřítku,
- jako národní parky by měla proto být navrhována pouze ta území, která reprezentují nejvýznamnější přirozené ekosystémy daného typu, charakterizované především vysokou přirozenou biologickou rozmanitostí,
- k jedinečnosti území významně přispívá přítomnost vzácných a ohrožených druhů rostlin a živočichů vázaných svou existencí na přirozené ekosystémy,
- pro daný typ ekosystémů by proto mělo být vždy vyhodnoceno celé území ČR z hlediska kvality (unikátnosti a reprezentativnosti) zachovaných přirozených ekosystémů a teprve potom navrhováno vyhlášení národního parku,
- jako národní park nemůže být navrhováno území s průměrnou nebo dokonce podprůměrnou kvalitou ekosystémů, které mají být jeho hlavním předmětem ochrany,
- je žádoucí, aby jedinečnost území byla též zdůrazněna přítomností významných přirozených jevů neživé přírody.

Území jejichž značnou část zaujímají přirozené nebo lidskou činností málo ovlivněné ekosystémy:

- za ekosystémy přirozené lze na území ČR považovat přirozené lesy a tzv. primární bezlesí, podmíněná edaficky nebo klimaticky, dále i neupravené vodní toky a přirozená jezera, jedná se o ekosystémy již v současnosti převážně ponechané samovolnému vývoji nebo samovolného vývoje schopné,

- za ekosystémy málo ovlivněné lidskou činností lze na území ČR považovat ostatní lesy, tzv. primární bezlesí, podmíněná edaficky nebo klimaticky, a dále vodní toky a jezera, které mají potenciál při uplatnění vhodného managementu vrátit se do stavu odpovídajícímu přirozeným ekosystémům,
- jako národní park by mělo být navrhováno území, kde se obecně podíl výše uvedených ekosystémů bude blížit 100% rozlohy NP (zpravidla více než 80%), kde skladba dřevin v lesích odpovídá přirozené skladbě lesa (zpravidla více než z 50% a jsou zde přítomné významné přirozené genové zdroje lesních dřevin), kde se podíl orné půdy bude blížit 0% rozlohy NP a podíl luk a pastvin bude tvořit 0-20% rozlohy NP (tj. zpravidla 100% ZPF) jako doplněk k PUPFL a kde nebude nevratným způsobem změněn přirozený vodní režim pozemků,
- přirozené nebo málo lidskou činností ovlivněné ekosystémy by na území národních parků měly pokrývat souvislé plochy s minimální fragmentací,
- plocha přirozených nebo málo lidskou činností ovlivněných ekosystémů by na území národních parků měla být taková, aby umožňovala bezpečné a trvalé přežití životaschopných populací organismů tvořících společenstva jež jsou součástí ekosystémů, které jsou předmětem ochrany národního parku.

Území v nichž rostliny, živočichové a neživá příroda mají mimořádný vědecký a výchovný význam:

- jedná se o druhy rostlin a živočichů vázané na přirozené nebo lidskou činností málo ovlivněné ekosystémy, zřizování národních parků pro ochranu druhů vázaných na ekosystémy silně člověkem ovlivněné (převážně ekosystémy kulturní krajiny) zákon nepředpokládá,
- jako národní parky by měla proto být navrhována pouze území s vysokou přirozenou biologickou rozmanitostí s hojným výskytem vědecky a ochranařsky významných druhů (např. endemity, relikty, druhy jinak ohrožené a vzácné, druhy na okraji svého areálu). Celkový počet druhů podle jednotlivých taxonomických jednotek je však údaj značně relativní a je třeba ho hodnotit vždy s ohledem na celkový charakter území v porovnání s jinými lokalitami s podobnými přírodními podmínkami,
- významnou součástí národních parků by rovněž měly být jevy neživé přírody charakteristické pro danou oblast a se skutečným vědeckým a osvětovým využitím.

Využívání území:

- s ohledem na sociálně-ekonomické aspekty by se zároveň mělo jednat o území minimálně zalidněné, které není silně urbanizováno. S ohledem na prosazování stanovených cílů ochrany je nutné při vyhlášení NP brát v úvahu i vlastnické vztahy v zájmovém území.

V současné době existují v ČR 4 národní parky, které pokrývají 1,51 % rozlohy území státu. Definičním znakům kategorie NP podle národní legislativy platné v ČR odpovídají všechny vyhlášené NP. Definice NP uvedená v ZOPK není v přímém rozporu se zásadami pro kategorizaci chráněných území IUCN, je ale obecnější a umožňuje širší výklad. Podle stávající národní legislativy lze tedy za národní park vyhlásit i území, které mezinárodní definici pro kategorii II zcela neodpovídá a takové území by bylo z mezinárodního hlediska zařazováno v některé jiné kategorii chráněných území podle zásad IUCN. Nejčastěji pak v kategorii IV – řízená rezervace nebo III – přírodní památka, vyloučit nelze ani kategorii V – chráněná krajina. Podle managementových zásad kategorizace chráněných území podle IUCN by se zásady managementu platné pro danou kategorii měly uplatňovat na alespoň 75% plochy chráněného území (tzv. jádrové území) a na zbytku území (tzv. okrajová zóna) by neměly být prováděny činnosti, které jsou v rozporu s cíli ochrany daného území nebo dosažení cílů přímo znemožňují.

Podle zásad IUCN je KRNAP v současnosti zařazen do kategorie V., vzhledem ke stavu zastoupených ekosystémů a stanovenému cíli NP však splňuje jednoznačně kritéria pro zařazení do kategorie IV. NP Šumava má předpoklady splnit podmínky kategorie II., ve které je zařazen, požadavkem je změna realizovaného managementu tak, aby byla splněna kritéria této kategorie. Zařazení NP Podyjí do kategorie II odpovídá z hlediska cílů ochrany, problémem může být zařazení NPČŠ, jehož předmět ochrany by mohl odpovídat kategorii III., příp. IV.

Plošné vymezení národních parků v zásadě odpovídá kvalitě a významu zastoupených ekosystémů, problémem k řešení je zejména překryv intravilánů některých obcí s vlastním územím národního parku, zejména v KRNAP a NP Šumava. V KRNAP je to též zařazení několika plošně významných lokalit s převažujícím zastoupením zemědělské půdy a rozptýlenou zástavbou. Vhodné by rovněž bylo plošně méně významné rozšíření NP České Švýcarsko tak, aby byla zajištěna geografická celistvost tohoto chráněného území.

6.2.2 Chráněná krajinná oblast

Je to naše národní kategorie, určená k ochraně rozlehlejších území nebo celých geografických oblastí s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristickým reliéfem a převahou přirozených, resp. polopřirozených ekosystémů. Chráněné krajinné oblasti se vyhláší vládním nařízením.

V současné době je v této kategorii chráněno 25 území.

Název CHKO	Datum vyhlášení	Rozloha (ha)
CHKO Beskydy	5.3.1973	116 000
CHKO Bílé Karpaty	3.11.1980	71 500
CHKO Blaník	29.12.1981	4 000
CHKO Blanský les	8.12.1989	21 235
CHKO Broumovsko	27.3.1991	41 000
CHKO České středohoří	19.3.1976	107 000
CHKO Český kras	12.4.1972	13 200
CHKO Český les	1.8.2005	47 000
CHKO Český ráj	1.3.1955	18 152
CHKO Jeseníky	19.6.1969	74 000
CHKO Jizerské hory	8.12.1967	35 000
CHKO Kokořínsko	19.3.1976	27 000
CHKO Křivoklátsko	24.11.1978	63 000
CHKO Labské pískovce	27.6.1972	24 500
CHKO Litovelské Pomoraví	29.10.1990	9 600
CHKO Lužické hory	19.3.1976	35 000
CHKO Moravský kras	4.7.1956	9 200
CHKO Orlické hory	28.12.1969	20 000
CHKO Pálava	19.3.1976	7 000
CHKO Slavkovský les	3.5.1974	64 000
CHKO Šumava	27.12.1963	94 480

CHKO Třeboňsko	15.11.1979	70 000
CHKO Žďárské vrchy	25.5.1970	71 500
CHKO Železné hory	27.3.1991	38 000

6.2.3 Národní přírodní rezervace

Poskytuje ochranu jedinečným přírodním ekosystémům nebo jejich souborům, vázaným na přirozený reliéf a typickou geologickou stavbu, v mezinárodním nebo národním měřítku ojedinělým svou strukturou, zachovalostí a přítomností význačných přírodních fenoménů.

Hospodářské využívání je vyloučeno s výjimkou činností, kterými udržuje nebo podporuje stabilita jednotlivých ekosystémů. Dále je v nich vyloučena těžba veškerých surovin, jakákoliv výstavba, chovy zvířete, pořádání hromadných sportovních či společenských akcí a všechny další aktivity a zásahy, mající za následek změnu dochovaných přírodních složek - vegetačního krytu, fauny, vodního režimu, půdy nebo jejího chemizmu.

Národní přírodní rezervace zřizuje obecně závazným předpisem (vyhláškou) Ministerstvo životního prostředí. V současné době je v této kategorii vyhlášeno 110 území, z nejznámějších a nejcenějších je to kupř. Černé a Čertovo jezero, Boubínský prales, Praděd nebo Mohelenská hadcová step.

6.2.4 Národní přírodní památka

Je to zpravidla území menší rozlohy s cílem zachování určitých specifických přírodních objektů vysoké (národní až nadnárodní) hodnoty. Národní přírodní památky vyhláší Ministerstvo životního prostředí obecně závazným předpisem (vyhláškou). Jejich ochrana spočívá v zákazu takových činností, které by předmětný objekt mohly poškodit nebo zničit.

Jako NPP je vyhlášeno celkem 102 území; známé jsou kupř. Kozákov, Zlatý kůň nebo Babiččino údolí. Nejnověji byla v této kategorii vyhlášena ochrana Zbrašovských aragonitových jeskyní.

6.2.5 Přírodní rezervace

Je určena k ochraně ekosystémů význačných pro určitý region či geografickou oblast. Má stanoveny obdobné základní ochranné podmínky jako národní přírodní rezervace a

vyhlašuje ji obecně závazným předpisem příslušný krajský úřad. Přírodních rezervací je v současné době 750.

6.2.6 Přírodní památka

Je obdobou národní přírodní památky, avšak pouze s regionálním významem. Podobně jako u přírodních rezervací zřizuje její ochranu příslušný krajský úřad. Tato kategorie je co do počtu nejrozsáhlejší – je v ní chráněno 1180 území a objektů.

6.2.7 Přírodní park

Přírodní park (zkracováno jako PŘP) je obecně chráněné území podle zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny.

Přírodní parky zřizují krajské úřady vyhláškou, ve které omezují činnosti, jež by mohly vést k rušení, poškození nebo k zničení dochovaného stavu území, cenného pro svůj krajinný ráz a soustředěné estetické a přírodní hodnoty.

Předchůdcem přírodních parků byly tzv. klidové oblasti, které však byly zřizované pro omezení negativních vlivů na rekreační využívání těchto oblastí. Z klidových oblastí se podle uvedeného zákona staly přírodní parky.

6.2.8 Významný krajinný prvek

Významný krajinný prvek (VKP) je ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotná část krajiny, která utváří její typický vzhled nebo přispívá k udržení její stability. Významnými krajinnými prvky jsou ze zákona všechny lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera a údolní nivy. Dále jsou jimi jiné části krajiny, které jako významný krajinný prvek zaregistruje pověřený obecní úřad (jakožto místně příslušný orgán ochrany přírody), zejména mokřady, stepní trávníky, remízky, meze, trvalé travní plochy, naleziště nerostů a zkamenělin, umělé i přirozené skalní útvary, výchozy a odkryvy. Mohou to být i cenné plochy porostů, sídelních útvarů včetně historických zahrad a parků.

7 Vymezení postavení CHKO, NP

7.1 Úloha chráněné krajinné oblasti

CHKO jsou rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení. Jsou definovány v § 25 - 28 zákona. Ochrana těchto oblastí je odstupňována zpravidla do 4 zón, jimiž se určují limity hospodaření a jiného využívání přírodního potenciálu. Hospodářské využití se provádí s ohledem na zachování a podporu jejich ekologické funkce. Součástí první - nejpřísnější - zóny jsou zvláště chráněná území menší rozlohy – tzv. maloplošná zvláště chráněná území (MZCHÚ).

AOPK ČR vykonává správu CHKO prostřednictvím regionálních pracovišť - 24 správ CHKO v rámci celé republiky. O CHKO Šumava pečuje Správa NP a CHKO Šumava. Kromě správy vlastního území CHKO mají správy CHKO ve své kompetenci také péči o MZCHÚ národních kategorií mimo území CHKO (s výjimkou území národních parků a vojenských újezdů).

7.1.1 Úloha AOPK ČR

AOPK ČR ve vztahu ke zvláště chráněným územím:

- systematicky shromažďuje odborné a vědecké poznatky o přírodních hodnotách ZCHÚ jako nezbytný podklad pro péči o ně,
- zajišťuje a koordinuje přírodovědecké nebo lesnické výzkumy v ZCHÚ,
- zajišťuje zpracování návrhů plánů péče pro CHKO a MZCHÚ uvnitř nich, taktéž pro NPR a NPP mimo CHKO a prostřednictvím krajských středisek poskytuje metodické vedení, příp. také zpracování plánů péče pro PR a PP ve správě krajů,
- zajišťuje realizaci plánů péče pro CHKO a MZCHÚ uvnitř nich, taktéž pro NPR a NPP mimo území CHKO,
- provádí vyhodnocování území, navržených ke zvláštní územní ochraně,

- připravuje administrativní i odborné podklady pro zřízení zvláštní územní ochrany v kategorii NPR a NPP, respektive i v kategorii NP a CHKO,
- na území CHKO vyhlašuje PR a PP prostřednictvím správ CHKO,
- provádí kontrolní činnost ve zvláště chráněných územích ve svojí péči,
- metodicky zajišťuje a provádí revizi stavu zvláště chráněných území,
- zajišťuje převody a výkupy pozemků ve zvláště chráněných územích,
- zajišťuje optimální způsoby využívání pozemků, k nimž vykonává právo vlastnictví a hospodaření,
- zpracovává odborná stanoviska a vyjádření k žádostem o výjimky ze zákazů ve zvláště chráněných územích, resp. v jejich ochranných pásmech, pro orgány státní správy ochrany přírody,
- prostřednictvím správ CHKO vydává souhlasy k činnostem uvedeným v bližších ochranných podmínkách ZCHÚ,
- zpracovává odborná vyjádření a stanoviska k poškození, zničení nebo nedovoleným změnám v chráněných územích, které mohou vést k uložení pokuty, pro Českou inspekci životního prostředí,
- vede Ústřední seznam ochrany přírody,
- zprostředkovává finanční dotace z krajinotvorných programů na akce týkající se péče o zvláště chráněná území.

7.2 Úloha Národních parků

Cílem ochrany kategorie NP, je především ochrana a obnova přirozených a přírodě blízkých ekosystémů, přírodních procesů v nich probíhajících a jejich následné ponechání samovolnému vývoji na převážné většině území NP. Významnou funkcí NP je rovněž jejich pro přírodu šetrné rekreační využívání a výchovné působení na veřejnost, přičemž rekreační a turistické činnosti v těchto oblastech by neměly být v rozporu s hlavními cíli ochrany přírody.

NP jsou rozsáhlá území, jedinečná v národním či mezinárodním měřítku a jsou určeny § 15 - 24 zákona. Značnou část národních parků zaujímají přirozené nebo lidskou činností málo ovlivněné ekosystémy, v nichž rostliny, živočichové a neživá příroda mají mimořádný

vědecký a výchovný význam. Národní parky nepodléhají správě Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

7.3 Vybrané cíle a úlohy správ chráněných oblastí

2.3.1 Zachování biologické rozmanitosti

Chráněné oblasti zajišťují ochranu přirozených ekosystémů včetně udržování a obnovy životaschopných populací druhů v jejich přirozeném prostředí. Ochrana in situ formou péče o biotopy a ekosystémy představuje jeden z nejúčinnějších způsobů ochrany biodiverzity.

2.3.2 Věda a výchova

Další z neopominutelných funkcí chráněných oblastí je funkce vědecká a výchovná. Její důležitost se bude zvyšovat např. i s ohledem na probíhající klimatické změny, kdy např. území s ekosystémy ponechanými samovolnému vývoji představují významnou a jedinečnou srovnávací studijní plochu oproti ostatním člověkem v různé míře ovlivňovaným ekosystémům.

2.3.3 Rekreační funkce

Jedna z podstatných funkcí, kterou chráněné oblasti plní a jejíž význam se v současnosti zvyšuje, je i funkce rekreační. Území chráněných oblastí v ČR představují oblasti s vysokým počtem návštěvníků (např. KRNAP a NP Šumava). S rozvojem turistiky a rekreace je však úzce spojen tlak na realizaci rozvojových projektů včetně výstavby rekreačních areálů, zvyšování počtu ubytovacích kapacit a výstavby navazující infrastruktury. Turismus a rekreační aktivity musí být v chráněných oblastech regulovány tak, aby byly v souladu s únosností území. Míra rekreačního využívání chráněných území může být pouze taková, aby nedocházelo k ohrožení předmětu ochrany a neznemožňovala realizaci opatření směřující k dosažení cílů ochrany přírody.

8 Nástroje řízení CHKO a NP

8.1 Řízení národních parků

Řízení je činnost řídicího, organizačního a administrativního charakteru.

Řízení jako vztah mezi zřizovatelem a zřizovaným chápeme v podmínkách NP ČR v resortu MŽP jako obousměrný proces, kdy zřizovatel dává pokyny a zřizovaný poskytuje informace pro tyto pokyny.

Ze strany zřizovatele (MŽP) jde především o :

- formulaci cílů činnosti NP dlouhodobých, střednědobých a krátkodobých
- finanční zabezpečení plnění cílů
- kontrola plnění cílů a použití prostředků

Ze strany zřizovaného jde o:

- zpracování podkladů pro formulování cílů zřizovatelem
- rozpracování cílů do realizační podoby a jejich předkládání zřizovateli ke schválení
- zpracování potřeby prostředků a jejich hospodárné užití
- realizace opatření

Dle odborných okruhů MŽP vůči Správám NP řídí:

- Výkon státní správy dle kompetencí a zejména odborné činnosti
- Hospodaření - ekonomiku Správ
- Kontrolní činnost

Podkladem pro koncepční (metodické) řízení jsou pravomoci dané MŽP legislativními normami a rozpracované v organizačním řádu MŽP. Koncepční řízení představuje zpracovávání vyhlášek k zákonům, koncepcí, strategií, metodických pokynů a instrukcí, zejména v oblastech ochrany přírody, péče o les, myslivosti a rybářství v NP.

Operativní řízení je vlastní ovlivňování činnosti Správ NP v podobě výkonu státní správy dle kompetencí, schvalování a kontrola ročních rozpočtů, schvalování a kontrola investic, ukládání odborných úkolů, koordinace činností, operativní výkon funkce zřizovatele.

Dle organizačního řádu MŽP mají vůči Správám NP pravomoci a povinnosti: Ministr ŽP a funkci zřizovatele Správ NP plní náměstek ministra – ředitel sekce péče o krajinu. Odbor

zvláště chráněných částí přírody mu dle organizačního řádu zpracovává podklady pro rozhodování, vykonává státní správu na území NP dle kompetencí MŽP, má zpracovávat dokumenty metodického charakteru – strategie, koncepce, směrnice, a vykonává vůči Správám NP vlastní výkon řídicích činností. Na části programového financování spolupracuje s odborem finančních nástrojů v ochraně přírody a krajiny. Kompetence v oblasti finančního zajištění činnosti Správ a investic má odbor rozpočtu a kontrolní činnost řídí a provádí odbor interního auditu a finanční kontroly. Vrchní státní dozor na území NP provádějí pracoviště OVSS.

8.1.1 Legislativní zajištění národních parků

Pro jednotlivé kategorie zvláště chráněných území platí některé právní instituty. Vyskytují se u všech typů zvláště chráněných území, ale jsou pro jednotlivé kategorie modifikovány (základní ochranné podmínky, forma právního předpisu, kterým dojde k vyhlášení) a některé právní instituty se vyskytují pouze u zvláště chráněných území zařazených do kategorie národní park (návštěvní řád národního parku, vyhláška o poplatcích za vjezd a setrvání, rada národního parku).

Národní parky se vyhláší zákonem. V České republice byly k dnešnímu dni vyhlášeny čtyři národní parky, z nichž ovšem pouze Národní park České Švýcarsko byl vyhlášen podle platného zákona o ochraně přírody a krajiny. Krkonošský národní park, Národní park Šumava a Národní park Podyjí byly vyhlášeny nařízením vlády ještě za účinnosti zákona č. 40/1956 Sb., o Státní ochraně přírody. Státní správu ochrany přírody a krajiny na území národních parků vykonávají správy národních parků.

Rada národního parku je speciálním poradním orgánem správy národního parku. Nemá postavení správního úřadu a nevykonává státní správu. Rada národního parku slouží k informování veřejnosti o záležitostech národního parku a k zajištění účasti veřejnosti na rozhodování o národním parku. Návrhy zásadních koncepčních dokumentů (zonace, návštěvní řád, plány péče) musí být dohodnuty s delegovanými zástupci obcí v Radě NP. Nedojde-li k dohodě o podobě těchto návrhů, o rozporu rozhodne ministerstvo životního prostředí po projednání s dotčenými obcemi.

8.1.2 Administrativní nástroje

8.1.2.1 Základní a bližší ochranné podmínky

Základní ochranné podmínky národních parků jsou vymezeny v § 16 zákona a stanoví činnosti na území národních parků zakázané. Z těchto zákazů lze udělit výjimku, a to za podmínek a postupem stanoveným v § 43 zákona. Výjimky ze zákazu povoluje v případě, že jiný veřejný zájem výrazně převažuje nad zájmem ochrany přírody, v každém jednotlivém případě vláda. V právním předpise, kterým se národní park vyhláší, se stanoví bližší ochranné podmínky, kterými se doplní ochranný režim stanovený zákonem. V bližších ochranných podmínkách národních parků lze stanovit nejen činnosti vázané na souhlas, ale i činnosti zakázané. Bližší ochranné podmínky se stanoví vždy tak, aby ochranný režim vyhovoval konkrétnímu území národního parku. Hlavním cílem ochranných podmínek je omezit na území národního parku takové činnosti, které by mohly bránit vytvoření podmínek pro zachování nebo obnovu fungování přirozených procesů v jednotlivých ekosystémech, nebo takových činností, které by mohly významně ovlivnit jednotlivé předměty ochrany národního parku.

8.1.2.2 Vydávání obecně závazných předpisů

Zákonem č. 218/2004 Sb. byla do zákona o ochraně přírody a krajiny doplněna ustanovení upravující proces vydávání nařízení správ. Správy národních parků mohou vydat nařízení, kterými se vyhláší nebo ruší přírodní rezervace a přírodní památky, stanoví návštěvní řád, poplatky za vjezd do NP nebo v případě potřeby omezuje či zakazuje vstup veřejnosti z důvodu ochrany přírody. Dozorem nad zákonností nařízení správ je pověřeno ministerstvo, které je oprávněno nezákonné nařízení zrušit.

8.1.2.3 Vydávání souhlasů, stanovisek a rozhodnutí podle zákona

Ustanovení § 21 a § 22 zákona jsou konkrétním projevem speciality zákona o ochraně přírody a krajiny k předpisům o lesích, myslivosti a rybářství a vyjadřují odlišný přístup k využívání přírodních zdrojů v národním parku. V souladu s § 21 zákona může být výkon práva myslivosti a práva rybářství podle zvláštních předpisů v určitých částech národního parku nebo na celém jeho území správou národního parku omezen nebo vyloučen

V souladu s § 22 odst. 1 zákona lesy v národním parku nelze zařazovat do kategorie lesů hospodářských a ustanovení o zásazích proti škůdcům a o případech mimořádných okolností a nepředvídaných škod lze použít jen se souhlasem a v rozsahu stanoveném orgánem ochrany přírody (tj. ministerstva životního prostředí).

V souladu s § 44 odst. 1 zákona nelze na území národního parku bez závazného stanoviska správy národního parku učinit ohlášení stavby, vydat územní rozhodnutí, územní souhlas, stavební povolení, rozhodnutí o změně užívání stavby, kolaudační souhlas, je-li spojen se změnou stavby, povolení k odstranění stavby či k provedení terénních úprav podle stavebního zákona, povolení k nakládání s vodami a k vodním dílům, povolení k některým činnostem či udělit souhlas podle vodního zákona.

V souladu s § 66 zákona o ochraně přírody a krajiny je správa národního parku oprávněna stanovit fyzickým a právnickým osobám podmínky pro výkon činnosti, která by mohla způsobit nedovolenou změnu obecně nebo zvláště chráněných částí přírody, popřípadě takovou činnost zakázat. Jde o nástroj, který má výrazně preventivní charakter neboť ustanovení umožňuje předcházet poškození přírodního prostředí.

8.1.2.4 Práce s veřejností, komunikační strategie, ekologická výchova, informovanost

Mezi faktory ovlivňující stav NP lze zařadit práci s veřejností, komunikační strategie, ekologickou výchovu a informovanost. Kvalitní práce s veřejností v NP, která je realizována systematickou a nenásilnou formou, působí ve prospěch péče o přírodní prostředí a přenosu základních ekologických poznatků.

Vzdělanost a informovanost obyvatel sehrává klíčovou úlohu při aktivní péči o přírodu i krajinu v NP. Práci s veřejností je však nutno realizovat s využitím všech nástrojů jak přímého či nepřímého působení s ohledem na různé cílové skupiny, které je třeba ovlivňovat ve prospěch zájmů ochrany přírody. Nejen turisty a návštěvníky parku, ale i místní obyvatelstvo a žáky škol je třeba vybavovat potřebnými kvalitními informacemi (základními i odbornými). Jedním z významných prvků práce s veřejností je zejména probouzet vztah k přírodě a aktivovat ke spolupráci na ochraně životního prostředí širokou veřejnost. Je nezbytné srozumitelně vysvětlovat všechna opatření v rámci managementu,

zejména ve vztahu k zástupcům veřejné správy, vlastníkům nemovitostí, místním obyvatelům i návštěvníkům oblasti.

Aktivita související s informovaností veřejnosti prochází významným rozvojem a v NP je jim věnována stále větší pozornost. V současné době zajišťují komunikaci s veřejností zejména útvary pro veřejnost a příp. tiskový mluvčí SNP. Práce s veřejností je obecně na území NP realizována relativně kvalitně jak v přímých aktivitách (např. ekologická výchova), tak i s využitím tzv. nepřímých metod (publikační činnost, naučné stezky apod.).

K základním pilířům přímé práce s veřejností v NP patří ekologická výchova a osvěta. V NP existuje řada informačních středisek (stálé i sezónní), center práce s veřejností či venkovní expozice, zřizovaných SNP. Většina z nich je kvalitní a má velmi vysokou úroveň. Některé však mají potíže dané málo vhodnou lokalizací objektů, ne zcela ujasněnou programovou profilací a nedořešeným provozním zabezpečením.

V současnosti všechny správy NP provozují i několik naučných stezek a přírodně poznávacích okruhů v přírodě. Vhodnost umístění i kvalita obsahu jsou však velmi rozdílné. Pozitivně působí úzká provázanost obsahu informačních tabulí a okolních přírodních fenoménů. Jsou budovány i naučné stezky, které reagují na realitu rozvoje cykloturistiky. Naopak v některých místech dosud existují překonané naučné stezky málo oslovující návštěvníka. V poslední době je nabídka rozšířena o tzv. zážitkové trasy.

Další efektivní aktivitou je pořádání akcí pro veřejnost (např. v rámci Evropského dne parků), seminářů, konferencí, soutěží, výstav, jejichž cílem je jak propagace myšlenek ochrany přírody a trvale udržitelného způsobu života, tak konkrétní ochrana přírody NP. Velmi významná je publikační činnost, zejména vydávání propagačních a tiskových materiálů (odborné publikace, skládačky, mapy, plakáty, knihy, pohledy, VHS kazety, DVD, průvodce, leporela, časopisy, kalendáře). Správy vydávají obsahově bohaté ročenky příp. i výroční zprávy, které mapují každoroční výsledky práce a jsou určeny kromě vnitrozorní potřeby i pro zástupce samospráv, zákonodárce i kooperující rezorty (zvl. MZe, MMR). Důležité je i vydávání zpravodajů, informačních skládacích letáků či sborníků. Všechny správy rovněž vydávají i svá vlastní periodika. V posledních letech se více daří vydávat koordinovaně a v reprezentativní podobě různé publikace či informační skládačky o NP. Odborné články jsou převážně publikovány v odborných periodících s ochranářsko-přírodovědnou tematikou např. v časopise Ochrana přírody. V různé míře bývají využívány i možnosti regionálně i celorepublikově vycházejících deníků a časopisů.

Do televizního vysílání pronikají programy nahodile a převážně v souvislostech řešení problémových jevů. Občas bývá využíván prostor regionálních televizí a vysílání.

V rámci práce s veřejností v NP je kladen důraz i na součinnost s nevládními organizacemi. Rovněž spolupráce se zástupci obcí se v posledních letech výrazně zlepšila.

Ne zcela dostatečné je však i nadále zajištění celorepublikového mediálního působení na širokou veřejnost ve prospěch prosazování zájmů ochrany přírody v národních parcích. Je třeba vytvořit a provádět komunikační strategii, která zaručí lepší pochopení poslání národního parku a jeho významu jako jedinečné přírodní oblasti v národním i mezinárodním měřítku.

9 Charakter jednotlivých CHKO a NP - možnosti turistiky

9.1 Rekreační a turistické využívání NP

Turistické a rekreační využívání většiny národních parků, zejména Krnapu a NPŠ, má dlouhou tradici. V současnosti má turistika a rekreace jedno z významných postavení v rámci aktivního využití volného času člověka, které má vedle pozitivního přínosu pro individuální zdraví, kondici, poznání a celkovou duševní a fyzickou pohodu, nezanedbatelný význam ekonomický pro místní obce a regiony. Přírodní a krajinné krásy a zajímavosti jsou klíčovými atraktivitami pro návštěvníky a prostorem pro rozvoj turismu a rekreace. Ochrana přírodních a krajinných fenoménů jako hlavního objektu turistiky a rekreace jsou tak potenciálem dlouhodobé prosperity obcí a regionů v národních parcích a v oblastech navazujících.

Přírodní hodnoty krajiny jsou bohužel i v rámci NP na některých místech ohrožovány masovým turistickým a rekreačním využíváním a rozvojem ekologicky konfliktních forem turistiky (výstavba vleků, lanovek, sjezdovek, nových hotelů, penzionů, apartmánových bytů a parkovišť ve volné krajině, eroze masovým sešlapáváním terénu ap.). Za příklad může sloužit vysoká návštěvnost KRNAPu zejména v souvislosti s lyžováním v zimním období. Problémy také přináší výrazné rozšíření provozování snowboardingu mimo sjezdové tratě (zejména v KRNAPu). Velkým problémem v posledních době je jízda s motorovými vozidly v terénu mimo silnice či místní komunikace. V zimním období jsou to především skútry, během roku pak jízda motocyklů či motorových čtyřkolek.

Další problémy přináší výrazný nárůst cykloturistiky i po nezpevněných cestách a pěšinách, který kromě poškozování přírodních hodnot vytváří navíc kolizní situace s pěšími turisty. V NP Šumava jsou problematické i vyhlídkové lety nízko nad terénem. V NP ČŠ dochází občas ke konfliktům v souvislosti s provozováním horolezectví a bivakováním. Ve všech NP dochází k rozšiřování jízdy na koních. Problematické jsou v některých případech i občasné hromadné sportovní akce (orientační běhy, lyžařské závody). Některé oblasti zejména ochranného pásma KRNAPu byly v minulosti velmi poškozeny nebo zdevastovány živelnou rekreační zástavbou.

V souvislosti se zapojením ČR do schengenského prostoru a zrušení jakékoliv regulace pohybu osob přes státní hranice lze předpokládat navýšení počtu osob pohybujících se v příhraničních oblastech. V důsledku toho lze očekávat z hlediska zájmů ochrany přírody závažné problémy a ohrožení přírodních hodnot v příhraničních oblastech, tedy ve všech NP.

Správy NP nejsou a nebudou komerčními institucemi zabývajícími se cestovním ruchem a turismem. Nicméně kooperace správ NP a těchto institucí a promyšlené usměrňování těchto aktivit k minimalizaci negativních dopadů na přírodní a krajinné prostředí a podpora tzv. měkkých forem turismu, jsou nezbytné.

10 Formy doprovodných programů a volnočasových aktivit cestovního ruchu

Oblasti a formy cestovního ruchu

Oblasti cestovního ruchu	Formy cestovního ruchu
Lázeňství a péče o zdraví	<ul style="list-style-type: none"> • Léčebné pobyty • Ozdravné pobyty
Aktivní/sportovní cestovní ruch	<ul style="list-style-type: none"> • Paragliding • Sportovní létání • Sjezdové lyžování • Cykloturistika • Pěší turistika

	<ul style="list-style-type: none"> • Hypoturistika, jezdeckví • Vodní sporty • Sportovní a rekreační rybaření
3.Poznávací cestovní ruch	<ul style="list-style-type: none"> • Poznávání historických atraktivit • Poznávání architektonických atraktivit • Poznávání sakrálních atraktivit (náboženský cestovní ruch) • Poutní turistika • Poznávání přírodních atraktivit • Poznávání kulturních atraktivit • Poznávání průmyslových atraktivit (industriální cestovní ruch) • Venkovská turistika a agroturistika
Rekreační cestovní ruch	<ul style="list-style-type: none"> • Rekreace u vodních ploch • Rekreace v horských a podhorských oblastech • Příměstská rekreace
Profesní cestovní ruch	<ul style="list-style-type: none"> • Incentivní cestovní ruch • Obchodně – podnikatelský cestovní ruch • Veletržní a výstavní cestovní ruch • Kongresový cestovní ruch • Teambuilding • Teamspirit • Teamfun • Vzdělávání • Trénink
Městský cestovní ruch	<ul style="list-style-type: none"> • Nákupní cestovní ruch • Zábavní cestovní ruch

10.1 FORMY CESTOVNÍHO RUCHU

Uvedené formy se často vzájemně prolínají

10.1.1 Kulturní a vzdělávací cestovní ruch

- Účast na kulturních akcích (festivaly, výstavy, představení)
- Studijní cesty a stáže

10.1.2 Zábavní a atrakční cestovní ruch

- Zábavní centra se zpravidla budují tam, kde přírodní podmínky nejsou pro ostatní formy cestovního ruchu vhodné.
- Zábavní parky (Pratr, Vidámpark, Tivoli, Disneyland, La Villette, Legoland).
- Megaatrakce, světové výstavy, národní výstavy.
- Stálé výstavy technických vymožeností a atrakcí (prostorová kina, trenažery).

10.1.3 Sportovní cestovní ruch

- Aktivní sporty (plavání, turistika, lyžování, paragliding, jízda na koni, tenis, vodáctví, rafting, cyklistika).
- Pasivní účast (diváci sportovních utkání).

10.1.4 Zdravotní cestovní ruch

- Cestování na svatá místa s uzdravujícím účinkem.
- Lázeňský cestovní ruch.
- Též pobyt u moří s očekávaným účinkem Slunce a slané vody na kožní onemocnění.

10.1.5 Gurmánský cestovní ruch

- Zaměřeno na poznávání jídel a nápojů v cizích zemích a krajích. V CR : vepřové, zvěřinové hody, vinobraní. Exotická jídla v cizích zemích jsou často součástí poznávání místní kultury a životní úrovně.
- Je to forma cestovního ruchu, kterou využívá spíše bohatší klientela.

10.1.6 Kongresový cestovní ruch

Akce : konference, sympozia, kongresy mají dva cíle:

- a) Odborný cíl (referáty, vědecké a odborné diskuse)
- b) Společenský cíl (osobní kontakt odborníku a vědců).

- Účastníci představují výběr odborníků v dané oblasti činnosti. Vysoká odbornost zajištění je samozřejmostí.
- Zajišťované služby pro vlastní akci (platí organizátor akce z prostředků získaných z účastnických poplatků) :
  - Pronájem jednacích místností
  - Pronájem místností pro společenská setkání
  - Tisk materiálu v přípravné fázi
  - Tisk referátu (sborníku). Dnes často i na CD
  - Překladatelské a tlumočnické služby
  - Organizační zajištění (recepce)
  - Odborné exkurze (doprava, průvodce)
  - Ladies program pro doprovázející osoby (doprava, průvodce)
- Nepřímo poskytované služby (účastník platí sám) :
  - Doprava účastníka do místa konání
  - Ubytování účastníka
  - Pokongresový program pro ty kdo v zemi stráví dalších několik dnu
  - Nákup zboží (suvenýry)
  - Kulturní doprovodné akce
- Místo konání akce musí poskytovat dostatečné kapacitní zázemí ubytovací, stravovací, kulturní a musí mít vysokou estetickou úroveň. V CR: Praha, lázně, horská střediska.
- Vznikají i specializované kongresové agentury, které zajišťují akci tzv. na klíč.
- Ve světě vznikají kongresová místa i v menších městech s pěkným prostředím a okolím vhodným pro exkurzi (Leoben, Vysoké Tatry, lázeňská léčba).

10.1.7 Incentivní cestovní ruch

Též zvaný podnikový cestovní ruch.

- Podpora podniku, firem a institucí s cílem bližšího seznámení zaměstnanců v mimopracovním prostředí.
- Forma krátká (víkend) spojená s tzv. výjezdním zasedáním.
- Forma delší, kdy zaměstnavatel umožní hromadnou účast zaměstnanců na dovolené.

10.1.8 Městský cestovní ruch

Koná se v městském prostředí a zpravidla se prolíná s ostatními formami cestovního ruchu (kulturní a vzdělávací, kongresový, gurmánský apod.).

10.1.9 Venkovský cestovní ruch (agroturismus)

Rozvíjí se především ve vyspělých státech, kde velká část obyvatelstva žije ve velkých městech bez možnosti kontaktu s přírodou. Obyvatelé velkých měst nemají zájem ani otečnickou přesycené a přelidněné rekreační oblasti at' v horách nebo u more. Hledají pro svůj odpočinek klidné prostředí s každodenním kontaktem s přírodou a původním venkovským obyvatelstvem.

- Pro účely agroturismu připravují venkované i zemědělci ubytování ve svých objektech. Tyto pak pronajímají často i celoročně pro městské návštěvníky.
- Náplní této formy cestovního ruchu je pobyt v přírodě a venkovském prostředí často i s účastí na sezónních pracích.
- Přínosem pro venkov je příjem prostředků, a to i v době mimo zemědělskou sezónu. Stabilizační faktor venkova.
- Nutné je udržování a zvyšování atraktivnosti okolí: budování naučných stezek a turistických tras, prostor pro možnost jízdy na koni a horském kole, koupání.
- Nutné jsou i investice a podpora regionální nebo státní správy. Zabraňuje se tak vylidnění venkova v zemědělsky chudých oblastech.
- V CR se dosud nerozvíjí tak, jako např. ve Francii.
- Agroturismus nenarušuje životní prostředí, nenarušuje způsob života a kulturu původních obyvatel.

10.1.10 Náboženský cestovní ruch

Věřící cestují na svatá místa (Mekka, reka Ganga, Les Lourdes, Svatý Kopeček, Hostýn) nebo na místa církevních slavností, ale též na místa návštěvy význačné církevní osobnosti (papež, biskup). V českých je dlouhá tradice tzv. poutí, kdy věřící pešky a organizovaně putovali i několik dnů.

10.1.11 Cestovní ruch seniorů

Počet senioru v cestovním ruchu stále roste.

Rozdělení:

- mladší senioři (50 – 64 let)
- starší senioři (65-70 let)
- veteráni (nad 70 let)

Nutné je citlivé jednání. Tzv. dynamický senior je dobře trénovaný, nevyžaduje žádný zvláštní režim, ale často přeceňuje své síly. Pasivní senior je zvyklý na ohledy nebo pomoc při namáhavém programu, kterou také vyžaduje.

- Ve skupině senioru je vhodná přítomnost lékaře.
- Nutno respektovat pohodlí při dopravě i ubytování (1-2 lůžkové pokoje), respektovat menší přizpůsobivost při stravování a denním režimu.
- Volit především mimosezónní termíny (teplota, klid, ale i nižší ceny).
- Je nutno zajistit dobrou a včasnou informovanost.
- Je potřeba informovat o slevách.

10.1.12 Cestovní ruch mládeže

- Mládež volí zpravidla náročnější, méně pohodlné a levnější formy cestovního ruchu (ubytování, doprava, stravování).
- Značná přizpůsobivost změněným podmínkám pobytu v cizích krajích.
- Snadné seznamování (vytvoření kompaktní skupiny), větší hlučnost.
- Z důvodu nižších cen mládež stejně jako senioři volí často mimosezónní termíny.

10.1.13 Cestovní ruch zdravotně postižených

- Nutné jsou patričné upravené dopravní prostředky (zdvižné plošiny ve vlacích a autobusech. Dle potřeby i pečovateli).
- Nutný bezbariérový přístup v ubytovacích a stravovacích zařízeních.
- Přehledné informační symboly.
- Ovládání výtahu.
- Uvedené služby jsou drahé, proto akce pro tělesně postižené pořádají zpravidla jen velké cestovní kanceláře, které tyto akce dotují.

10.1.14 Lovecký cestovní ruch

Jedná se spíše o individuální akce nebo malé skupiny.

- Cílem je lov zvěře srstnaté, pernaté a rybolov.
- Za ulovenou zvěř jsou stanoveny vysoké poplatky.

- Vyžaduje se dlouhodobá příprava (vyhledání zvěře, pozorování jejich zvyku, času pastvy, kladení návnady apod.).
- Doprovod musí být obeznámen s odbornou stránkou, s terénem a znalý cizích jazyků.
- Lovec platí poplatek, oslavu lovu, odváží si trofej.
- V Evropě je málo vhodných oblastí pro tento typ CR. Rybolov je rozvinutý v Norsku, Finsku a v Rusku.

10.2 Doprovodné programy turismu

- zkvalitnění a zatraktivnění dané aktivity
- stabilizovat klientelu
- kompletuje celý produkt cestovního ruchu
- umožňuje určitou specializaci a tedy i výjimečnost v nabídce
  - stravování nebo nabídka produktů zemědělského podniku
  - letní a zimní sporty, rekondační akce
  - ostatní doprovodné programy ve vazbě na okolní krajinu, historii, místní atraktivní přírodní lokality, tradiční řemesla, historické průmyslové objekty, národopis, suvenýry atd...
  - u agroturismu zázemí farmy
  - školy v přírodě

10.2.1 Charakteristika doprovodných programů

- měly by mít vztah k venkovské mentalitě
- měly by reprezentovat historické, kulturní a přírodní zázemí venkova
- měly by těžit ze specifík daného území
- měly by dané venkovské území prezentovat jako jedinečné turistické specifikum
- měly by zabezpečovat trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí

10.3 Příklady turistického využití některých velkoplošných chráněných oblastí

Národní park Šumava

- Paragliding
- Sportovní létání
- Sjezdové lyžování
- Cykloturistika
- Pěší turistika
- Hypoturistika, jezdeckví
- Vodní sporty
- Sportovní a rekreační rybaření
- Poznávání historických atraktivit
- Poznávání sakrálních atraktivit (náboženský cestovní ruch)
- Poznávání přírodních atraktivit
- Poznávání kulturních atraktivit
- Venkovská turistika a agroturistika

CHKO Český ráj

- Cykloturistika
- Pěší turistika
- Hypoturistika, jezdeckví
- Poznávání historických atraktivit
- Poznávání sakrálních atraktivit (náboženský cestovní ruch)
- Poznávání přírodních atraktivit
- Poznávání kulturních atraktivit
- Horolezectví

11 Podnikání v cestovním ruchu v CHKO a NP

11.1 Zakládání podniku, podnikání

Podnikání v České republice je upraveno řadou zákonů. Podle obchodního zákoníku je podnikání soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.

11.1.1 Živnost

Živnostenské podnikání (živnost) je upraveno Živnostenským zákonem a představuje specifickou oblast podnikání v oblasti výroby, obchodu a poskytování služeb. Provozovat jakoukoliv činnost, lze na území ČR pouze na základě **živnostenského oprávnění** (tj. živnostenského listu, koncesní listiny nebo osvědčení).

Vznik práva provozovat živnost se liší podle toho, o kterou živnost se jedná, a podle toho kdo je subjektem podnikatelské činnosti – podnikatelem.

U **živností ohlašovacích** vzniká živnostenské oprávnění ze zákona dnem ohlášení nebo pozdějším dnem, který je v ohlášení uveden jako den vzniku živnostenského oprávnění. Většina živností jsou živnosti ohlašovací a člení se na živnosti:

- a) **řemeslné** - základní podmínkou je odborná způsobilost získaná vyučením v oboru nebo jiným odborným vzděláním nebo potřebná praxe
- b) **vázané** - podmínkou jejich provozování je odborná kvalifikace a doklad o vykonání praxe
- c) **volné** - pro jejich provozování musí být splněny pouze všeobecné podmínky stanovené Živnostenským zákonem a prokazování odborné ani jiné způsobilosti se nevyžaduje

11.1.1.1 Ohlašovací živnosti s vazbou na cestovní ruch:

a) Řemeslné

- **Hostinská činnost** (například hotel, motel, penzion).

b) Vázané

- *Průvodcovská činnost a) horská, b) tělovýchovná a sportovní, c) v oblasti cestovního ruchu*
- *Provozování cestovní agentury*
- *Poskytování tělovýchovných a sportovních služeb v oblasti...*
- *Provozování tělovýchovných a sportovních zařízení a zařízení sloužících regeneraci a rekondici (Např. atletických a zimních stadionů, tělocvičen, plaveckých bazénů, koupališť, fit-center)*
- *Vodní záchranná služba*
- *Masérské, rekondiční a regenerační služby*
- *Provozování solárií*

c) Volné

- *Poskytování služeb pro zemědělství a zahradnictví*
- *Chov domácích a zoologických zvířat a poskytování souvisejících služeb*
- *Výroba potravinářských výrobků*
- *Výroba nápojů*
- *Zprostředkování obchodu a služeb*
  1. *Velkoobchod*
  2. *Specializovaný maloobchod a maloobchod se smíšeným zbožím*
  3. *Maloobchod motorovými vozidly a jejich příslušenstvím*
  4. *Ubytovací služby* (v bytových domech, rodinných domech a ve stavbách pro individuální rekreaci, s kapacitou do 10 lůžek, a poskytování ubytování v ubytovacích zařízeních poskytujících stravovací služby)
- *Pozemní doprava vyjma železniční a silniční motorové dopravy* (Např. doprava osob kočárem, lyžařské vleky)
- *Pronájem a půjčování věcí movitých* (osobních automobilů, jízdních kol a podobně)
- *Překladačská a tlumočnická činnost*

11.1.1.2 Koncesované živnosti s vazbou na cestovní ruch:

U koncesovaných živností vzniká živnostenské oprávnění dnem, kdy rozhodnutí o udělení koncese nabude právní moci (pokud není stanoven pozdější den).

- *Provozování cestovní kanceláře (např. nabízení a prodej zájezdů)*
- *Směnárenská činnost*
- *Silniční motorová doprava osobní*
- *Taxislužba*
- *Vnitrozemská vodní doprava*

11.2 Právní úprava vybraných druhů podnikání v oblasti cestovního ruchu

11.2.1 Ubytovací služby

- Živnostenský zákon č. 455/1991 Sb. respektive jeho novela č. 179/2006 Sb. doplňuje povinnosti provozovatelů ubytovacích zařízení.
- Vyhláška č. 137/1998 Sb., platná pro ubytovací zařízení nově stavěná, kolaudovaná a rekolaudovaná po 1. červenci 1998, o obecných technických požadavcích na výstavbu.
- Vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj č. 369/2001 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu a orientace.

Druhy ubytovacích zařízení:

- a) **hotel** je ubytovací zařízení s nejméně 10 pokoji pro hosty, vybavené pro poskytování přechodného ubytování a služby s tím spojené (zejména stravovací), hotely se člení do pěti tříd, hotel garní má vybavení jen pro omezený rozsah stravování (nejméně snídaně) a člení se do čtyř tříd,
- b) **motel** je ubytovací zařízení s nejméně 10 pokoji pro hosty, poskytující přechodné ubytování a služby s tím spojené pro motoristy a člení se do čtyř tříd,
- c) **pension** je ubytovací zařízení s nejméně pěti pokoji, s omezeným rozsahem společenských a doplňkových služeb, avšak s ubytovacími službami srovnatelnými s hotelem, a člení se do čtyř tříd,

d) **ostatní ubytovací zařízení** jsou turistické ubytovny, kempy a skupiny chat (bungalovů), popřípadě kulturní nebo památkové objekty využívané pro přechodné ubytování.

11.2.2 Stravovací služby

- Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 137/2004 Sb. o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných

11.2.3 Průvodcovská činnost

- Vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj č. 295/2001 Sb. o obsahové náplni zkoušky odborné způsobilosti pro výkon průvodcovství

Zákon podrobně upravuje obsah zkoušky odborné způsobilosti, přihlášku ke zkoušce a roli komise.

11.2.4 Cestovní kanceláře

- Zákon č. 159/1999 Sb. o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu
Zákon definuje pojmy zájezd, provozovatel cestovní kanceláře a provozovatel cestovní agentury. Zákon dále upravuje povinnost cestovních kanceláří sjednat pojištění záruky pro případ úpadku cestovní kanceláře.

11.3 Vybrané České státní normy v oblasti cestovního ruchu

ČSN EN ISO 13809 Služby cestovního ruchu – Cestovní agentury a cestovní kanceláře (touroperátoři) – Terminologie stanoví definici vybraných termínů. Např. storno ze strany cestujícího, stornovací poplatky, příplatek za jednolůžkový pokoj

ČSN EN ISO 18513 Služby cestovního ruchu – Hotely a ostatní kategorie turistického ubytování – Terminologie stanoví např.

- *Typy ubytovacích jednotek (jednolůžkový pokoj - pokoj s lůžkem pro jednu osobu, dvoulůžkový pokoj, ...)*

- **Sazby (ubytování bez snídaně** – sazba, při které cena ubytování neobsahuje jídla ani nápoje, **polopenze** – sazba, při které je do ceny ubytování zahrnuta snídaně a dále buď oběd, nebo večeře, **all inclusive, vše v ceně, ...)**
- **Vybrané druhy postelí (Dvoupostel, Dětská postel)**
- **Pokrmý a nápoje (např. Kontinentální snídaně** – snídaně obsahující alespoň chléb, máslo, marmeládu anebo džem a horký nápoj, **Rozšířená snídaně** – kontinentální snídaně doplněná o větší výběr chleba, marmelády anebo džemu, studených nápojů a sýrů anebo studených masných výrobků, apod.)
- **Další Služby (např. Zařízení pro tělesně postižené, Místnost pro zavazadla)**
- **Zařízení pro hosty (např. Televizní místnost, Salonek, Plavecký bazén).**

11.4 Možnosti certifikace služeb v cestovním ruchu

Cestovní ruch je důležitým a rostoucím sektorem světové i národní ekonomiky. Různými formami jej podporují státní i Evropské rozvojové fondy, strategií jeho rozvoje se zabývají kraje, mikroregiony i jednotlivá města a obce České republiky. Praxe nejen v zahraničí ukázala současný trend, že turisté upřednostňují služby se zárukou kvality, tedy služby certifikované. Např.: **Cyklisté vítáni – národní certifikace služeb cestovního ruchu**

11.4.1 Příklady kritérií pro certifikaci služeb

Možnost ubytování na jednu noc, Nabídka energeticky vydatných snídaní s minimem tuků (na požádání hosta jogurt, müsli, ovoce), Možnost vyprání a usušení oblečení a výstroje, Uzamykatelná místnost/boxy pro bezplatné uschování jízdních kol, Poskytnutí základního náradí pro jednoduché opravy kol, Možnost umytí kola, základní vybavení pro mytí kola, Lékárnička (Příloha Doporučené vybavení lékárničky), Informační tabule - aktuality a informace o službách pro cyklisty, rozsah služeb poskytovaných zařízením, apod.

12 Potřebná legislativa subjektů působících v cestovním ruchu

Přehled významných zákonů a právních úprav v oblasti cestovního ruchu

č. 455/1991 Sb.   **Zákon o živnostenském podnikání (Živnostenský zákon)**

Zákon upravuje podmínky živnostenského podnikání. Zákon stanovuje druhy živností (živnosti koncesované, živnosti ohlašovací - řemeslné, vázané a volné); co je a není živností, dále podmínky pro provozování živností (odborná způsobilost); rozsah živnostenského oprávnění, dále náležitosti spojené s vydáním živnostenského listu/koncesní listiny a jejich centrální evidencí. V příloze zákona jsou uvedeny seznamy jednotlivých druhů živností.

č. 513/1991 Sb. Obchodní zákoník

Obchodní zákoník upravuje postavení podnikatelů, obchodní společnosti (v. o. s., k. s., s. r. o., a. s.), družstvo a obchodní závazkové vztahy včetně různých typů smluv (kupní smlouva, smlouva o dílo atd.)

č. 634/1992 Sb. Zákon o ochraně spotřebitele Zákon upravuje problematiku ochrany spotřebitele (fyzické nebo právnické osoby nakupující výrobky nebo služby za jiným účelem než pro podnikání). Zákon stanoví pro ochranu spotřebitele některé podmínky podnikání; úkoly veřejné správy; oprávnění spotřebitelů a sdružení spotřebitelů založených k ochraně spotřebitele. Zákon se vztahuje především na prodej výrobků a poskytování služeb na území ČR. Ustanovení předpisů upravujících podmínky výroby, dovozu, prodeje a označování výrobků (služeb) nejsou tímto zákonem dotčena.

č. 634/2004 Sb. Zákon o správních poplatcích

Zákon stanoví správní poplatky vyměřované a vybírané orgány státní správy ČR a územními samosprávnými celky. Zpoplatněny jsou úkony spojené s činností správních orgánů vymezené v Sazebníku správních poplatků, který je přílohou tohoto zákona. Poplatníkem je fyzická nebo právnická osoba, která dala podnět k úkonu správnímu orgánu, nebo v jejímž zájmu byl úkon proveden. Zákon upravuje mj. způsob vyměření poplatků; splatnost; následky nezaplacení; způsoby vrácení a možnosti osvobození od poplatku.

č. 295/2001 Sb. Vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj č. 295/2001 Sb. o provádění a obsahové náplni zkoušky odborné způsobilosti pro výkon průvodcovské činnosti v oblasti cestovního ruchu

Zákon podrobně upravuje obsah zkoušky odborné způsobilosti, přihlášku ke zkoušce a roli komise.

č. 159/1999 Sb.   Zákon o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu

Zákon definuje pojmy zájezd, provozovatel cestovní kanceláře a provozovatel cestovní agentury. Zákon dále upravuje povinnost cestovních kanceláří sjednat pojištění záruky pro případ úpadku cestovní kanceláře

č. 050/1976 Sb.   Zákon o územním plánování a stavebním řádu (Stavební zákon)

První část zákona upravuje problematiku územního plánování (cíl: funkční využití území - plánování stanoví zásady jeho organizace a věcně a časově koordinuje výstavbu a jiné činnosti ovlivňující rozvoj území). Druhá část zákona obsahuje ustanovení Stavebního řádu (upravuje mj. povolování staveb a změny staveb; kolaudace; užívání staveb a státního stavebního dohledu). Další části zákona upravují mj. činnost stavebních úřadů, sankce za porušení zákona a problematiku vyvlastnění pozemků a staveb.

13 Udržitelný cestovní ruch v marginálních oblastech

Turismus může hrát důležitou roli v udržitelném rozvoji. Udržitelnost je současně velice důležitou koncepcí pro turismus (UNEP&WTO 2005). Narůstající problémy cestovního ruchu (dále jen CR) představují potenciální hrozbu pro sociální, ekonomickou i environmentální sféru v turistických destinacích. Zvyšuje se potřeba najít alternativu, která by byla vlídná pro ŽP a také pro místní obyvatelstvo. Ekonomický růst v turistickém průmyslu nemusí být vždy nejlepším řešením, protože vše mluví proti trvalé udržitelnosti. V současné době stojíme před dilematem, jak udržet ekonomický růst a zároveň zachovat nezničené lokality. Turismus nemůže být dále vnímán jako komerční aktivita, která nemá významný dopad na přírodní a socio-kulturní prostředí do něhož je situována. Turismus má zcela jedinečné postavení v tom smyslu, že je schopen stát se ekonomickým i sociálním přínosem pro místní komunity a má zároveň prostředky udržovat a chránit ŽP. Za udržitelnost jsou ovšem odpovědni všichni zúčastnění aktéři. Příznivé řešení nabízejí tzv. měkké formy turismu jako protipól tvrdého CR. Tvrdý CR nebere ohled na socio-kulturní dopady a negativní vlivy na ŽP na rozdíl od měkkého CR, jehož filosofií je minimalizace dopadů na místní komunity a ŽP. Zde je snaha o zapojení místních zdrojů a zamezení masovosti CR. 4 strategie, jak řešit problémy masového turismu. 1) změnit typ

turismu; 2) zredukovat počet turistů na úroveň, která je pro prostředí únosná; 3) změnit samotný zdroj turismu; 4) vzdělávat turisty, návštěvníky, obchodní společnosti a vlády jednotlivých států, což by vedlo k redukci negativních dopadů CR a zároveň ke kontrole nad rozvojem. Tato strategie je nejvíce žádaná, bohužel je realizovatelná v dlouhodobém časovém horizontu.

Udržitelnost turismu je definována na základě environmentální, sociální a kulturní ohleduplnosti. Je zcela nelogické a nerealistické uvažovat o udržitelnosti pouze v jednom směru. Udržitelný turismus je založen na několika principech:

- 1) Přírodní a kulturní prostředí má svou vnitřní hodnotu a jeho ochrana je základem pro dlouhotrvající úspěch
- 2) Vztah mezi turismem a prostředím, jak přírodním, tak také kulturním, musí být koncipován tak, aby byl dlouhodobě udržitelný
- 3) Turismus může vylepšovat unikátní přírodní a kulturní prvky
- 4) Turistické aktivity by měly plně respektovat a reflektovat přírodní prostředí
- 5) Únosná kapacita prostředí by měla být hlavní úvahou při řízení ochrany přírodního a kulturního dědictví
- 6) Mělo by být dosaženo vyváženosti mezi potřebami návštěvníků, prostředím a místními obyvateli
- 7) Zapojení místních do procesu plánování udržitelného turismu je bazální pro harmonii mezi turismem a místním obyvatelstvem.

Udržitelný turismus přináší dlouhodobé výhody nejen pro lidstvo, ale také pro ŽP. Řízení turismu v jeho udržitelné formě vyžaduje dlouhodobou perspektivu, ohleduplnost v mnoha směrech, ve kterých se povětšinou turismus a ŽP rozcházejí. Vše musí být pečlivě a precizně plánováno, aby nedocházelo k environmentální škodám. Zásadní roli zde má kontinuální monitoring všech dopadů.

CR může napomáhat takovému rozvoji, který stabilizuje ráz a funkce krajiny, posiluje kulturní identitu i sociální vazby místní komunity a má pozitivní vliv na místní ekonomiky. Na stimulaci CR ve směru ekologicky šetrného rozvoje je vytvářen tlak především v chráněných územích (Usnesení vlády č.664).

V poslední době roste zájem o nové alternativní formy CR jako je cykloturistika, venkovská turistika, ekoturistika, putování podél tématických tras s nabídkou historických, kulturních, technických a přírodních památek.

13.1 Obdoby udržitelného CR

Cestovní ruch v chráněných oblastech - aktivity v rámci turismu probíhají v souladu s přírodou, krajinou a prostředím CHKO. V ČR je možno CR rozdělit do dvou specifických forem. V prvním případě se jedná o u nás tradiční fenomén chataření a chalupaření, jež má na mnoha místech masovou podobu a druhá forma představuje jednorázové pobyty v CHKO a NP. Tato forma u nás zatím není moc rozšířena. Cíle turistiky v CHKO a NP. Jsou jimi především:

- Rozvíjení drobné podnikatelské aktivity
- Odlehčení přetížené infrastruktury měst
- Snaha o omezení stěhování lidí z venkova a CHKO a o celkovou stabilizaci venkova
- Péče o přírodní prostředí a krajinný ráz
- Přiblížení místních krás, kultury a tradic, což by mělo vést k jejich rozvoji a ochraně
- Navrácení člověka do přírodního prostředí

Agroturistika - je vázaná na zemědělské usedlosti a farmy. Jedná se o aktivní způsob dovolené, kdy se nabízí možnost výpomoci s prací na farmě a se zvířaty, dále jízda na koni, na kole aj. Agroturistika zatím není ve většině případů provozována jako hlavní zdroj příjmu. Má charakter přivýdělnku k hlavní pracovní činnosti, kterou je zemědělství.

Ekoagroturismus (ekoagroturistika) - jedná se o agroturistiku provozovanou na ekologických farmách. V r.1994 bylo v Nizozemí založeno Evropské centrum pro ekoagroturistiku, ECEAT (European Centre for Ecological and Agricultural Tourism). Členem ECEAT-International je také česká nevládní organizace, která sdružuje odborníky na udržitelný CR. "Jejím cílem je přispět k udržitelnému rozvoji prostřednictvím odpovědného CR." **Ekoturismus (ekoturistika)** - jedná se o formu CR, která je provozována s maximální ohleduplností k ŽP a klade si také za cíl vzdělávání návštěvníků v oblasti udržitelného rozvoje. Termín ekoturismus je v Evropě méně užíván než na jiných kontinentech, avšak koncepty a principy ekoturismu jsou zde srovnatelně důležité jako

kdekoli jinde. Mezinárodní ekoturistická společnost/The International Ecotourism Society (TIES) definuje ekoturismus jako "zodpovědnou formu turismu do přírodních areálů, která chrání ŽP a udržuje prosperitu místních obyvatel. Zisky z ekoturismu zůstávají místní komunitě a slouží k ochraně a zachování tradic, ochraně přírodního prostředí a údržbě sociálních, kulturních a náboženských hodnot. Ekoturistu je možno charakterizovat jako vysoce uvědomělého turistu, jež minimalizuje své dopady na ŽP výběrem vhodné dopravy, upřednostňováním certifikovaných výrobků a služeb a šetrným chováním v destinaci. Upřednostňuje regionální výrobky a služby, čímž zároveň podporuje místní komunitu, má zájem o vzdělávání se v oblasti udržitelného rozvoje a je ochoten přispívat na ochranu přírody v navštívené oblasti. Nutno dodat, že ekoturismus je provozován v malých skupinkách osob. Jako jeden z nástrojů kontrolující a řídící ekoturistické aktivity je vybírání poplatků za vstup do chráněných přírodních areálů. Část tohoto poplatku poté slouží na údržbu a ochranu areálu. Jednou z forem ekoturismu je např. pozorování ptactva (birdwatching), která je oblíbená v Amazonii, Střední Americe, Novém Zélandě, deltě Dunaje aj. V ČR je zatím tato forma CR bohužel v plenkách. Přestože ekoturismus má potenciál vytvářet environmentálně a sociálně příznivé dopady, pokud není dobře organizován, může být škodlivý.

Trvale udržitelný turismus (TUT) - TUT je charakterizován jako turismus, který respektuje kulturu, způsob života a socio-ekonomické struktury místních obyvatel, vytváří rovnováhu mezi produkcí a spotřebou a je ohleduplný k ŽP a přitom nesnižuje ekonomické zisky. Kombinuje ochranu ŽP s ekonomickým rozvojem. Je ovšem důležité definovat roli státu, místních iniciativ a soukromých vlastníků v zachování přírodního a kulturně-historického dědictví. Evropská charta o trvale udržitelném turismu definuje TUT v chráněných územích jako "formu rozvoje nebo managementu turistické aktivity, která zajišťuje dlouhodobou ochranu a zachování přírodních, kulturních a sociálních zdrojů a přispívá pozitivním a spravedlivým způsobem k ekonomickému růstu a k dobrému soužití jedinců, žijících, pracujících nebo navštěvujících chráněné území.

TUT nesmí překročit únosnou kapacitu prostředí, jinak může mít stejně škodlivé dopady jako masový turismus.

Rozdělení únosné kapacity udržitelného turismu takto:

1) environmentální ú.k. - kapacita, kterou je prostředí schopno pojmout aniž by docházelo k poničení či ztrátě "smyslu" místa

2) kulturní a sociální - kapacita, při níž počet návštěvníků negativně neovlivňuje místní komunitu a jejich způsob života

3) psychologická - kapacita, nabízející takové hodnoty, kvůli kterým lidé vyhledávají chráněná území (klid, mír, nepřesycenost území lidmi a dalšími rušivými faktory).

Dělení rozšíříme ještě o další únosné kapacity. Jsou jimi: fyzická, ekonomická a institucionální únosná kapacita. Únosná kapacita je založena na konceptu udržitelnosti úrovně rozvoje a takové spotřeby, která nezpůsobí environmentální ani socio-kulturní zhoršení. Zcela bazální je monitorování únosnosti rozvoje CR, které je záležitostí nejen odborníků, ale měla by se k ní vyjadřovat i široká veřejnost včetně místních obyvatel. Únosná kapacita není fixní hodnota, ale hodnota, která je závislá na vnějších a vnitřních faktorech, především na kvalitě destinačního managementu.

Geoturismus - geoturismus byl poprvé definován National Geographic jako "turismus, který udržuje geografický charakter dané turistické oblasti a podporuje její životní prostředí, dědictví, estetiku, kulturu a prosperitu místních obyvatel. Geoturista je charakterizován jako environmentálně uvědomělý turista, který má respekt k místní kultuře, jejím tradicím a zvykům, při nakupování dává přednost místním výrobkům a službám. V destinaci se zpravidla zdrží delší dobu, čímž také podporuje místní ekonomiku a je zaměřen na kvalitu, nikoli kvantitu prožitku. Filosofie ekoturismu a geoturismu jsou si velice blízké. Ekoturismus je definován jako aktivita, která přispívá na ochranu přírody a geoturismus přispívá kromě přírody také na místní kulturu, tradice a všechny zvláštnosti daného místa.

Komunitní CR - druh CR, jehož nabídka je založena na aktivitách místních obyvatel, tradicích, zvycích, kultuře, místních řemeslech a jeho realizace vychází z místní ekonomické struktury a infrastruktury". Je založen na komunitním plánování, vnější investor zde figuruje maximálně jako konzultant.

13.2 Principy trvale udržitelného rozvoje:

- Dodržovat návštěvnickou kapacitu oblasti
- Přispívat k zachování a zlepšení přírodního a kulturního dědictví
- Chránit přírodní zdroje
- Podporovat místní ekonomiku

- Podporovat zapojení místních občanů
- Rozvíjet kvalitu turistiky s ohledem na danou oblast
- Podporovat rovný přístup veřejnosti do chráněných oblastí pro každého
- Rozvíjet nové druhy zaměstnání
- Zvyšovat environmentální povědomí
- Být modelem pro další ekonomické sektory a ovlivňovat jejich chování

14 PPP V ČR „PUBLIC PRIVATE PARTNERSHIPS“

Partnerství soukromého a veřejného sektoru se vyskytuje v řadě odkazů jak zlepšit či řešit různé problémy v České republice. Dlužno konstatovat, že úspěšné aplikace jsou v praxi výjimkou a že zmínky o PPP jsou nezdědka proklamativní nebo bez potřebné znalosti problematiky. Ostatně i Evropská komise ve vztahu k programovému období 2007-2013 PPP zmiňuje jako vhodnou formu, avšak zdržuje se cokoliv nařizovat. Pro ujasnění základních východisek je upraven text Zelená kniha o partnerství veřejného a soukromého sektoru a právu Společenství o veřejných zakázkách a koncesích z 30.4.2004, který byl systémově diskutován v rámci EU v letech 2004-2006.

Účastníkům kurzu bude doplněn v praktických souvislostech a nástrahách legislativy EU i ČR. K diskusi budou předloženy náměty možné synergické součinnosti obou sektorů v problémových funkcích území.

14.1 Fenomén „partnerství veřejného a soukromého sektoru“

Pojem partnerství veřejného a soukromého sektoru („PPP“) není na úrovni Společenství právně definován. Tímto pojmem se obecně označují formy spolupráce mezi orgány veřejné správy a podnikatelským sektorem za účelem zajištění financování, výstavby, obnovení, správy či údržby veřejné infrastruktury nebo poskytování veřejné služby. Obdobně je možné přistoupit ke spolupráci s dopadem na cestovní ruch – především s důrazem na infrastrukturu a obslužnost.

PPP jsou obvykle charakterizována následujícími prvky:

Relativně dlouhodobým trváním vztahu týkajícího se spolupráce mezi veřejnoprávním a soukromým partnerem na různých aspektech plánovaného projektu.

Metodou financování projektu - částečně soukromým sektorem - někdy prostřednictvím složitých dohod mezi různými stranami. Veřejné prostředky – v některých případech o značné výši - mohou být začleněny do soukromých fondů.

Významnou úlohou ekonomického provozovatele, který se účastní různých fází projektu (návrh, vyhotovení, provedení, financování). Veřejnoprávní partner se soustředí hlavně na definování cílů, které je nutné z hlediska veřejného zájmu, kvality poskytovaných služeb a cenové politiky dosáhnout, a přebírá odpovědnost za dohled nad jejich dodržáním.

Rozdělením rizik mezi veřejnoprávního partnera a soukromého partnera, na něhož jsou přenesena rizika obvykle nesená veřejným sektorem. PPP však nemusí nutně znamenat, že by soukromý partner nesl veškerá rizika spojená s projektem či jejich podstatnou část. Konkrétní rozdělení rizika se určuje případ od případu podle možnosti zúčastněných stran toto riziko vyhodnotit, kontrolovat jej a vyrovnat se s ním.

Během minulého desetiletí se PPP rozvinula v mnoha oblastech veřejného sektoru. Rostoucí využití PPP je vysvětlováno různými faktory, např. vzhledem k rozpočtovým omezením, jimž jsou členské státy vystaveny, PPP přináší potřebné financování veřejného sektoru ze soukromých zdrojů. Jiné vysvětlení vyplývá z požadavku, aby veřejná sféra získala větší prospěch z know-how a pracovních postupů, které se uplatňují v soukromém sektoru. Rozvoj PPP je rovněž součástí obecnější změny role státu v ekonomice z přímého provozovatele na organizátora, regulátora a vykonavatele kontroly.

Orgány veřejné správy členských států se často uchylují k dohodám o PPP při realizaci projektů týkajících se infrastruktury, zejména v odvětvích jako jsou doprava, zdravotnictví, školství a obrana. Na evropské úrovni bylo zjištěno, že by využití PPP mohlo napomoci při realizaci trans-evropské dopravní sítě, jejíž zřízení se do značné míry opozdilo převážně z důvodu nedostatku financí. V rámci Iniciativy pro růst schválila Rada řadu opatření zaměřených na zvýšení investic do infrastruktury trans-evropské dopravní

sítě a rovněž v oblastech inovace, výzkumu a rozvoje, a to převážně prostřednictvím různých forem PPP.

I když je pravdou, že spolupráce mezi veřejným a soukromým sektorem může nabídnout mikroekonomické výhody umožňující realizaci projektu, který přináší hodnotu za peníze a naplňuje účel veřejného zájmu, nelze veřejnému sektoru čelícímu rozpočtovým omezením PPP nabídnout jako zázračné řešení. Zkušenosti ukazují, že je nutné vyhodnotit zvláště pro každý projekt, zda varianta partnerství v porovnání s ostatními variantami (např. uzavření obvyklejšího typu smlouvy), poskytuje reálnou přidanou hodnotu.

Komise rovněž se zájmem konstatuje, že některé členské a přistupující státy vytvořily nástroje pro koordinaci a podporu projektů PPP zaměřené mimo jiné na šíření „správné praxe“ ohledně těchto projektů na národní popř. evropské úrovni. Tyto nástroje mají za cíl vzájemné zpřístupnění souvisejících odborných znalostí (např. pracovní skupiny ve Spojeném království a v Itálii) a takto uživatelům poskytnout poradenství ohledně různých forem PPP a jejich fází, tj. od úvodního záměru, výběru soukromého partnera, nejvhodnějšího rozvržení rizik, výběru smluvních ustanovení až po zapojení společenstevního financování.

Orgány veřejné správy spolu se soukromým sektorem rovněž založily různé společenstevní struktury zejména za účelem poskytování veřejných služeb na místní úrovni. V důsledku toho jsou veřejné služby jako zpracování odpadu nebo rozvody vody a energie stále více svěřovány podnikům, které mohou být veřejnoprávní či soukromé povahy, popř. kombinací obojího. Zelená kniha o službách v obecném zájmu v této souvislosti zdůrazňuje, že v případech, kdy orgán veřejné správy rozhoduje o přidělení provozování určité služby třetí straně, je povinen dodržet pravidla ohledně přidělování veřejných zakázek a koncesí, a to i v případě, že je tato služba považována za službu v obecném zájmu. Též Evropský parlament připustil, že dodržování uvedených pravidel může být „účinně fungujícím nástrojem, který zabrání omezování soutěže a současně umožní státním orgánům určit a sledovat podmínky týkající se kvality, vhodnosti a ekologických požadavků“.

Byl učiněn rozdíl mezi:

PPP čistě smluvní povahy, u nichž je partnerství mezi veřejnoprávním a soukromým sektorem založeno výlučně na smluvním spojení, a

PPP institucionální povahy zahrnující spolupráci mezi veřejnoprávním a soukromým sektorem v rámci zvláštního subjektu.

Tento rozdíl je založen na poznatku, že různé formy PPP, s nimiž se lze v členských státech setkat, lze rozdělit na dva hlavní modely, z nichž každý vyvolává zvláštní otázky ohledně aplikace práva Společenství upravujícího veřejné zakázky a koncese a zasluhuje proto samostatný rozbor, který je proveden dalších kapitolách.

14.2 Čistě smluvní PPP a právo Společenství upravující veřejné zakázky a koncese

Pojem „čistě smluvní PPP“ se vztahuje na partnerství založené výlučně prostřednictvím smluvních spojení mezi různými stranami. Zahrnuje řadu struktur, v jejichž rámci jsou jeden popř. více úkolů menšího či většího rozsahu zadány soukromému partnerovi a které mohou zahrnovat plánování, financování, vyhotovení díla, renovaci a pobírání užitků z veřejného díla či veřejné služby.

Jedním z nejlépe poznaných modelů v této souvislosti je model, který se často označuje jako „koncesní“. Tento model je charakterizován přímým spojením, které existuje mezi soukromým partnerem a konečným uživatelem: soukromý partner poskytuje veřejnosti službu „namísto“ avšak za kontroly veřejnoprávního partnera. Jiným jejím charakteristickým znakem je metoda odměňování společného smluvního partnera, která zahrnuje poplatky uložené uživatelům služby, jež mohou být v případě nutnosti doplněny dotacemi orgánů veřejné správy.

V jiných typech struktur je soukromý partner povolán, aby pro orgán veřejné správy provozoval a spravoval infrastrukturu (např. školu, nemocnici, věznici, dopravní infrastrukturu). Nejtypičtějším příkladem tohoto modelu je struktura označená jako PFI. V případě uvedeného modelu nemá odměna soukromého partnera formu poplatků placených uživateli díla či služby, tato je realizována prostřednictvím pravidelných plateb ze strany veřejnoprávního partnera. Předmětné platby mohou být stálé, avšak mohou být

rovněž kalkulovány proměnlivým způsobem, například na základě užitečnosti zařízení nebo souvisejících služeb, popřípadě podle míry užívání zařízení.

14.3 Čistě smluvní partnerství: rozhodnutí o uzavření smlouvy označené jako „veřejná zakázka“

Úprava platná pro rozhodnutí o přidělení veřejných zakázek na veřejné práce popř. veřejné služby, jež jsou označeny jako prioritní, vyplývá z jednotlivých ustanovení Směrnic Společenství obsahujících podrobná pravidla zejména ve vztahu k vyhlášení – zveřejnění a účasti v soutěži. Je-li orgán veřejné správy zadavatelem jednajícím podle „klasických“ Směrnic musí při výběru soukromého partnera postupovat obvykle v rámci otevřeného nebo užšího řízení. Za určitých podmínek je ve výjimečných případech možné postupovat v rámci jednacího řízení. V této souvislosti Komise upozorňuje, že odkaz podle článku 7(2) Směrnice 93/37/EHS, který umožňuje postupovat v rámci jednacího řízení v případě veřejných zakázek, u nichž povaha prací nebo rizik s nimi souvisejících nedovolují předchozí celkové ocenění, lze použít pouze v omezených případech. Tato odchylka pokrývá výlučně výjimečné situace, kdy existuje předchozí nejistota ohledně povahy nebo rozsahu prací, které mají být provedeny, nevztahuje se však na situace, kdy tato nejistota vyplývá z jiných okolností, např. z důvodů obtíží při ocenění zakázky vzhledem k složitosti právní dokumentace a jejího financování.

Od přijetí Směrnice 2004/18/ES lze zejména v případech, kdy se rozhoduje o uzavření komplexních typů smluv, aplikovat nové řízení nazvané „soutěžní dialog“. Řízení s využitím soutěžního dialogu lze zahájit v případech, kdy zadavatel není schopen definovat technické prostředky, které nejvhodněji naplní jeho potřeby a cíle, nebo v případech, kdy není objektivně možné určit právní a/nebo finanční formu projektu. Tento nový typ řízení umožní zadavatelům zahájit s kandidáty dialog s cílem nalézt řešení, která budou s to předmětné potřeby uspokojit. Na závěr dialogu budou kandidáti vyzváni k předložení finální nabídky na základě řešení nalezeného (popř. nalezených) v průběhu dialogu. Uvedený typ veřejné soutěže musí obsahovat veškeré prvky, které jsou nezbytně nutné k provedení projektu. Zadavatelé-subjekty veřejné správy musí ohodnotit soutěžní nabídky na základě předem stanovených kritérií. Soutěžitel, který předložil ekonomicky nejvýhodnější nabídku, může být požádán k vyjasnění jejích jednotlivých aspektů popř.

k potvrzení závazků, které jsou v ní uvedeny, za podmínky, že toto nebude mít za následek změnu podstatných prvků veřejné zakázky nebo zadání veřejné soutěže, popř. nepovede k maření soutěže nebo diskriminaci.

Řízení s využitím soutěžního dialogu by mělo poskytovat potřebnou flexibilitu pro jednání s kandidáty ohledně veškerých prvků smlouvy během úvodní fáze a současně zajistit, že tato jednání budou uskutečněna v souladu se zásadami transparentnosti a rovnosti zacházení a neohrozí práva poskytnutá provozovatelům Smlouvou. Tento názor je rovněž podporován přesvědčením, že více stupňové metody výběru by měly být zachovány za všech okolností, neboť přispívají k objektivitě a čistotě postupu vedoucího k výběru provozovatele. To ve svém důsledku zaručuje řádné užívání veřejných financí, omezuje riziko praktik, které by postrádaly transparentnost, a vede k posílení právní jistoty, která je u projektů tohoto druhu nezbytná.

Vedle toho stojí za povšimnutí, že nové Směrnice kladou důraz na užitek, který zadavatelům přináší stanovení technických náležitostí z hlediska výkonu nebo funkčních požadavků. Nová ustanovení tak zadavatelům poskytnou více možností vzít během rozhodování v úvahu řešení s inovačními prvky bez ohledu na to, jaký typ řízení bude zvolen.

Povinnost transparentnosti, která je zadavateli uložena, spočívá v zajištění takového stupně zveřejnění ve prospěch kteréhokoliv potenciálního uchazeče o veřejnou zakázku dostatečného k tomu, aby umožnilo, že trh služeb zůstane otevřený soutěži a že bude moci být přezkoumána nestrannost řízení o veřejné zakázce.

15 PFI v CR „PRIVATE FINANCE INITIATIVE“

(TJ. PŘEDÁNÍ STÁTNÍCH PROJEKTŮ SOUKROMÝM FIRMÁM)

V nedávné době se v některých členských státech rozvinula praxe, kdy soukromý sektor dostal příležitost převzít iniciativu v rámci projektu PPP. U struktur tohoto typu ekonomičtí provozovatelé formulují podrobný návrh na projekt, obvykle v oblasti řízení a správy určité stavby či infrastruktury, v některých případech se tak může stát i na výzvu orgánu veřejné správy.

Uvedený postup umožňuje zjistit již v rané fázi, zda budou ekonomičtí provozovatelé ochotni do určitých projektů investovat. Rovněž provozovatele podněcuje k tomu, aby rozvinuli a aplikovali inovační technická řešení, která by vyhovovala potřebám zadavatele-orgánu veřejné správy.

Skutečnost, že má projekt týkající se veřejné infrastruktury původ v soukromé iniciativě, nemění povahu smluv uzavřených mezi zadavateli-orgány veřejné správy a provozovateli. V případech, kdy se tyto smlouvy týkají služeb upravených sekundárním právem a jsou uzavřeny na peněžní plnění, musí být označeny jako veřejná zakázka nebo koncese a jejich přidělování se bude řídit odpovídajícími pravidly.

Aby učinily systém atraktivní, pokusily se členské státy v některých případech poskytnout určitou motivaci těm subjektům, které přišly s určitou iniciativou jako první. Využita byla možnost kompenzovat iniciátora projektu, např. platbou za jeho iniciativu, vedle následné výzvy k uspořádání veřejné soutěže. Též byla zvažována možnost poskytnout prvnímu zájemci v souvislosti s výzvou k uspořádání veřejné soutěže ohledně dalšího rozvoje vybraného projektu určité výhody. Taková řešení zasluhují důkladné zvážení, aby se zaručilo, že výhody poskytnuté iniciátorovi projektu v soutěži nenaruší rovné zacházení ostatních uchazečů.

15.1 Smluvní rámec projektu

Smluvní ustanovení, kterými se řídí fáze provedení projektu PPP, jsou zejména ustanovení národního práva. Smluvní podmínky však musí též odpovídat příslušným normám Společenství, zejména zásadám rovnosti zacházení a transparentnosti. Toto předpokládá, že popisná část zadávací dokumentace musí jasným způsobem formulovat podmínky plnění smlouvy tak, aby je různí uchazeči o partnerství mohli vykládat stejným způsobem a vzít je v potaz při přípravě svých nabídek. Vedle toho nesmí mít tyto smluvní podmínky plnění jakýkoliv přímý či nepřímý diskriminační účinek popř. sloužit jako bezdůvodná překážka svobodného poskytování služeb nebo svobody podnikání.

Úspěšnost PPP do značné míry závisí na celkovém smluvním rámci projektu a na co nejlepší definici prvků, které budou určující pro jeho provádění. V této souvislosti je rozhodující řádné vyhodnocení rizik a jejich optimální rozdělení mezi veřejnoprávní a soukromý sektor, a to podle jejich možností tato rizika převzít. Rovněž je důležité stanovit mechanismy pro ohodnocení plnění, která budou formálnímu držiteli PPP poskytována na pravidelném základě. V tomto kontextu vyžaduje princip transparentnosti, aby prvky využitě pro vyhodnocení a rozdělení těchto rizik a ohodnocení plnění byly sděleny v popisné dokumentaci, tak aby je zájemci o zakázku mohli vzít v potaz při přípravě svých nabídek. Vedle toho je nutné stanovit dobu, po kterou bude soukromý partner poskytovat plnění prací nebo služby za účelem potřeby zabezpečení ekonomické a finanční stability projektu. Obzvláště musí být stanovena doba trvání partnerství tak, aby neomezila otevřenou soutěž po uplynutí doby potřebné k zajištění splacení investice a návratu investovaného kapitálu. Nadměrnému trvání vztahu bude pravděpodobně zamezeno na základě zásad řídicích vnitřní trh nebo ustanovení Smlouvy ohledně soutěže. Obdobně vyžaduje zásada transparentnosti, aby základní zásady pro stanovení doby partnerství byly sděleny v popisné dokumentaci tak, aby je mohli uchazeči o zakázku vzít v potaz při přípravě svých nabídek.

Obecně mají změny učiněné v průběhu provádění PPP, nejsou-li upraveny ve smluvní dokumentaci, za následek vyvolání otázky souladu se zásadou rovného zacházení se všemi provozovateli. Takové dokumentací neupravené změny jsou přijatelné pouze tehdy, jsou-li nutné z důvodu nepředvídatelné okolnosti nebo mohou-li být ospravedlněny

z důvodů veřejného programu, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví. Kromě toho, jakákoliv zásadní změna týkající se aktuálního předmětu smlouvy musí být považována za uzavření nové smlouvy vyžadující novou soutěž.

15.2 Svěření určitých úkolů dalším smluvním partnerům (subdodavatelům)

Podle zkušeností Komise vyvolává aplikace pravidel ohledně dílčích (subdodavatelských) smluv na dohody o PPP občasné nejistoty či pochybnosti. Některé strany např. tvrdily, že smluvní vztahy mezi projektovou společností, která se stala stranou smlouvy nebo držitelem koncese, a jejími akcionáři přinášejí určité právní problémy. V této souvislosti by Komise ráda poukázala na to, že pokud je sama projektová společnost v pozici zadavatele, musí veřejné zakázky, popř. koncese, uzavírat na základě obchodní soutěže, ať jsou uzavřeny s jejími akcionáři či jinými stranami. Jediným případem, na něž se výše uvedené pravidlo nevztahuje, je případ veřejných služeb, které projektová společnost svěřila svým akcionářům, pokud již ze strany veřejnoprávního partnera byly předmětem veřejné soutěže, a to před založením společnosti, která projekt realizuje. Pokud však projektová společnost v postavení zadavatele není, bude oprávněna uzavírat smlouvy s třetími stranami bez dalšího omezení, ať se již jedná o její akcionáře či nikoliv. Výjimkou jsou případy, kdy je projektová společnost „koncesionářem stavebních prací“, na jejichž udělení se za předpokladu, že jejich objem převyšuje hranici 5 milionů Euro, vztahují určité požadavky ohledně zveřejňování, s výjimkou smluv uzavřených s podnikateli, kteří jsou stranou skupiny založené za účelem získání koncese, popř. s jejich příbuznými (sesterskými) společnostmi.

Soukromí partneři nejsou v zásadě ničím omezeni, pokud hodlají svěřit provádění části popř. celé veřejné zakázky nebo koncese dalším smluvním partnerům (subdodavatelům). Je však nutné zdůraznit, že v případě rozhodnutí o udělení veřejné zakázky, mohou být uchazeči požádáni, aby v nabídce označili tu část zakázky, kterou zamýšlí svěřit třetím stranám (subdodavatelům). V případě koncesí ohledně stavebních prací, jejichž hodnota je vyšší než 5 milionů Euro, může zadavatel koncesionáře požádat, aby třetím stranám přidělil zakázky představující alespoň 30% celkové hodnoty prací, ohledně nichž bude uzavřena koncesní smlouva.

16 Přeshraniční spolupráce jako nástroj rozvoje CR v marginálních oblastech

16.1 Obecná charakteristika

Marginální oblasti jsou v socioekonomické geografii vždy relativní kategorie. V České republice existuje v rámci tzv. regionální politiky vymezení např. hospodářsky slabých oblastí vždy ve formě usnesení vlády. Územní jednotkou je „starý“ okres. Některé kraje zvolily pro své aktivity rozlišování na úrovni správních obvodů II. stupně. V obou úrovních však přetrvává představa. Že identifikace slabosti či postižení je samo o sobě řešením. Opak je pravdou a období po roce 2000 to dokazuje, neboť stále identifikujeme, podporujeme, avšak nehledáme ty příčiny, které k problémům vedou a nehledáme efektivní způsoby k jejich potlačení či kompenzaci. Z různých důvodů praktikujeme univerzálně koncipované podpory s územní bonifikací. Důsledkem je, že rok co rok identifikujeme stále stejná území. Kde je problém? Především v tom, nezkoumáme a neznáme charakteristiky těchto oblastí, které působí jejich problémy. Jestliže máme území, kde je málo malých a středních podniků, nestačí do něj nasměrovat více dotací pro MSP. Málo těchto podniků nemusí být problém, viz Mladá Boleslav. Naopak zde mohou být tak složité podmínky v dopravní dostupnosti, klimatu, koncentraci osídlení atd., že samotné dotování není udržitelným ani dostatečným podnětem k řešení podnikatelského rizika.

Ve stejné logice nelze očekávat, že cestovní ruch může být univerzálním lékem na problémy kteréhokoliv území. Vždy je třeba uplatnit metodologické standardy a hledat konkrétní příležitosti. Přeshraniční spolupráce je navíc hierarchizována:

1. najít sebe sama;
2. najít společné s přeshraniční partnerem.

Z uvedených důvodů je připojen text odkazující na osvědčené přístupy tvorby marketingové strategie.

Účastníkům kurzů bude doplněn o konkrétní příklady úspěšných i sporných aplikací v České republice v problémovém pohraničí i vnitrozemí.

Rozvoj cestovního ruchu je podmíněn existencí vhodného potenciálu, který má výrazný teritoriální aspekt a je vázán na krajinný systém. Přírodní i antropogenní potenciál, který vyjadřuje způsobilost územního celku vytvořit podmínky pro rozvoj cestovního

ruchu, je rozmístěn nerovnoměrně a kvalitativně různorodě, přičemž se obvykle liší i v rámci velkých územních celků.

Cestovní ruch a přeshraniční spolupráce na jeho rozvoji vychází z podmínek, že marginální oblast je přirozeným celkem, který má z hlediska podmínek rozvoje cestovního ruchu jedinečné vlastnosti, odlišné od jiných.

Pro produkt „marginální oblast cestovního ruchu,“ je typická komplementarita, a to jak mezi jednotlivými součástmi produktu, tak i mezi jednotlivými oblastmi. V zájmu dosažení ekonomického efektu je nutné, aby oblast vystupovala na trhu jako konkrétní produkt určený pro vybraný segment trhu, resp. segmenty. Takto je nutno přistupovat k úvahám o přeshraniční spolupráci.

Skutečnost, že marginální oblast na trhu nabízí i samostatné produktové řady a komponenty, jejichž producenty jsou podnikatelé a jiné subjekty má vliv na management a marketing marginální oblasti.

Producentem produktu marginální oblasti by měla být organizace cestovního ruchu – kvazi podnik.

(Zdroj: Királ'ová 2002; Kotler 2000)

16.2 Organizace cestovního ruchu v marginální oblasti

V zájmu jednotného postupu při nabízení marginální oblasti na trhu cestovního ruchu je nutno vytvořit takovou organizaci cestovního ruchu, která bude efektivně koordinovat činnost všech zainteresovaných subjektů působících v marginálních oblastech, bude schopna přizpůsobit se změnám na trhu a její odpovědnost za dosažené výsledky bude korespondovat s její možností výsledek ovlivnit.

V organizaci cestovního ruchu by v této souvislosti měly být zastoupeny podnikatelské subjekty, občanské a kulturní organizace, orgány státní správy, orgány místních samospráv a obyvatelé.

Koordinace zájmů všech zainteresovaných stran je jednou z podmínek nekonfliktního rozvoje cestovního ruchu. Předpokladem úspěšné koordinace je:

- systematická a kontinuální spolupráce všech zainteresovaných subjektů
- podnikatelské myšlení zainteresovaných subjektů

- vypracování realizace koncepce rozvoje cestovního ruchu
- znalost společných zájmů
- stanovení společných cílů
- vytvoření organizačních předpokladů pro realizaci společných zájmů a dosažení společných cílů.

V souvislosti s uvedeným a vzhledem k zaměření činnosti a zájmům zainteresovaných stran vyvstávají určité problémy, které je třeba řešit.

Podnikatelské subjekty se orientují na marketing a jejich cílem je, v zájmu dosažení ekonomického efektu, uspokojení potřeb a požadavků návštěvníků.

Orgány místní správy, samosprávy, občanské a kulturní organizace se obvykle orientují na řešení tří okruhů problémů týkajících se cestovního ruchu, a to ochrany, regulace a redistribuce. Jejich cílem je, kromě jiného, ochrana památek, řešení konfliktů vznikajících nedodržením právních, resp. jiných norem a sociální cíle. K marginální oblasti cestovního ruchu přistupují ze svého hlediska. Cestovní ruch je pro ně jen jednou z funkcí multifunkčního území. Je řízený v souladu s úkolem, který mu byl, na základě norem, politických rozhodnutí a v zájmu dosažení cílů území určen.

Z uvedeného vyplývá problém, kterého podstatou je produktová orientace orgánů státní správy a místních samospráv. Potřebám a požadavků návštěvníků marginální oblasti obvykle uvedené instituce nevěnují dostatek pozornosti.

Dalším problémem, který je v této souvislosti třeba řešit, je skutečnost, že odpovědnost za propagaci a podporu prodeje produktu obvykle nenesou ti, kteří se podílí na jeho tvorbě. Je těžké najít jiný sektor ekonomiky státu, kterého produkt by byl závislý na takovém množství podnikatelských a jiných subjektů, přičemž propagace a podpora prodeje produktu by byla v rukou administrativy, která přímo na tvorbě produktu neparticipuje.

Nedostatek nástrojů řízení a plánování trhu je problém, který souvisí s těžkostmi při definování, ohraničení a měřitelnosti jak produktu, tak i trhu cestovního ruchu a nejvíce se projevuje při kontrole kvality produktu a jeho komponentů.

Hlavními úkoly organizace cestovního ruchu v této souvislosti jsou

- formulace koncepce a strategie rozvoje cestovního ruchu
- podpora rozvoje nabídky cestovního ruchu v souladu s měnícími se podmínkami na trhu

- uskutečňování marketingových aktivit.

(Zdroj: Királ'ová 2002; Kotler 2000)

Organizace cestovního ruchu v marginální oblasti ovlivňuje v území především

- postavení cestovního ruchu v rámci odvětvové struktury marginální oblasti, tj. jestli je cestovní ruch polarizujícím, indikujícím nebo neutrálním odvětvím
- struktura odvětví cestovního ruchu z hlediska podílu jednotlivých služeb, charakteru vlastnictví apod.
- druhy (domácí, zahraniční, mezinárodní, národní, příhraniční, výjezdový, vnitřní, zahraniční aktivní, zahraniční pasivní, organizovaný, neorganizovaný, individuální, skupinový, komerční, sociální, městský, venkovský, lázeňský, střediskový, přírodní, vodní, měkký, tvrdý, celoroční, sezónní apod.) a formy cestovního ruchu (rekreační, poznávací, socio-profesní, pseudo-cestovní ruch apod.)
- charakter atraktivit (příroda, přírodní podmínky, společenské, uměle vytvořené, hmotné a nehmotné – genius-loci, aktivní, pasivní, formální neformální, kulturní, technické apod.)
- rozvoj cestovního ruchu (fáze životního cyklu oblasti, dlouhodobý, krátkodobý, plánovitý, spontánní apod.)
- charakter trhu (domácí, zahraniční, krátkodobý, dlouhodobý, individuální, organizovaný, diverzifikovaný, masový apod.).

(Zdroj: Királ'ová 2002; Kotler 2000)

16.3 Analýza tržních segmentů

V praxi se často využívá segmentace na základě **kriterií chování návštěvníků**. Návštěvník v průběhu návštěvy hledá zážitky, zkušenosti, dobrodružství, historii, tradice, únik z každodenního stereotypu apod. Aktivitu, které může za účelem uspokojení svých potřeb a požadavků vykonávat, podmínky, které marginální oblast pro to vytváří, jakož i konkrétní užitek z pobytu v marginální oblasti je příčinou, proč návštěvník upřednostní určitou marginální oblast před jinou.

Každý segment hledá něco jiného – jiné užítky a výhody. Lze však konstatovat, že většina segmentů hledá hodnotu za peníze, široký výběr aktivit, přátelský přístup místních obyvatel a kvalitní služby.

Kanadský vládní úřad pro cestovní ruch vyčleňuje na základě chování návštěvníků čtyři segmenty, které je možno najít i mezi návštěvníky České republiky, a to:

- **městský segment**, který vyhledává kulturní aktivity, historické budovy, kosmopolitní atmosféru, nákupy a velká města
- **střediskový segment**, vyhledávající kvalitní restaurace, prvotřídní hotely, vybudovaná střediska cestovního ruchu, noční život a zábavu
- **přírodní segment**, hledající jezera a horské bystřiny, hory, národní parky, divočinu, hezkou krajinu a mořské pobřeží
- **turistický segment**, který kromě kvalitních restaurací a prvotřídních hotelů hledá i menší města, hory, kulturní aktivity a historické budovy¹.

Výsledky psychografické segmentace, kterou uskutečňuje za účelem diagnostikování trhu, využije sdružení cestovního ruchu při přijímání rozhodnutí o tržních aktivitách. Pomocí psychografické segmentace může zjistit, proč návštěvníci preferují určité marginální oblasti. Podstatou je rozdělení návštěvníků do skupin na základě životního stylu.

Životní styl je způsob života charakterizovaný zvyklostmi, podle nichž lidé tráví svůj čas tím, co považují za důležité a co si myslí o sobě samých a o okolním světě.²

Důležitost a opodstatněnost využívání kritérií životního stylu při segmentaci trhu cestovního ruchu souvisí s jejich vypovídající schopností ohledně možného chování zahraničních i domácích návštěvníků. Výsledky výzkumu životního stylu mohou podpořit rozhodnutí o tvorbě diferencovaných marketingových programů pro diferencované segmenty cestovního ruchu, a to jak v oblasti skladby zájezdů a pobytů, tak i oblasti výstavby tematických parků apod.³

Na začátku 80. let dvacátého století pracovníci Stanford Research Institute International, americké organizace zabývající se aplikovaným výzkumem, vytvořili multivariantní klasifikaci známou pod zkratkou VALS (z angličtiny hodnota, postoj,

---

¹ Viz: Canadian Government Office of Tourism: Tourism Tomorrow: Towards a Canadian Tourism Strategy. Ottawa, Canadian Government Office of Tourism 1984, str. 8

² Assael, H.: Consumer Behaviour and Marketing Action. Boston, Kent Publishing Company 1984, str. 252

³ Viz: Woodside, A.G., Pitts, R.: Effects of Consumer Lifestyles, Demographics and Travel Activities on Foreign and Domestic Travel Behaviour. In: Journal of Travel Research 14/1976, str. 15

životní styl), která třídí obyvatele podle životního stylu do devíti skupin na základě jejich vlastní image, aspirací, hodnot a víry, jakož i produktů, které používají.

(Zdroj: Királ'ová 2002; Kotler 2000)

Základní charakteristiky devíti životních stylů VALS⁴

ŽIVOTNÍ STYL	ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKY
Lidé, kteří přežívají	Staří, velmi chudí, bojácní, depresivní, zoufalí, bez kultury, nechtění
Lidé, kteří jsou nahněvaní	Žijí na pokraji chudoby, nahněvaní a rozhořčení, znalí místních poměrů, zainteresovaní do černého trhu
Lidé, kteří patří ke skupině	Mají své roky, tradicionalisté a konvencionalisté, silní patrioti, sentimentální, stabilní
Soutěživí	Mladí a ambiciózní, rádi se předvádějí, zkoušejí se dostat mezi ty, kteří už něčeho dosáhli
Lidé, kteří něčeho dosáhli	Prosperující ve středním věku, možní vůdcové, sebevědomí, materialisté, kteří jsou považováni za vzor
Lidé zaměřeni na sebe	Nacházejí se v přechodném období, exhibicionisté a narcisisté, mladí, impulzivní, dramatičtí, aktivní, experimentující, koumáci
Experimentující	Mladí, hledají přímé zkušenosti, koncentrují se na lidi, zaměření na svůj vnitřní růst
Lidé se sociálním vědomím	Orientovaní na poslání, vůdcové skupin s jednoduchým posláním, úspěšní, někteří věnují svůj čas dobrovolné práci, zralí
Integrovaní	Psychicky zralí, se širokou představivostí, tolerantní a chápající, se smyslem pro experimentování

Potřeby a požadavky lidí, jejichž životní styl se za dobu jejich života může několikrát změnit například v závislosti na věku, pracovním zařazení, místě trvalého bydliště apod. Nevýhodou aplikace uvedené klasifikace je právě proto skutečnost, že ne

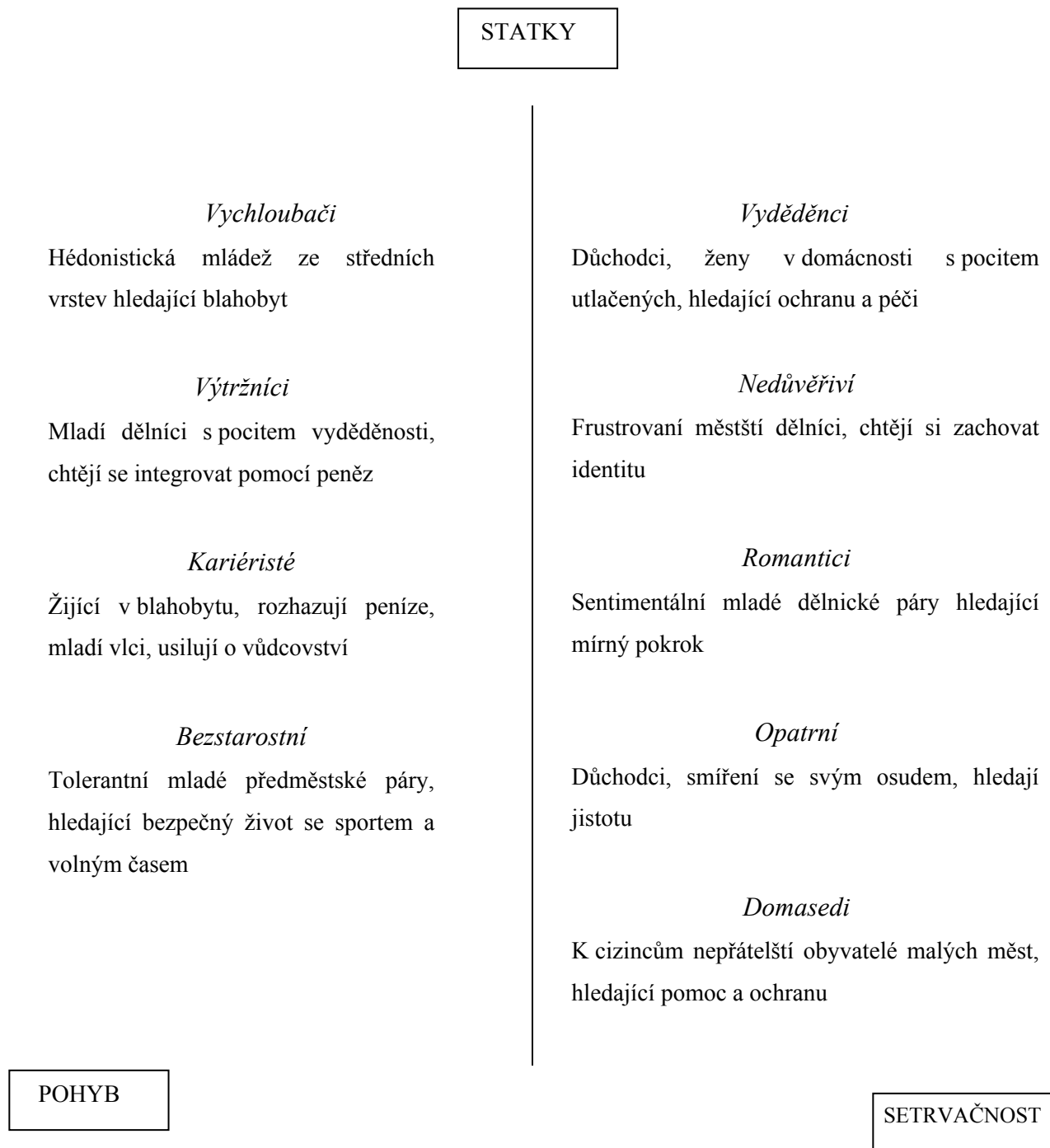
⁴ Zpracováno podle: Shih, D.: VALS as a Tool of Tourism Market Research: The Pennsylvania Experience. In: Pennsylvania Travel Review 1/1985, str..3

každého člověka lze přiřadit do konkrétní kategorie. Lidé zařazení jednotlivých kategoriích životního stylu mají rozdílné spotřební zvyklosti a preference.

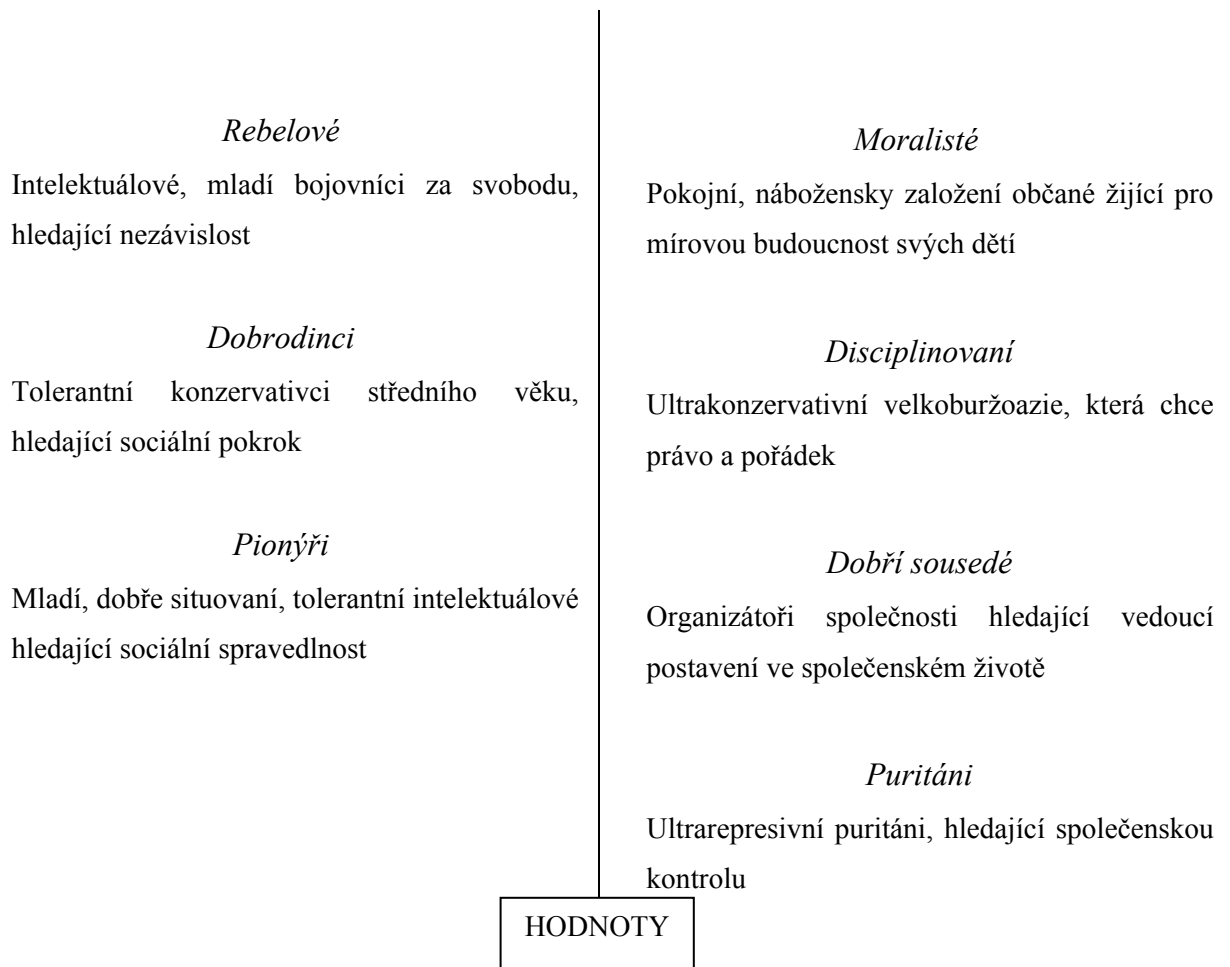
V roce 1989 se v patnácti státech Evropy uskutečnil výzkum evropského životního stylu, jehož výsledkem je mapa evrostylu. Uvedenou mapu lze aplikovat i na podmínky cestovního ruchu a v souladu s ní charakterizovat návštěvníky. Na základě výzkumu se zjistilo, že 46% Evropanů je více nebo méně přístupných změnám. 54 % je více nebo méně konzervativních, 63 % je více nebo méně materialistů, 37 % se více nebo méně koncentruje na vnitřní kulturní hodnoty, které vyjadřují smysl života.

(Zdroj: Királ'ová 2002; Kotler 2000)

Mapa evrostylu⁵

⁵ Zpracováno podle: F.K.Ferner: Marketing cestovního ruchu v praxi. Bratislava, SPN 1993, str. 28

16.4 Pozitiva pro území

Při kvalitním managementu je **cestovní ruch přínosem** pro marginální oblast především v oblasti ochrany životního prostředí, sociálně-kulturní a ekonomické oblasti.

V oblasti ochrany životního prostředí se cestovní ruch stává pro marginální oblast přínosem především, když

- jsou příjmy ze vstupného do národních parků, jeskyní apod. použity na financování ochrany přírody
- daně a poplatky (např. daně z příjmů, poplatky za rybářský a lovecký lístek, lázeňské poplatky, pronájem rekreačních zařízení apod.) pomáhají financovat ochranu přírodních zdrojů
- přispívá k uznání důležitosti ochrany životního prostředí veřejností a k výchově místních obyvatel k jeho ochraně

- důsledkem atraktivity přírodního prostředí a přírodních zdrojů pro cestovní ruch je vytvoření národních parků, přírodních rezervací apod.
- vytváří pracovní příležitosti a tím může zabránit devastování přírodního prostředí místními obyvateli (např. pytláčení, ilegální kácení lesů apod.)
- reguluje počty návštěvníků v chráněných územích

Pozitivní působení cestovního ruchu v **sociálně-kulturní oblasti** se v marginální oblasti projevuje

- vytvářením pracovních míst a podporou sociálního rozvoje, přerozdělením příjmů, zmírňováním chudoby, což má za následek posilování komunity marginální oblasti
- prostřednictvím kulturně výchovné funkce cestovního ruchu, kdy se lidé kontaktují a vnitřně navzájem obohacují, více si rozumí a ztrácí předsudky
- působením funkce cestovního ruchu jako mírotvorného činitele
- zvyšováním životního standardu místních obyvatel, kdy mohou využívat zařízení vybudovaná pro návštěvníky
- prostřednictvím záchrany kulturních tradic, historie, tradičních řemesel apod.
- zainteresováním místních obyvatel na ochraně přírodních a kulturních hodnot, stimulací jejich pocitu hrdosti na tradice a historii.

V **ekonomické oblasti** je pozitivní vliv cestovního ruchu markantní především

- ve zlepšení platební bilance státu prostřednictvím aktivního cestovního ruchu
- prostřednictvím daní a poplatků, které zvyšují příjmy do místního i do státního rozpočtu
- v oblasti podpora malého a středního podnikání
- ve zvyšování zaměstnanosti
- v oblasti stimulování investic do místní infrastruktury (vodovody, kanalizace, elektrifikace, telekomunikace, silniční a železniční síť, letiště) apod.

Na managementu marginální oblasti by měly participovat místní samosprávy, zástupci místních obyvatel, zástupci podnikatelů apod. V této souvislosti zahrnuje především tyto činnosti:

- plánování územního rozvoje
- vydávání povolení k vykonávání podnikatelské činnosti a její následnou kontrolu

- regulace v oblasti životního prostředí, popřípadě jiných oblastech
- podílí se na iniciativách různých asociací
- činnosti v zájmu formování rozvoje cestovního ruchu
- vytváření iniciativy při výchově představitelů státní správy a místních samospráv, podnikatelů i místních obyvatel k cestovnímu ruchu
- operační řízení aktivit spojených s cestovním ruchem.

Úloha managementu je o to důležitější, že rozvoj cestovního ruchu má obvykle velmi pozitivní, ale i negativní dopady na marginální oblast. Jde především o vliv na životní prostředí, ekonomiku a sociálně kulturní oblast .

(Zdroj: Királ'ová 2002; Kotler 2000)

16.5 Negativa pro území

Negativní dopad cestovního ruchu na životní prostředí se projevuje především v případě, kdy počet návštěvníků překročí míru únosnosti a životní prostředí ztratí schopnost vypořádat se s nadměrným využíváním bez znatelných změn, což může vést nejen k jeho oslabení, ale i k jeho zničení. Nejmarkantněji se v této souvislosti projevuje neúměrné využívání přírodních zdrojů, znečišťování přírodního prostředí či fyzické znečišťování, a to

- eroze půdy způsobená odlesňováním (kvůli budování lyžařských tratí, vleků apod.)
- zamoření ovzduší, půdy a vody především zplodinami vznikajícími v dopravě (např. když řidiči autobusů nechávají běžet motory i v čase, kdy jsou návštěvníci na prohlídce pamětihodností, aby se vrátili do klimatizovaného autobusu), oleji, chemikáliemi, kaly (odpadní vody znečišťují řeky, jezera, blízké turistické atrakce.)
- hluk – nejen letadla a automobily, ale i rekreační dopravní prostředky jako jsou snowmobily, sněžné a vodní skútry apod. vytvářejí nepříjemný hluk
- vznik lesních požárů (často vznikají z nedbalosti návštěvníků)
- estetické znečištění přírodního prostředí (velké resorty, hotely či jiná zařízení cestovního ruchu vybudovaná blízko původních sídel)
- vytěžení přírodních zdrojů (např. golfová hřiště, která spotřebují obrovské množství sladké vody na zavlažování apod.)
- zvýšená spotřeba místních zdrojů (energie, potravin, surovin, zásobování teplem a teplou vodou)
- vymírání živočišných druhů (zvýšená stavební aktivita, hluk, zvýšený počet automobilů na cestách může způsobit vytlačení některých živočišných druhů z jejich původního životního prostředí a následně pak způsobit jejich zánik – např. vlaštovky v Čechách)
- vymírání rostlinných druhů
- stavební aktivity a rozvoj infrastruktury, které mají dopad na krajinu nejen svou lokalizací, ale i spotřebou surovin, produkcí hluku, zplodin, vyvolávají erozi půdy apod.

Negativní dopad cestovního ruchu na marginální oblasti v sociálně-kulturní oblasti se projeví v případě, kdy se změní systém hodnot a chování místních obyvatel, čímž je ohrožen původní způsob života. Změny často nastávají i ve struktuře komunity, rodinných vztazích, v tradičním životním stylu a morálce. Cestovní ruch může způsobit změny v místní lokalitě a hodnotách prostřednictvím přímého a nepřímého kontaktu návštěvníků s obyvateli marginální oblasti a interakce s průmyslem cestovního ruchu. Jde o tyto negativní dopady:

- komercializace – místní tradice se stanou jednou z komodit prodeje návštěvníkům
- standardizace – marginální oblasti riskují standardizací sekundární nabídky cestovního ruchu, protože není mnoho návštěvníků, kteří chtějí skutečně zkusit zcela nové věci
- ztráta autenticity – přizpůsobení se turistům ve zvyklostech a deklarování těchto nových způsobů jako „původní způsob života“
- přizpůsobení se výrobců lidového umění, suvenýrů, uměleckých předmětů apod. poptávce návštěvníků, jejich požadavkům, což může mít za následek zapomenutí tradičních technik a vzorů
- střet kultur – účast na cestovním ruchu předpokládá přemísťování lidí mezi různými geografickými prostory a vytváření sociálních vztahů mezi nimi, lidí, kteří by se za jiných podmínek nikdy nepotkali, což může vyvolat sociální střety mezi rozdílnými kulturami, etniky a náboženskými skupinami, především v důsledku různých hodnot životního stylu, jazykové bariéry, atd.

Negativní ekonomické dopady cestovního ruchu se projevují prostřednictvím

- skrytých nákladů, které vznikají jako následek cestovního ruchu, a to na infrastrukturu (výstavba dálnic, letišť a jiné infrastruktury může markantně snížit výsledný finanční efekt z cestovního ruchu), v důsledku daňových prázdnin vyžadovaných investory, na neviditelný import (když návštěvníci vyžadují produkty, které musí marginální oblast dovážet ze zahraničí), v důsledku růstu cen služeb, zboží a nemovitostí (např. v důsledku zvyšování popularity oblasti), v důsledku odlivu kapitálu (když zahraniční investor, který financuje výstavbu, převede realizovaný zisk zpátky do své země)
- sezónního charakteru práce (především v marginálních oblastech, které jsou velmi silně závislé na v cestovním ruchu) – přináší finanční nejistotu domácím obyvatelům

- vzniku tzv. enklávového cestovního ruchu (když si návštěvník zakoupí komplexní balík služeb tzv. all-inclusive a nedá příležitost místním obyvatelům profitovat z cestovního ruchu)

Uvedeným negativním jevům, provázejícím rozvoj cestovního ruchu, lze předejít aplikací strategie dlouhodobě udržitelného rozvoje. V této souvislosti je nutné definovat **únosné zatížení marginální oblasti**, které by mělo být odvozováno na základě více hledisek.

Pro rozvoj cestovního ruchu je důležitým ukazatelem ukazatel **fyzicky únosné kapacity**, který určuje maximální množství osob, které může marginální oblast pojmout, aniž by došlo k její fyzické destrukci. Jde o nejvyšší hodnotu, kterou může marginální oblast snést nárazově, ne však opakovaně či dokonce pravidelně.

Ekologicky únosnou kapacitou rozumíme maximální úroveň dlouhodobě chápané zátěže cestovního ruchu, se kterou se marginální oblast vyrovná bez trvalých následků.

Socio-kulturně únosná kapacita označuje tu hranici rozvoje cestovního ruchu, při jejímž překročení způsobují aktivity cestovního ruchu v místní komunitě nevratné změny, např. v životním stylu, v hodnotové hierarchii apod.

V této souvislosti je třeba, kromě uvedených ukazatelů, zkoumat i **úroveň sezónnosti**, tj. podíl míry návštěvnosti v nejsilnějším a nejslabším měsíci sezóny a **úroveň místní environmentálně vhodné technologie**, tj. technologie, která, na rozdíl od jiných technologií s obdobným výstupem, má výrazně nižší vliv na životní prostředí (produkuje menší znečištění a využívá všechny zdroje způsobem bližším udržitelnému rozvoji).

17 Formy spolupráce veřejného a soukromého sektoru při vytváření podmínek pro rozvoj CR v marginálních oblastech

Institucionální typ PPP ve smyslu této Zelené knihy zahrnuje založení subjektu společně ovládaného veřejným a soukromým partnerem. Společný subjekt má za úkol zabezpečit dodávku prací nebo služeb ve prospěch veřejnosti. Orgány veřejné správy členských států občas tuto možnost využívají zejména u správy veřejných služeb na místní úrovni (např. služby týkající se dodávek vody či odvozu odpadů).

Přímá spolupráce mezi veřejnoprávním a soukromým partnerem v rámci právnické osoby veřejnoprávnímu partnerovi umožňuje prostřednictvím jeho zastoupení mezi akcionáři a v řídicích orgánech společného subjektu udržet si relativně vysoký stupeň kontroly nad rozvojem projektů, které mohou být v průběhu času podle okolností dále upravovány. Veřejnoprávnímu partnerovi takový typ projektu rovněž umožňuje další rozšíření znalostí souvisejících s provozováním předmětné služby za současného využití podpory ze strany soukromého partnera.

Institucionální PPP může být založeno zřízením subjektu vlastněného společně veřejnoprávním a soukromým sektorem (3.1) nebo tak, že soukromý sektor převezme kontrolu v již existujícím veřejnoprávním podniku (3.2).

Níže uvedené pojednání se soustředí výlučně na problematiku práva veřejných zakázek a koncesí aplikovatelného na institucionální PPP. Ohledně obecnějšího rozboru dopadů daného práva na zřizování a uzavírání tohoto typu PPP odkazujeme na předchozí kapitoly.

Partnerství zahrnující vznik nového (ad hoc) subjektu společně ovládaného veřejnoprávním a soukromým sektorem.

Právo veřejných zakázek a koncesí se samo o sobě nevztahuje na transakce, v jejichž důsledku vzniká subjekt se smíšeným (tj. soukromoprávním a veřejným) kapitálem. Pokud je však tento typ transakce spojen s přidělováním úkolů na základě

opatření, které může být označeno za veřejnou zakázku nebo dokonce koncesi, je důležité, aby byla dodržena pravidla a zásady uvedeného práva (tj. obecné zásady Smlouvy a v určitých případech Směrnice a jejich ustanovení).

Výběr soukromého partnera, který je povolán ke splnění takových úkolů během jeho účasti na smíšeném subjektu, tedy nemůže být založen výlučně na množství jeho kapitálového vkladu nebo jeho zkušenostech, ale musí vzít v potaz celkový charakter jeho nabídky – která je – z hlediska služeb, jež mají být poskytnuty, ekonomicky nejvýhodnější. Tedy v případě absence jasných a objektivních kritérií, která by zadavateli umožňovala vybrat ekonomicky nejvýhodnější nabídku, může kapitálová transakce zakládat porušení práva o veřejných zakázkách a koncesích.

V této souvislosti nepředstavuje transakce zahrnující vytvoření smíšeného subjektu problém z hlediska aplikovatelného práva Společenství, pokud je nástrojem k výkonu úkolů, kterými byl soukromý partner podle smlouvy pověřen. Podmínky, jimiž se založení subjektu řídí, však musí být stanoveny určitým způsobem již v okamžiku výzvy k zahájení veřejné soutěže ohledně úkolů, které mají být soukromému partneru svěřeny.

Komise si povšimla, že v některých členských státech národní právní úprava umožňuje, aby se smíšené subjekty, v nichž účast veřejnoprávního sektoru vykonává zadavatel, účastnily řízení o přidělení veřejné zakázky nebo koncese, a to i v případech, kdy tyto subjekty doposud právně nevznikly. Takový subjekt totiž s konečnou platností vznikne až poté, kdy je rozhodnuto o uzavření smlouvy s tímto subjektem. V jiných členských státech se rozvinula praxe, která směřuje fázi právního vzniku subjektu (inkorporaci) a fázi přidělení úkolů. Účelem řízení takto zahájeného zadavatelem je tedy vytvoření smíšeného subjektu, který by byl pověřen určitými úkoly.

Tyto vzory zjevně nenabízejí uspokojivá řešení z hlediska ustanovení upravujících veřejné zakázky a koncese. V prvním případě existuje riziko, že bude účinné fungování soutěže narušeno privilegovaným postavením společnosti, která vzniká, a následkem toho i privilegovaným postavením partnera, který má v této společnosti účast. V druhém případě představuje zvláštní řízení výběru soukromého partnera rovněž celou řadu problémů. Zadavatelé čelí určitým obtížím při určení předmětu zakázky nebo koncese dostatečně jasným a určitým způsobem, k němuž jsou povinni. Komise často registruje, že

úkoly svěřené partnerské struktuře nejsou jasně určené a že v určitých případech dokonce nespádají pod rozsah daný smlouvou. Toto vyvolává problémy nejen ve vztahu k zásadám transparentnosti a zásadě rovného zacházení, avšak rovněž riziko způsobení újmy obecnému zájmu a cílům, které má veřejnoprávní strana v úmyslu dosáhnout. Je rovněž zřejmé, že doba trvání vytvořeného subjektu obvykle neodpovídá době, na niž byla smlouva nebo koncese uzavřena, a toto zjevně podporuje rozšíření úkolů svěřených takovému subjektu bez toho, aniž by nově proběhla opravdová soutěž v okamžiku, kdy je potřeba smlouvu popř. koncesi obnovit. V některých případech toto vede k situaci, kdy jsou úkoly de facto zadány na neomezeně dlouhou dobu.

Dále je nutné upozornit na skutečnost, že společný vznik takových subjektů musí vzít obecně v potaz zásadu nediskriminace s ohledem na národnost a především zásadu svobodného pohybu kapitálu. Například orgány veřejné správy nemohou koncipovat svou pozici akcionáře takového subjektu závislou na nadměrných oprávněních, která nemají původ v obvyklé aplikaci práva obchodních společností.

Komise by rovněž ráda poukázala na skutečnost, že účast zadavatele-orgánu veřejné správy ve smíšeném subjektu, který se stane stranou smlouvy po ukončení výběrového řízení, neopravňuje k tomu, aby se na výběr soukromého partnera neaplikovalo právo o veřejných zakázkách a koncesích. Aplikace práva Společenství ohledně veřejných zakázek a koncesí není podmíněná veřejnou, soukromou nebo smíšenou povahou subjektu zadavatele. Jak potvrdil Evropský soud pro lidská práva v případě Teckal, právní úprava veřejných zakázek se použije, pokud se zadavatel rozhodne svěřit úkol třetí straně, tj. osobě od něj právně odlišné. Jiná situace může nastat v případě, kdy místní orgán veřejné správy předmětnou osobu kontroluje obdobným způsobem jako svá jednotlivá oddělení a tato osoba současně provádí podstatnou část své činnosti společně s tímto orgánem (popř. orgány) veřejné správy. Pouze subjekty, které současně splňují tyto dvě podmínky, mohou být považovány za rovnocenné „vnitřním“ subjektům zadavatele, jimž mohou být uděleny úkoly bez soutěžního řízení.

PŘÍPRAVA A KONTROLA PŘÍPRAVY

Kontrolní proces řízení PPP projektu

Etapy přípravy PPP projektu

Strategická vhodnost

1. Identifikování příležitosti

Ekonomická výhodnost

2. Vytvoření investičního záměru

Strategie zadání veřejné zakázky

3. Vytvoření konceptu zadání veřejné zakázky

Investiční rozhodnutí

4. Kompetitivní zadávací řízení

Připravenost služby

5. Udělení a podepsání smlouvy

Zhodnocení přínosu

6. Řízení projektu dle smlouvy

(Zdroj: Powerpointová prezentace PPP Centra Česká republika Pilotní projekty PPP v ČR z 13. 4 2005)

18 Možnosti spolupráce – příklady z praxe

Projekt AirCon (Airport Connection)

Ministerstvo dopravy spolu se SŽDC

Popis	Modernizace železniční trati Praha–Kladno s výstavbou připojení na Letiště Ruzyně, včetně provozu a údržby.
Hodnota	15-18 mld. Kč (pouze investiční náklady)
Hrazení	<ul style="list-style-type: none"> ▪ platba za dostupnost infrastruktury ▪ příjem z vybraného jízdného + účast zadavatele
Charakteristika	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nestandardní a obtížný projekt s vysokou prioritou ▪ vhodný na PPP projekt, ale s dlouhou dobou přípravy

Projekt ÚVN Praha

Ministerstvo obrany spolu s ÚVN Praha

Popis	Modernizace železniční trati Praha–Kladno s výstavbou připojení na Letiště Ruzyně, včetně provozu a údržby.
Hodnota	400 mil. Kč (pouze investiční náklady)
Hrazení	<ul style="list-style-type: none"> ▪ platba za dostupnost infrastruktury ▪ příjem z povolených komerčních aktivit
Charakteristika	<ul style="list-style-type: none"> ▪ standardní projekt, relativně jednodušší typ

Projekt D3

Ministerstvo dopravy

Popis	Výstavba dvou úseků nové dálnice D3 Tábor – Bošilec (30 km) s následnou údržbou.
Hodnota	11 mld. Kč (investiční náklady)
Hrazení	<ul style="list-style-type: none"> ▪ platba za dostupnost infrastruktury nebo šedé mýto
Charakteristika	<ul style="list-style-type: none"> ▪ projekt s potenciálem následné standardizace ▪ prioritní zadavatele

Projekt věznice

Ministerstvo spravedlnosti spolu s Vězeňskou službou

Popis Výstavba nové věznice s ostrahou s kapacitou 500 míst s následným provozem a údržbou, včetně podpůrných služeb, ostraha zůstane v kompetenci vězeňské služby.

Hodnota 1,1 mld Kč (investiční náklady) a 135 mil Kč (roční provoz)

Hrazení ▪ platba za dostupnost infrastruktury

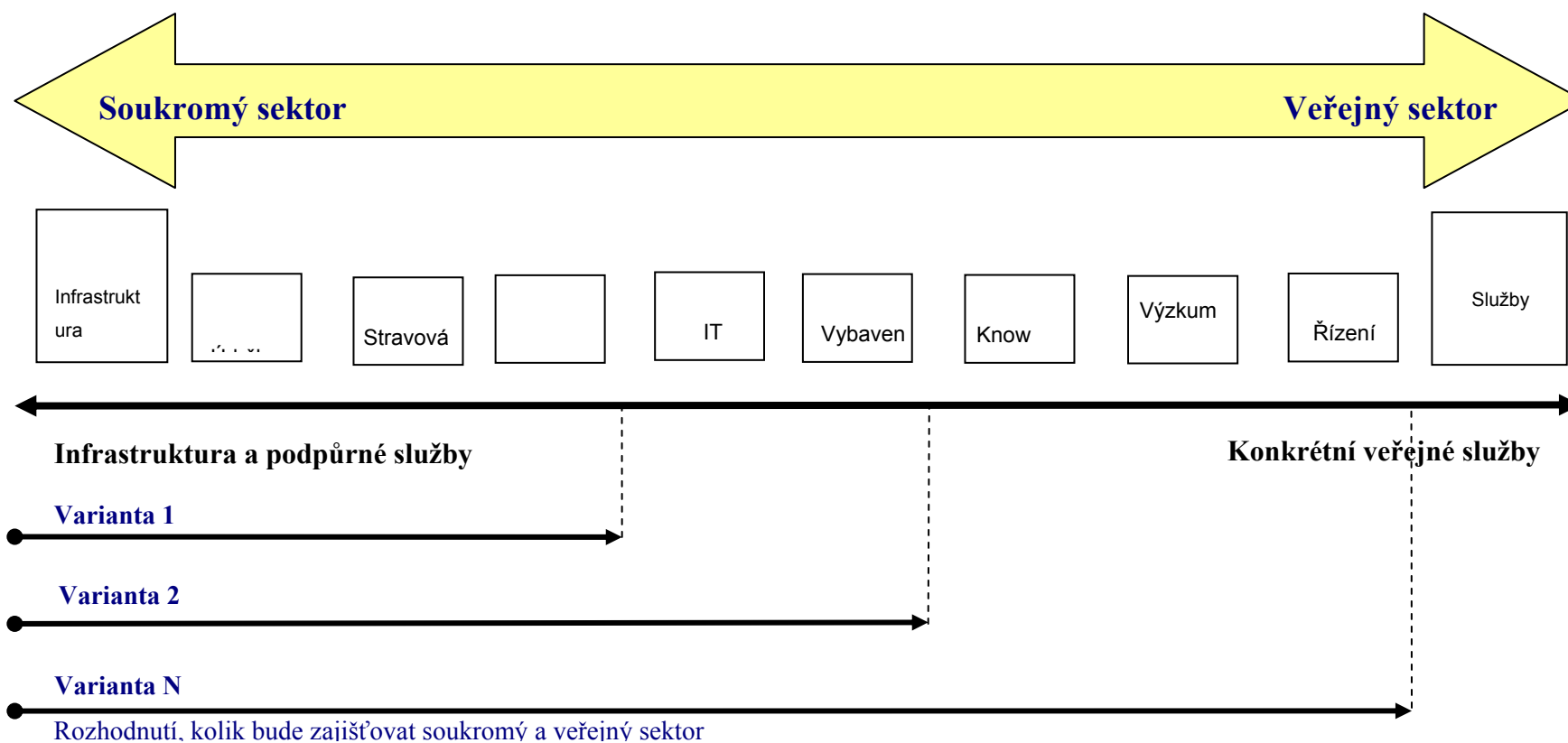
Charakteristika ▪ projekt s potenciálem následné standardizace
▪ priorita zadavatele

(Zdroj: Powerpointová prezentace PPP Centra Česká republika Pilotní projekty PPP v ČR z 13. 4 2005)

Modely partnerství

Zvolený model je výsledkem politického rozhodnutí

(Zdroj: Powerpointová prezentace PPP Centra Česká republika Pilotní projekty PPP v ČR z 13. 4 2005)

19 Možnosti spolupráce veřejné správy a podnikatelského sektoru v CR (příklady z praxe)

Marginální oblast by měla, v zájmu koordinace už zmíněných činností vytvořit kvazi podnik – organizaci cestovního ruchu, kterou může být například **strategická aliance**, případně **sdužení cestovního ruchu**. Pro naše účely budeme používat název sdužení cestovního ruchu.

Úlohou sdužení cestovního ruchu v tomto smyslu je

- koordinace řízení cestovního ruchu v marginální oblasti (tvorba koncepcí, strategií, realizace výzkumu a apod.)
- optimalizace vlivů cestovního ruchu na marginální oblast v zájmu zajištění udržitelné rovnováhy mezi ekonomickým užitekem a sociálně-kulturními náklady a náklady na životní prostředí
- zvyšování dlouhodobé prosperity místních obyvatel
- maximalizace uspokojení návštěvníků
- vytváření souborného produktu, produktových řad a jejich komponentů včetně podpory prodeje produktu
- tvorba cenových strategií
- komunikace s návštěvníky a partnery
- zavádění moderních technologií do praxe
- maximalizace multiplikačního efektu cestovního ruchu a pod.
-

Univerzální postup na vytvoření organizační struktury sdužení cestovního ruchu neexistuje a její výběr pro konkrétní marginální oblast závisí vždy na vnitřních podmínkách té které marginální oblasti. V této souvislosti je třeba si uvědomit, že strategický plán je možno efektivně realizovat jen v případě, kdy organizační struktura sdužení bude v souladu s požadavky plánu

(Zdroj: Királ'ová 2002; Kotler 2000)

19.1 Přeshraniční spolupráce v cestovním ruchu

Managementem marginální oblasti rozumíme soubor technik, nástrojů a opatření používaných při koordinovaném plánování, organizování, komunikaci, rozhodovacím procesu a regulaci cestovního ruchu za účelem dosažení jeho udržitelného rozvoje a zachování konkurenceschopnosti na trhu.

Součástí managementu marginální oblasti je

- **návštěvnický management**, tj. soubor řídicích technik a nástrojů, používaných sdružením cestovního ruchu za účelem usměrňování toků návštěvníků a ovlivňování jejich chování (přístupový management, cenová politika, zonace, budování formálních kanceláří cestovního ruchu, zpracování etických kodexů a kodexů chování podnikatelských subjektů a návštěvníků, pořádání seminářů a výchovně vzdělávacích akcí)
- **model limitů přijatelné změny**, tj. stanovení únosného zatížení území a využívání indikátorů udržitelného rozvoje cestovního ruchu
- **spektrum rekreačních příležitostí**, které zahrnuje lokalizační předpoklady (geografické, přírodní, kulturně-historické, ostatní antropogenní), realizační předpoklady (supra a infrastruktura cestovního ruchu, dostupnost a ostatní infrastruktura) a selektivní předpoklady (demografické, sociální a ekonomické charakteristiky návštěvníků) rozvoje cestovního ruchu v marginální oblasti.

(Zdroj: Királ'ová 2002; Kotler 2000)

19.2 Možnosti využívání marketingu v marginální oblasti cestovního ruchu

Úspěch marginální oblasti na trhu cestovního ruchu závisí na schopnosti identifikovat vlastní nabídku – produkt, potencionální návštěvníky (kteří disponují volným časem, penězi a chtějí navštívit marginální oblast), cílový trh, ohrožení a příležitosti na trhu a způsob, jak potencionální návštěvníky aktivizovat k návštěvě marginální oblasti.

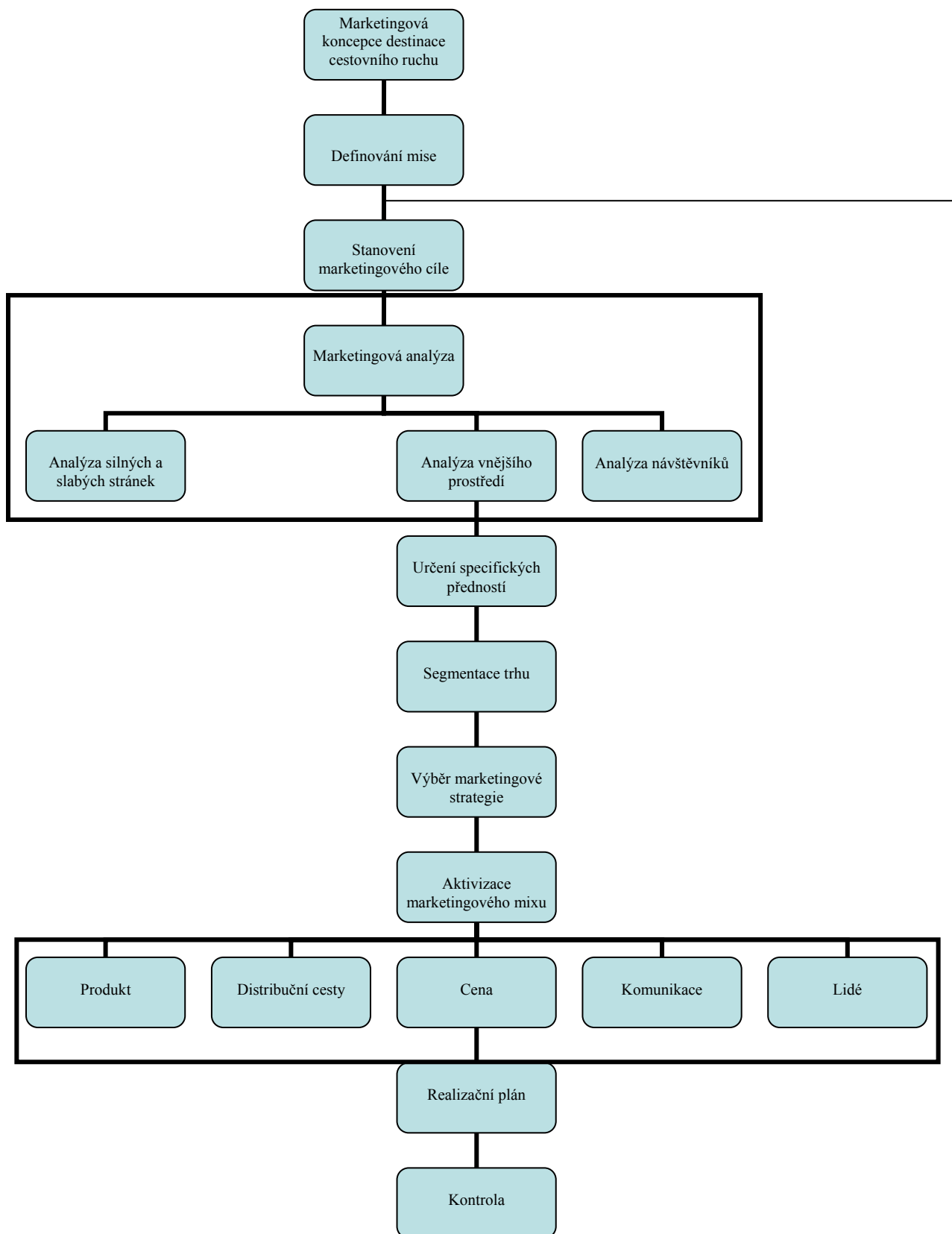
Neoddělitelnou součástí tvorby marketingové koncepce je určení cílů. Vrcholem pyramidy cílů je **mise (poslání)** – ucelená myšlenka, která zdůvodňuje nabídku marginální oblasti na trhu cestovního ruchu z hlediska návštěvníka.⁶

(Zdroj: Királ'ová 2002; Kotler 2000)

---

⁶ Viz Heath, E., Wall, G.: Marketing Tourism Destinations. A Strategic Planning Approach. New York, Wiley 1992, str. 14-15

Marketingová koncepce marginální oblasti

(Zdroj: Királ'ová 2002; Kotler 2000)

Dosažení vytyčeného cíle předpokládá objektivní vyhodnocení východiskové pozice, tj. důkladnou **analýzu primární a sekundární nabídky marginální oblasti**.

Součástí vyhodnocení východiskové pozice je analýza jednotlivců a skupin obyvatel z hlediska zainteresovanosti na rozvoji cestovního ruchu v oblasti. Jde především o obyvatele všeobecně, podnikatelské subjekty v cestovním ruchu, sezónní zaměstnance, resp. zaměstnance s vedlejší výdělečnou činností v cestovním ruchu, zaměstnance státní správy a místních samospráv, členy sdružení cestovního ruchu, členy profesních svazků v cestovním ruchu, učitele, žáky a studenty základních, středních i vysokých škol apod.

Analýza vnějšího prostředí marginální oblasti je analýzou makroekonomických faktorů, které mají vliv na úspěšnost marginální oblasti na trhu cestovního ruchu. V této souvislosti je nutné analyzovat **ekonomické, politické, technologické, sociálně-kulturní a ekologické faktory**.

Důležitým vnějším faktorem, který má vliv na marginální oblast je i **konkurenční nabídka**. Vytvoření úspěšné marketingové koncepce předpokládá přizpůsobení nabídky potřebám a požadavkům **návštěvníků**, a to na základě poznání jejich potřeb, požadavků, motivace, jakož i základních demografických, sociálně-ekonomických, psychografických i behaviorálních charakteristik.

Jednou z příčin, proč je třeba poznat a dokázat charakterizovat potřeby a požadavky návštěvníků je existence konkurence a předpoklad, že jen některé marginální oblasti cestovního ruchu akceptují návštěvníci univerzálně. Nabídka, která více odpovídá jejich potřebám a požadavkům má na trhu větší úspěch.

Návštěvníky je třeba zkoumat především z hlediska

- demografického profilu
- zájmů a motivace návštěvy
- činností vykonávaných během pobytu
- výše výdajů spojených s pobytem
- délky pobytu a frekvence návštěvy
- způsobu dopravy
- způsobu získání informací o marginální oblasti

Cílovým segmentem v cestovním ruchu označujeme takový, kterému je možno marginální oblast „prodat“ nejlépe.

Marketingovou strategií nabídky marginální oblasti na trhu cestovního ruchu je třeba v tomto smyslu vypracovat na základě

- určení silných a slabých stránek
- určení specifických předností
- určení ohrožení a příležitostí na domácím i mezinárodním trhu cestovního ruchu
- definování cílového segmentu trhu

Součástí marketingové strategie je marketingový mix – soubor kontrolovatelných proměnných, které sdružení cestovního ruchu aktivizuje v zájmu uspokojení potřeb a požadavků vybraného segmentu trhu. Marketingový mix tvoří produkt, cena, distribuční cesty a způsob komunikace s návštěvníky.⁷ Důležitou roli při poskytování služeb sehrávají lidé, a to nejen zaměstnanci podniků a firem, státní správy a místních samospráv, ale i místní obyvatelé. V souvislosti s uvedeným budeme lidský faktor považovat za další, pátou součást marketingového mixu.

Při výběru distribučních cest pro marginální oblast cestovního ruchu je třeba brát v úvahu především

- charakter a image produktu
- charakter a velikost trhu cestovního ruchu
- charakter jednotlivých distribučních cest z hlediska možného počtu realizovaných prodejů, nákladů a zisku
- způsob spolupráce a pomoci sdružení cestovního ruchu
- počet distribučních jednotek

Komunikace s návštěvníky souvisí s požadavkem informovat je o správném produktu. Vytvoření atraktivního produktu, ocenění přiměřenou cenou a zpřístupnění na trhu cestovního ruchu nestačí. Návštěvník musí být informován a motivován tak, aby se začal o marginální oblast zajímat. Základním cílem komunikace je proto vytvořit poptávku. Aby bylo

---

⁷ Tzv. 4P – produkt, price, place, promotion

možné produkt prodat, je nutné vzbudit pozornost, vytvořit zájem, vyvolat touhu a dát podnět k činnosti související s koupí.⁸

Lidé jsou důležitou součástí marketingového mixu – nejen že poskytují služby návštěvníkům, ale sdílejí s nimi prostor, ve kterém žijí. V této souvislosti je třeba zaměřit se na dvě skupiny lidí, a to zaměstnance, kteří jsou v neustálém kontaktu s návštěvníky a poskytují jim služby a obyvatele, kteří se s návštěvníky setkávají, ale služby jim obvykle neposkytují.

Realizační plán zdůrazňuje charakter vybraného segmentu trhu a marketingový mix vytvořený pro uvedený segment, potřebu a časové rozložení zdrojů, očekávané výsledky a kontrolu plnění strategie.

(Zdroj: Királ'ová 2002; Kotler 2000)

ANALÝZA – ZÁKLAD FORMULACE ÚSPĚŠNÉ STRATEGIE

Trh cestovního ruchu je nestabilní. Poptávka po stále nových marginálních oblastech a aktivitách nutí rozšiřovat produktové řady o nové komponenty resp. nacházet nové segmenty trhu, kterým jejich nabídka vyhovuje.

Mezi současnými marginálními oblastmi existuje velká konkurence a neustále se objevují nové, které se osvědčují. Pro sdružení cestovního ruchu je nutností, aby co nejlépe poznalo nejen návštěvníky, jejich potřeby a požadavky, ale i své možnosti, příležitosti a ohrožení, které trh skýtá. V této souvislosti musí uskutečnit analýzu vnitřního prostředí i vnějšího okolí a položit si následující otázky:

- CO víme o trhu?
- KDO jsou naši návštěvníci?
- KDY k nám přicházejí?
- PROČ k nám přicházejí?
- JAKÉ jsou trendy na trhu?
- KAM se chceme dostat?

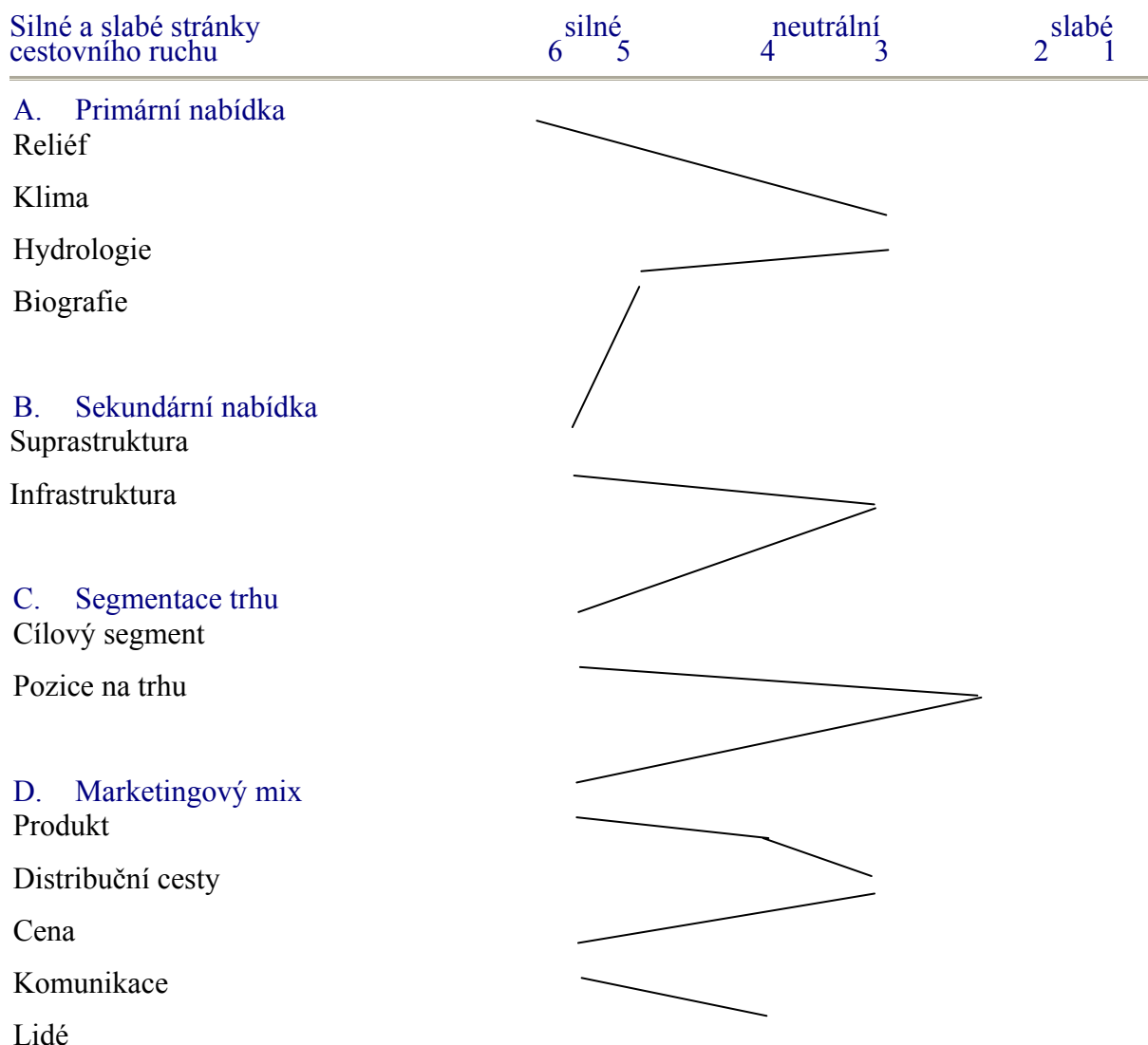
(Zdroj: Királ'ová 2002; Kotler 2000)

---

⁸ Viz.: Mill, R.C., Kortison, A.M.: The Tourism System: An Introductory Text. New Jersey, Englewood CliffsPrentice Hall 1985, str. 400

Silné a slabé stránky marginální oblasti ⁹

Úspěšnost marginální oblasti na trhu je značně ovlivněna **vztahem návštěvníků a místních obyvatel k životnímu prostředí**. Podle J. Krippendorfa se růst ekologického vědomí projevuje v tendenci odmítání těch marginálních oblastí, které překročily tolerovanou

⁹ Zpracováno podle: Királ'ová, A.: Marketing cílového místa cestovního ruchu. In: Ekonomická revue cestovního ruchu 3/1993, str. 109

hranici znečištění, a to nejen podle názoru expertů, ale i podle názoru návštěvníků.¹⁰ Na druhé straně, mnoho vzdálených, bezvýznamných a citlivých přírodních prostředí se stává marginálními oblastmi pro návštěvníky vyhledávající nové formy cestovního ruchu, jako například alternativní cestovní ruch, ekoturismus, dobrodružný cestovní ruch apod.

Rozvoj technologií má výrazný vliv na úspěšnost nabídky a projevuje se především v možnosti vzájemného propojení různých technologií.

---

¹⁰ Krippendorf, J.: Towards New Tourism Policies. In: Tourism Management 3/1982, str. 135-148

20 Spolupráce veřejného a soukromého sektoru jako nástroj rozvoje CR v marginálních oblastech

20.1 Cestovní ruch a volnočasové aktivity

Oblast cestovní ruchu se vyznačuje řadou aktivit, které mají svojí nezaměnitelnou individuální povahu, a je proto velmi obtížné k nim uvádět obecné závěry.

Vyjdeme-li z odvětvové definice kterou používá Evropská komise ve svém Nařízení komise (ES) č. 1628/2006 ze dne 24. října 2006 o použití článků 87 a 88 Smlouvy na vnitrostátní regionální investiční podporu, odvětví tvoří dle následující klasifikace hospodářských činností:

„činnostmi souvisejícími s cestovním ruchem“ se rozumí tyto podnikatelské činnosti ve smyslu NACE Rev. 1.1:

- i) NACE 55: hotely a restaurace
- ii) NACE 63.3: služby cestovních kanceláří a agentur, průvodcovské služby,
- iii) NACE 92: rekreační, kulturní a sportovní činnosti

Kulturní památka

Ochrana kulturního, architektonického, archeologického a přírodního dědictví je jedním ze základních úkolů státu jako ochránce společenských hodnot. Přesto činnosti spojené s ochranou těchto hodnot mohou být za určitých okolností zařazeny do ekonomických aktivit. Nejlépe je toto riziko možné ilustrovat na příkladě obnovy historických objektů. Samo o sobě je financování rekonstrukce historické památky (ve vlastnictví veřejného subjektu) bez jakýchkoliv pochybností vyloučeno z uplatnění pravidel hospodářské soutěže. Činnost spočívající v obnově objektu se může nicméně stát ekonomickou činností, pokud se váže k jiné činnosti, jako je například provozování hotelu. V tom případě se jedná o běžnou ekonomickou činnost poskytování turistických služeb (ve značné míře poskytovaných

soukromými subjekty). Pokud je projekt obnovy historické památky spojen s komerčním využitím prostor objektu, jedná se o ekonomickou činnost a veřejný subjekt se chová jako podnik ve smyslu práva EU. Financování takového projektu zakládá veřejnou podporu, ať již ekonomické využití prostor zajišťuje veřejný subjekt sám nebo využívá soukromého partnera. Nicméně o komerční aktivitu nemusí jít vždy. Představme si, že cílem projektu je zachování kulturního dědictví a zřízení v daných prostorách muzea, které bude ve vlastnictví veřejného subjektu. Skutečnost, že návštěvníci za prohlídku platí vstupné, nečiní z provozu muzea ekonomickou aktivitu. Finanční výnosy jdou zpětně na vědecké aktivity muzea, jejichž cílem je prohloubení historických zjištění a rozšíření sbírek. Ani tyto závěry nejsou absolutní: existují výjimečné případy muzeí, jejichž provoz by ekonomickou aktivitu představoval – např. muzeum Grevin v Paříži (viz níže). Jinou otázkou je, jestli podpora provozu muzea může narušit obchod mezi členskými státy EU. Podle názoru Evropské komise, s výjimkou několika muzeí s mezinárodní reputací, není cílem obyvatel členských států překračovat hranice s cílem navštěvovat muzea (Viz NN 136/A/02 – Francie). Takový projekt nezakládá veřejnou podporu. V případě podpory komerčně využívaného historického objektu je nutné aspekt přeshraničního dopadu podpory řešit individuálně s ohledem na typ provozovaných aktivit, rozsah takových aktivit a v neposlední řadě lokalizaci aktivit (např. u financování provozu luxusního hotelu v Praze riziko přeshraničního dopadu hrozí).

Turistická atrakce

Turistická atrakce, jak už sám název napovídá, je nepochybně ekonomickou aktivitou. V roce 2004 schválila Evropská komise financování tématického parku Bioskop (OJ L 135/2005), jehož cílem bylo populárně vědeckým způsobem zpřístupnit svým návštěvníkům vědomosti z oblasti zdraví, života a ekologie. Regionální samospráva se rozhodla, že park bude provozován v režimu závazku veřejné služby, přičemž veřejné zdroje zaplatí nákup pozemku a část investičních nákladů. Soukromý investor obdržel licenci na 30 let pro postavení a provozování parku. Zároveň se zavázal platit státu poplatek založený na obratu (Evropská komise projekt posuzovala na základě stížnosti o slučitelnosti daného projektu s pravidly veřejné podpory). Přestože bylo argumentováno, že se jedná o aktivity typu muzea, Evropská komise shledala, že daný projekt veřejnou podporu dle článku 87 odst. 1 Smlouvy ES zakládá (jde o ekonomické činnosti). Evropská Komise zohlednila především skutečnost, že základním cílem tohoto parku bylo zábavné strávení volného času a ne vzdělávání návštěvníků. Podpora

byla nicméně povolena na základě multisektorového rámce regionální podpory pro velké investiční projekty.

Volnočasové aktivity

Lze usuzovat, že podobně jako turistické atrakce i běžné výstavní galerie spojené s prodejem obrazů jsou spíše ekonomickou aktivitou. Totéž platí pro kulturní sály, které slouží především k nejrůznějším ekonomickým aktivitám (svatby, zábavy, výstavy, koncerty, bály apod.). Podle názoru zpracovatele bude podmínka porušení přeshraničního obchodu naplněna pouze ve výjimečných případech, např. u velkých výstavních sálů nebo koncertních sálů situovaných ve velkých městech. Otázka může být dále vznesena, jestli vybudování a provozování určitých sportovních zařízení, například bazénů (odlišme od činnosti sportovních oddílů), zejména v menších městech, je ekonomickou aktivitou (a zda těmito aktivitami může být dotčen obchod mezi členskými státy). Samotná skutečnost, že projekt generuje příjmy nemusí být důkazem toho, že se jedná o ekonomickou aktivitu. Základním kritériem zůstává, jestli pro takové aktivity existuje trh, tj. jestli mohou být vykonávány tržně (nejsou prodělečné). Lze se domnívat, že v případě plaveckých bazénů tomu tak není. Naopak, a to přestože se jedná o velmi blízkou činnost, provoz vodního aquaparku ekonomickou činností může představovat. Stejně tak tomu je u provozu tenisových kurtů nebo lyžařských areálů. Podle názoru zpracovatele se i u těchto posledně zmiňovaných infrastrukturních projektů (s výjimkou lyžařských areálů) nemusí o veřejnou podporu jednat, protože nebude naplněna podmínka dotčení přeshraničního obchodu, nicméně je nezbytné postupovat citlivě projekt od projektu.

(Zdroj: Studie Veřejná podpora v oblasti strukturálních fondů v letech 2007-2013, MMR, odbor rámce podpory společenství, únor 2007)

20.2 Internet

Cílem intervence je zpravidla vybudování sítě internetu. Problémem je nicméně skutečnost, že služby spojené s poskytováním internetu nabízí řada soukromých operátorů, a tudíž hrozí riziko narušení hospodářské soutěže. Základní podmínky pro možnost poskytnutí podpory na rozvoj informačních technologií byly předmětem pokynů Evropské komise, které se týkají „kritérií a způsobů implementace strukturálních fondů v oblasti podpory elektronické komunikace (SEC (2003) 895 z 28. března 2003). Tyto podmínky byly dále upřesněny v

jednotlivých rozhodnutích Evropské komise, které od té doby přijala. Výše zmíněné pokyny se omezují na otázku financování vybudování infrastruktury a nikoliv na financování jejího provozování. Provoz infrastruktury lze zpravidla označit za ekonomickou činnost poskytovanou ve veřejném zájmu (mnohdy lze proto využít aplikace podmínek čl. 86-2 Smlouvy ES – viz dále). Jedná se o zpřístupnění sítě operátorům (na základě nediskriminačního přístupu) a je třeba ho odlišovat od poskytování služeb konečným uživatelům (viz dále). Poskytování posledně zmiňovaných služeb je ze strany Evropské komise vždy považováno za běžnou ekonomickou činnost. Nicméně ani vybudování infrastruktury elektronické komunikace nemůže být jednoznačně a za všech okolností vyloučeno z kvalifikace ekonomické činnosti. Podobně jako je v současné době vybudování telekomunikačních sítí považováno za činnost ekonomicky výnosnou a plně životaschopnou bez finančních dotací státu, může být vybudování infrastruktury elektronické komunikace ekonomicky zajímavé pro účastníky trhu. Vyloučení existence veřejné podpory musí znamenat, že neexistuje ani potenciálně trh a tudíž nehrozí riziko porušení zájmů ostatních subjektů. To předpokládá:

- vybudovaná infrastruktura je k dispozici všem na trhu přítomným provozovatelům a operátorům bez jakékoliv diskriminace
- musí být orientováno výlučně na oblasti, které jsou z objektivních důvodů vyloučeny ze zájmu soukromého sektoru (vzdálenost, izolace apod.),
- neexistují dostatečné důvody, které by mohly motivovat soukromý sektor k investování (ztrátové oblasti),
- selhání trhu je prokazatelné - skutečný nedostatek zájmu ze strany soukromých investorů (v oblasti neexistuje žádný jiný operátor - dodavatel těchto služeb),
- je možné konstatovat zvyšující se rozdíl v úrovni rozvoje daného regionu z důvodu chybějící infrastruktury atd.

Záleží tedy vždy na posouzení konkrétních podmínek na trhu. Zajišťováním přístupu k vysokorychlostnímu internetu zasahuje veřejný sektor do soukromé sféry ekonomických aktivit.

(Zdroj: Studie Veřejná podpora v oblasti strukturálních fondů v letech 2007-2013, MMR, odbor rámce podpory společenství, únor 2007)

21 Finanční i nefinanční podpory

Důležité je správné posouzení (zjištění) existence veřejné podpory a následně přidělení vhodné výjimky ze zákazu veřejné podpory.

S ohledem na rozmanitost typu projektů, které bude možné financovat v rámci fondů EU, se spíše zaměřuje na některé úvahy a pravidla, které je vhodné při posuzování veřejné podpory učinit.

Veřejná podpora tvoří specifickou právně-ekonomickou disciplínu prostoru Evropské Unie a EHP. Na rozdíl například od USA se již od první Smlouvy z roku 1957 uplatňují restrikce vůči intervenci států do podnikání a mezinárodního obchodu. Postupně mj. i s rozšiřováním počtu členů docházelo ke snaze precizovat tyto vztahy a nalézt šířeji platná pravidla. Česká republika do této oblasti vstoupila zákonem č. 59/2000 Sb. a od roku 2004 se plně připojila k jednotné jurisdikci a praktikám EU. Bohužel, zejména v období 200-2006 nebyla ani základní pravidla uplatňována důsledně, takže vznikla řada nesprávných přístupů a výkladů, které jsou překážkou i do příštího období.

Následující text zdařilé analytické úvahy, které publikovalo MMR ve speciálních odborných studiích s pravidly, která jsou aktuálně platná skrze Nařízení, Rozhodnutí, Pokyny Evropské Komise a některé rozsudky ESD.

Účastníkům kurzů budou prezentovány konkrétní příklady a vazby k odvětví cestovního ruchu i souvislosti s dalšími sférami veřejné podpory jako je agroturistika, lokální produkce, přeshraniční dopady, MSP, tvorba pracovních míst, vzdělávání a péče o životní prostředí.

V případě existence veřejné podpory není důležitá právní povaha subjektu, ale splnění následujících podmínek:

- dochází k poskytnutí prostředků z veřejných zdrojů,
- příjemce podpory získává ekonomickou výhodu (podpora snižuje náklady, které by jinak příjemce musel normálně vynaložit),
- podpora je selektivní (zvýhodňuje určité subjekty nebo produkci zboží či služeb) a má schopnost narušit hospodářskou soutěž,
- je dotčen obchod mezi členskými státy EU.

Jsou-li všechny podmínky splněny, je financování projektu z fondů EU možné jen na základě výjimky ze zákazu veřejné podpory. Jak bude patrné z následujícího textu, významným

pomocníkem při posuzování daných podmínek i aplikaci výjimky ze zákazu veřejné podpory je rozhodovací praxe Evropské komise.

Investiční náklady

Pro řadu výjimek ze zákazu veřejné podpory (například podpory pro malé a střední podniky nebo vnitrostátní regionální podpory) platí, že poskytnutí finančního příspěvku je omezeno pouze na investiční náklady. Přestože příslušné výjimky stanoví, co lze za investiční podporu považovat, významným nástrojem pro správnou identifikaci nákladů jsou dřívější rozhodnutí Evropské komise, z nichž je patrné, co naopak za investiční podporu považovat nelze (viz provozní náklady), tj. postupuje se vylučovací metodou.

Provozní náklady

K poskytování provozní podpory uplatňuje Evropská komise restriktivní politiku. Společnosti, které nejsou schopny hradit své vlastní provozní náklady bez vnější pomoci, považuje Evropská komise za neživotaschopné a jejich financování za neefektivní. Jednou z výjimek je financování provozních nákladů na základě článku 87 odst. 3 a), Smlouvy což za velmi restriktivních podmínek umožňují pokyny pro regionální podporu (nikoliv ale bloková výjimka pro vnitrostátní regionální podporu). Evropská komise takové projekty posuzuje individuálně.

Druhou výjimkou je financování některých opatření předvídaných pokyny pro oblast životního prostředí (nakládání s odpady a úspory energie, obnovitelné zdroje energie apod.)

Za neinvestiční, a tedy provozní, náklady Evropská komise považuje platby pravidelných daní, poplatků a jiných běžných nákladů jako je nájemné. Podle ní jsou tyto náklady běžně vynakládány všemi podniky v rámci finanční správy podniku, jsou placeny periodicky, pravidelně a většinou na předem nestanovenou dobu, zpravidla neomezenou v čase.

(Zdroj: Studie Veřejná podpora v oblasti strukturálních fondů v letech 2007-2013, MMR, odbor rámce podpory společenství, únor 2007)

22 Typy veřejné podpory

22.1 Podpora de minimis

22.1.1 Vybraná ustanovení dokumentů:

NAŘÍZENÍ KOMISE (ES) Č. 1998/2006 ZE DNE 15. PROSINCE 2006 O POUŽITÍ ČLÁNKŮ 87 A 88 SMLOUVY NA PODPORU DE MINIMIS:

Toto nařízení se vztahuje na podporu poskytnutou podnikům ve všech odvětvích s výjimkou:

- b) podpor poskytnutých podnikům činným v odvětvích prvovýroby zemědělských produktů
- d) podpory na činnosti spojené s vývozem do třetích zemí nebo do členských států, zejména podpory přímo spojené s vyváženým množstvím na vytvoření a provoz distribuční sítě
- f) podpory udělené podnikům v obtížích

Toto nařízení se použije pouze na podporu, v jejímž případě lze přesně vypočíst hrubý ekvivalent grantu u podpory ex ante bez nutnosti provádět hodnocení rizik ("transparentní podpora"). Podporu de minimis nelze kumulovat se státní podporou ohledně týchž způsobilých nákladů, pokud by takováto kumulace měla za následek míru podpory převyšující míru stanovenou pro specifické okolnosti každého případu v nařízení nebo rozhodnutí Komise o blokové výjimce.

Zamýšlí-li členský stát poskytnout nějakému podniku podporu de minimis, sdělí podniku písemně zamýšlenou částku podpory (vyjádřenou jako hrubý ekvivalent podpory), upozorní jej na charakter de minimis podpory s výlučným odvoláním na toto nařízení, citací jeho názvu a jeho zveřejnění v Úředním věstníku Evropské unie. V případě, že je podpora de minimis poskytnuta různým podnikům na základě určitého režimu a těmto podnikům jsou v tomto režimu poskytnuty různé částky jednotlivé podpory, daný členský stát může splnit tuto povinnost informováním podniků o pevné celkové částce odpovídající maximální částce podpory udělované v tomto režimu. V takovém případě je nutno užít pevnou celkovou částku při zjišťování, zda byly dodrženy požadavky ohledně stropu stanoveného v čl. 2 odst. 2. Před udělením podpory si musí členský stát vyžádat od daného podniku prohlášení v psané či elektronické podobě o jakýchkoli dalších podporách de minimis, které tento podnik obdržel v předchozích dvou rozpočtových letech a v současném rozpočtovém roce.

22.2 Regionální podpora

22.2.1 Vybraná ustanovení dokumentů Evropské Komise:

Z POKYŇŮ K REGIONÁLNÍ PODPOŘE NA OBDOBÍ 2007- 2013

Tyto pokyny se vztahují na regionální podporu poskytnutou ve všech hospodářských odvětvích vyjma rybolovu a těžby uhlí , pro něž platí zvláštní pravidla stanovená zvláštními právními předpisy.

Podnikům v obtížích ve smyslu pokynů Společenství pro státní podporu na záchranu a restrukturalizaci podniků v obtížích je možno poskytnout podporu pouze v souladu se zmíněnými pokyny.

Obecně platí, že regionální podporu je nutné poskytovat na základě víceodvětvového režimu podpory, který je nedílnou součástí regionální rozvojové strategie s jednoznačně definovanými cíli. V rámci takového režimu mohou mít příslušné orgány právo stanovit priority investičních projektů podle jejich významu pro daný region. Pokud se výjimečně předpokládá poskytnutí individuální ad hoc podpory jedinému podniku nebo podpory omezené jen na jednu oblast činnosti, musí členský stát prokázat, že daný projekt přispívá k jednotné strategii regionálního rozvoje a že vzhledem ke svému charakteru a rozsahu nepovede k nepřijatelnému narušení hospodářské soutěže. Bude-li podpora poskytovaná na základě režimu podpory nepatřičně koncentrována pouze do určitého odvětví hospodářské činnosti, je Komise oprávněna daný režim podpory přezkoumat na základě článku 17 nařízení (ES) č. 659/1999 ze dne 22. března 1999, kterým se stanoví prováděcí pravidla k článku 93 Smlouvy o ES , a v souladu s čl. 18 písm. c) citovaného nařízení může rozhodnout o zrušení takového režimu podpory.

Forma podpory

33. Regionální investiční podpora se poskytuje na počáteční investice.

34. Počáteční investicí se rozumí investice do hmotného a nehmotného majetku v souvislosti se:

- založením nové provozovny;
- rozšířením stávající provozovny;
- rozšířením výrobního sortimentu provozovny o nové, dodatečné výrobky;
- zásadní změnou výrobního postupu stávající provozovny.

„Hmotným majetkem“ se rozumí aktiva vztahující se k pozemkům, budovám a k závodu/strojnímu zařízení. V případě převzetí provozovny je nutné brát v úvahu pouze náklady vynaložené na zakoupení majetku od třetích stran, a to za předpokladu, že transakce proběhla za tržních podmínek. „Nehmotným majetkem“ se rozumí aktiva vzniklá převodem technologie formou nabytí patentových práv, licencí, know-how nebo patentem nechráněných technických znalostí. Investice na obnovu, které nesplňují některou z uvedených podmínek, nejsou proto pod tento pojem zahrnuty .

36. Regionální investiční podpora se počítá buď podle hmotných a nehmotných investičních nákladů vyplývajících z počátečního investičního projektu nebo podle (odhadovaných) mzdových nákladů na pracovní místa přímo vytvořená určitým investičním projektem

40. Za účelem zajištění skutečného a trvalého příspěvku investice k rozvoji regionu, je nutné regionální investiční podporu podmínit požadavkem, aby předmětná investice zůstala v daném regionu nejméně pět let po její realizaci, a to prostřednictvím podmínek připojených k podpoře nebo podmíněnou výplatou podpory. Vypočítává-li se podpora na základě mzdových nákladů, musí se pracovní místa obsadit do tří let po skončení prací. Všechna pracovní místa vytvořená investicí se musí udržet v daném regionu pět let od jejich prvního obsazení. V případě malých a středních podniků mohou členské státy zkrátit tato pětiletá období (na udržení investice nebo vytvořených pracovních míst) na nejméně tři roky.

U malých a středních podniků lze náklady na přípravné studie a poradenství spojené s investicí zohlednit až do úrovně intenzity podpory 50 % skutečně vzniklých nákladů.

Transakce musí proběhnout za tržních podmínek.

S výjimkou malých a středních podniků a převzetí provozovny musí být nabytý majetek nový. V případě převzetí je třeba odečíst majetek, na jehož pořízení byla již dříve poskytnuta podpora.

U malých a středních podniků je možné vždy zohlednit v plné výši náklady na nehmotné investice prostřednictvím převodu technologie formou nabytí patentových práv, licencí, know-how nebo patentem nechráněných technických znalostí. U velkých společností jsou tyto náklady způsobilé pouze do výše 50 % celkových způsobilých investičních výdajů na projekt.

- smí se používat výlučně v provozovně, kam směřuje regionální podpora;
- musí se s ním nakládat jako s umožitelnými aktivy;
- musí být pořízen od třetích stran za tržních podmínek.

Výše podpory nesmí překročit určité procento mzdových nákladů zaměstnané osoby počítaných za období dvou let. Toto procento se rovná intenzitě, která je povolena pro investiční podporu v dané oblasti.

V souladu s tím bude Komise schvalovat režimy podpory maximálně do celkové výše 2 miliony EUR pro jeden malý podnik (77), který svou hospodářskou činnost vyvíjí v regionech způsobilých k podpoře podle čl. 87 odst. 3 písm. a) a do maximální výše 1 milion EUR pro jeden malý podnik, který svou hospodářskou činnost vyvíjí v regionech způsobilých k podpoře podle čl. 87 odst. 3 písm. c). Roční částky podpory přiznané nově založeným malým podnikům nesmí překročit 33 % výše uvedených celkových částek podpory pro jeden podnik.

GEOGRAFICKÉ ASPEKTY

Výjimka podle čl. 87 odst. 3 písm. c)

21. V rozhodnutí ve věci 248/84 (25) vyjádřil Soudní dvůr následující stanovisko k řadě problémů, na něž se tato výjimka vztahuje, a k referenčnímu rámci analýzy: „Výjimka

stanovená v [čl. 87 odst. 3 písm. c)] má na druhé straně širší rozsah působnosti, neboť umožňuje rozvoj určitých oblastí bez omezení ekonomickými podmínkami uvedenými v [čl. 87 odst. 3 písm. a)] za předpokladu, že podpora“ negativně neovlivní podmínky obchodu v takové míře, jež by byla v rozporu se společným zájmem,.. Toto ustanovení dává Komisi pravomoc povolit podporu určenou na hospodářský rozvoj oblastí členského státu, které jsou ve srovnání s celostátním průměrem znevýhodněné“.

22. Regionální podpora, na niž se vztahuje výjimka podle čl. 87 odst. 3 písm. c), musí být součástí přesně vymezené regionální politiky členského státu a musí dodržet zásadu geografické koncentrace. Jelikož je určena pro regiony méně znevýhodněné než ty, jichž se týká čl. 87 odst. 3 písm. a), musí být jak zeměpisný rozsah výjimky, tak intenzita přípustné podpory přísně omezena. Za těchto okolností může splnit podmínky pro předmětnou podporu jen malá část území členského státu.
29. Výsledné přiděly jsou uvedeny v příloze V spolu se seznamem regionů způsobilých pro podporu podle čl. 87 odst. 3 písm. a), regionů se statistickým účinkem a regionů hospodářského rozvoje.
31. Aby členské státy měly větší flexibilitu při řešení lokálních regionálních rozdílů pod úrovní NUTS-III, mohou vybrat také menší oblasti, které nespĺňují výše uvedené podmínky pokud v nich žije nejméně 20 000 obyvatel (35). Členské státy, které budou chtít využít této možnosti, musí s pomocí uznávaných ekonomických ukazatelů – jako HDP na obyvatele, úroveň zaměstnanosti či nezaměstnanosti, ukazatelů místní produktivity nebo kvalifikace – prokázat, že navrhované oblasti mají relativně naléhavější potřebu hospodářského rozvoje než jiné oblasti téhož regionu. Komise schválí regionální podporu malým a středním podnikům v těchto oblastech i s příslušným bonusem. Z důvodu možného narušení hospodářské soutěže způsobeného přelitím účinku podpory do více prosperujících sousedících regionů však Komise neschválí podporu na investice velkým podnikům v těchto oblastech ani podporu na investice se způsobilými výdaji přesahujícími 25 milionů EUR.
81. Kromě toho lze v nejdlehlších regionech a regionech s nízkou hustotou obyvatelstva povolit podporu, která se ani postupně nesnižuje ani není časově omezena a která je určena ke kompenzaci dodatečných dopravních nákladů, za těchto podmínek:

- podpora může sloužit pouze ke kompenzaci dodatečných nákladů na dopravu při zohlednění jiných režimů pomoci pro dopravu. Výši podpory lze sice vypočítat na základě reprezentativního vzorku, ale je nutno se vyvarovat systematickému překompenzování;
- podporu lze poskytnout pouze na dodatečné náklady na dopravu zboží vyrobeného v nejdlejších regionech a regionech s nízkou hustotou obyvatelstva po území příslušného státu. Nesmí se dopustit, aby se z ní stala podpora exportu; podporu nelze poskytnout na dopravu či přenos produkce podniků bez alternativního umístění (produkce těžebních odvětví, hydroelektrárny atd.).
- jen pro nejdlejší regiony platí, že podpora může pokrývat též náklady na dopravu základních surovin, neopracovaného materiálu či meziproductů z místa jejich výroby do místa jejich konečného zpracování v daném regionu;
- podpora musí být objektivně vyčíslitelná předem na základě poměru výše podpory na cestujícího nebo výše podpory na tunu/kilometr a musí se vypracovat výroční zpráva, v níž bude kromě jiného uvedeno fungování poměrových ukazatelů;
- odhad dodatečných nákladů musí vycházet z nejhospodárnějšího způsobu dopravy a nejkratší trasy mezi místem výroby či zpracování a místem odbytu při použití daného způsobu dopravy; zohlednit je třeba také externí náklady na životního prostředí.

89. U regionů způsobilých k podpoře podle čl. 87 odst. 3 písm. a), které mají HDP na obyvatele nižší než 60 % průměru EU-25, dále u regionů s hustotou osídlení nižší než 12,5 obyvatele/km² a u malých ostrovů do 5 000 obyvatel jakož i u dalších komunit postižených podobnou izolací se tato intenzita zvyšuje o 5 %.

22.3 Služby obecného hospodářského zájmu

22.3.1 Vybraná ustanovení dokumentů:

ROZHODNUTÍ KOMISE ZE DNE 28. LISTOPADU 2005 O POUŽITÍ ČL. 86 ODS. 2 SMLOUVY O ES NA STÁTNÍ PODPORU VE FORMĚ VYROVNÁVACÍ PLATBY ZA ZÁVAZEK VEŘEJNÉ SLUŽBY POSKYTOVANÉ URČITÝM PODNIKŮM POVĚŘENÝM POSKYTOVÁNÍM SLUŽEB OBECNÉHO HOSPODÁŘSKÉHO ZÁJMU

- (1) Článek 16 Smlouvy požaduje, aniž jsou dotčeny články 73, 86 a 87, aby Společenství dbalo v rámci svých pravomocí o to, aby služby obecného hospodářského zájmu byly provozovány na základě zásad a podmínek, které jim umožní naplnění jeho úkolů.
- (2) Aby bylo zajištěno provozování určitých služeb obecného hospodářského zájmu za podmínek umožňujících naplnění jejich úkolů, může se prokázat jako nezbytná finanční podpora státu určená k úhradě některých nebo veškerých nákladů spojených s plněním závazků veřejné služby. V souladu s článkem 295 Smlouvy ve výkladu ustálené judikatury Soudního dvora a Soudu prvního stupně Evropských společenství není z pohledu právních předpisů Společenství podstatné, zda jsou tyto služby obecného hospodářského zájmu poskytovány veřejnými nebo soukromými podniky.
- (3) Ustanovení čl. 86 odst. 2 Smlouvy v tomto ohledu stanoví, že podniky pověřené poskytováním služeb obecného hospodářského zájmu nebo ty, které mají povahu fiskálního monopolu, podléhají pravidlům obsaženým ve Smlouvě, zejména pravidlům hospodářské soutěže. Ustanovení čl. 86 odst. 2 však stanoví výjimku z těchto pravidel obsažených ve Smlouvě, je-li splněna řada podmínek. Za prvé musí stát oficiálně pověřit podnik plněním určitého úkolu. Za druhé se musí pověření týkat služby obecného hospodářského zájmu. Za třetí musí být výjimka nezbytná pro splnění svěřeného úkolu a být přiměřená danému účelu (dále jen „požadavek nezbytnosti“). Za čtvrté nesmí být rozvoj obchodu dotčen v míře, která by byla v rozporu se zájmem Společenství.
- (4) Ve svém rozsudku ve věci *Altmark Trans GmbH a Regierungspräsidium Magdeburg v Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH* (1) („Altmark“) Soudní dvůr rozhodl, že vyrovnávací platba za závazek veřejné služby není státní podporou ve smyslu článku 87 Smlouvy, pokud jsou splněna čtyři kritéria. Za prvé, podnik, který je příjemcem vyrovnávací platby, musí být skutečně pověřen závazky veřejné služby a tyto závazky musí být jasně vymezeny. Za druhé, ukazatele pro výpočet vyrovnávací platby musí být stanoveny předem objektivním a transparentním způsobem. Za třetí, výše vyrovnávací platby je omezena rozsahem nezbytným k pokrytí veškerých nákladů vynaložených při plnění závazků veřejné služby nebo jejich části, přičemž je třeba zohlednit příslušné příjmy a přiměřený zisk. Za čtvrté, pokud nebyl podnik pověřený plněním závazků veřejné služby v určitém případě vybrán prostřednictvím procesu zadávání veřejných zakázek, který by umožnil vybrat uchazeče schopného poskytovat předmětné služby s

nejnižšími náklady pro Společenství, musí být výše vyrovnávací platby určena na základě analýzy nákladů, které by běžný, řádně řízený podnik disponující odpovídajícími dopravními prostředky vynaložil na plnění těchto závazků.

(7) Tato podpora může být prohlášena za slučitelnou pouze tehdy, pokud byla poskytnuta za účelem zajištění služeb, které jsou službami obecného hospodářského zájmu ve smyslu čl. 86 odst. 2 Smlouvy. Z judikatury je zřejmé, že s výjimkou odvětví, ve kterých existují pravidla Společenství upravující tuto problematiku, mají členské státy rozsáhlou míru volnosti při vymezení služeb, které mohou být považovány za služby obecného hospodářského zájmu. Z tohoto důvodu je s výjimkou odvětví, ve kterých existují pravidla Společenství upravující tuto problematiku, úkolem Komise zajistit, aby ve vymezení služeb obecného hospodářského charakteru není žádná zjevná chyba.

(13) Aby se zajistil soulad s požadavkem nezbytnosti stanovený v čl. 86 odst. 2 Smlouvy, je nutno upravit právními předpisy výpočet a sledování výše poskytnuté vyrovnávací platby. Členské státy musí pravidelně kontrolovat, zda poskytovaná vyrovnávací platba nevede k nadměrné vyrovnávací platbě. V rámci potřeby poskytnout podnikům a členským státům minimální míru flexibility, jestliže částka nadměrné vyrovnávací platby nepřesáhne 10 %, by mělo být možné, aby částky nadměrné vyrovnávací platby byly převedeny do dalšího období a odečteny od celkové částky vyrovnání, která by byla původně splatná v tomto dalším období. Společnosti poskytující služby obecného hospodářského zájmu v oblasti sociálního bydlení mohou dosahovat velice různé výše tržeb, zejména z důvodu rizika platební neschopnosti nájemců. Proto v případech, kdy tyto společnosti působí výhradně v oblasti poskytování služeb obecného hospodářského zájmu, může být jakákoli nadměrná vyrovnávací platba za dané období převedena do následujícího období až do výše 20% roční vyrovnávací platby.

23 Literatura

1. Ministerstvo pro místní rozvoj (2006). Národní rozvojový plán 2007 – 2013. MMR. Praha. Autor.
2. Jakubíková, D., Ježek, J., Pavlák, M.: Cestovní ruch, Západočeská univerzita, 1995
3. Nemcanský, M.: Management cestovního ruchu 1,2. Slezská univerzita, 1995
4. Hroník, František: Poznejte své zaměstnance – vše o assessment centrech. Era, 2002
5. Kostroň, Lubomír: Psychologie usuzování – teorie a metodologie Egona Brunswika, K. R. Hammonda a jejich následovníků. Brno, Nakladatelství Masarykovy univerzity, 1997
6. CHROMÝ, P. (2003): Formování regionální identity: Nezbytná součást geografických výzkumů.
7. Fialová, D. (2001): Druhé bydlení a jeho vztah k periferním oblastem. In: Geografie – Sborník České geografické společnosti, 106, 1, s. 36–47
8. Fialová, D, Marada, M. (2002): Chalupářství: příklad venkovské turistiky. In: Hasman, J. a kol. ed.: Cestovní ruch v České republice. Problémy a možnosti jejich řešení. JČU ZF KCR, Tábor, s. 116 – 123
9. Drucker, Peter F. (1993) Inovace a podnikavost: Praxe a principy, Management Press, Praha.
10. Eschenbach, Rolf a kol. (2000) Controlling, Codex, Praha.
11. Tomek, Jan a kol. (1992) Marketingová strategie podniku, Management Press, Praha.
12. Studie proveditelnosti: Speciální škola a školské zařízení pro zrakově postižené Litovel, výstavba školy Olomouc Hejčín. (2004) Metod Konzult IPM, s.r.o.
13. Návrh manuálu pro realizaci systému monitorování. (2003) Metod Konzult IPM, s.r.o.
14. Marketingová studie plovárny v Luhačovicích. (2006) Metod Konzult IPM, s.r.o.
15. Strategický plán Mikroregionu Lanškrounsko. (2007) Metod Konzult IPM, s.r.o.
16. Návrh priorit, rozvojových směrů a cílů Zlínského kraje pro období 2007 – 2013. (2005) Metod Konzult IPM, s.r.o. a UTRIN, s.r.o.
17. Assael, H. (1984) Consumer Behaviour and Marketing Action, Kent Publishing Company, Boston.
18. Heath, E.; Wall, G. (1992) Marketing Tourism Destinations. A Strategic Planning Approach, Wiley, New York.
19. Kerner, F. K. (1993) Marketing cestovního ruchu v praxi, SPN, Bratislava.

20. Királ'ová, Alžbeta. (2003) Marketing: Destinace cestovního ruchu, Ekopress, Praha.
21. Királ'ová, Alžbeta. (1993) Marketing cíel'ového miesta cestovného ruchu, Ekonomická revue cestovného ruchu, Bratislava.
22. Kotler, Philips. (2000) Marketing podle Kotlera: Jak vytvářet a ovládnout nové trhy, Management Press, Praha.
23. Krippendorf, J. (1982) Towards New Tourism Policies, Tourism Management, New York.
24. Tourism Tomorrow: Towards a Canadian Tourism Strategy. (1984) Canadian Government Office of Tourism, Ottawa.
25. Mill, R. C.; Kortison, A. M. (1985) The Tourism System: An Introductory Text, Englewood Cliffs Prentice Hall, New Jersey.
26. Shih, D. (1985) VALS as a Tool of Tourism Market Research: The Pennsylvania Experience, Pennsylvania Travel Review, Philadelphia.
27. Woodside, A. G.; Pitts, R. (1976) Effects of Consumer Lifestyles, Demographics and Travel Activities on Foreign and Domestic Travel Behaviour, Journal of Travel Research, New York.
28. Nařízení Komise (ES) č. 1998/2006 ze dne 15. prosince 2006 o použití článků 87 a 88 Smlouvy na podporu de minimis.
29. Pilotní projekty PPP v ČR. (2005) PPP Centrum Česká republika, Praha.
30. Pokyny k regionální podpoře na období 2007-2013.
31. Rozhodnutí Komise ze dne 28. listopadu 2005 o použití čl. 86 odst. 2 Smlouvy o ES na státní podporu ve formě vyrovnávací platby za závazek veřejné služby poskytované určitým podnikům pověřeným poskytováním služeb obecného hospodářského zájmu.
32. Studie Veřejná podpora v oblasti strukturálních fondů v letech 2007-2013. (2007) Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky, odbor rámce podpory společenství.
33. Zelená kniha o partnerství veřejného a soukromého sektoru a právu Společenství o veřejných zakázkách a koncesích. (2004) Evropská Komise.
34. <http://www.czp.cuni.cz/projekty/sdcz/module/4F/Marginalita.pdf>
35. www.eceat.cz
36. www.env.cz
37. www.ceskesvycarsko.cz
38. www.npcs.cz
39. www.nature.cz

40. www.cenia.cz
41. <http://www.upce.cz/priloha/ormv-rop-projekty>
42. http://www.kr-moravskoslezsky.cz/zip/mark_strategie.pdf
43. http://www.varnsdorf.cz/files/Plan_rozvoje_CRuchu_2008.pdf

Tato skripta jsou spolufinancována
Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky